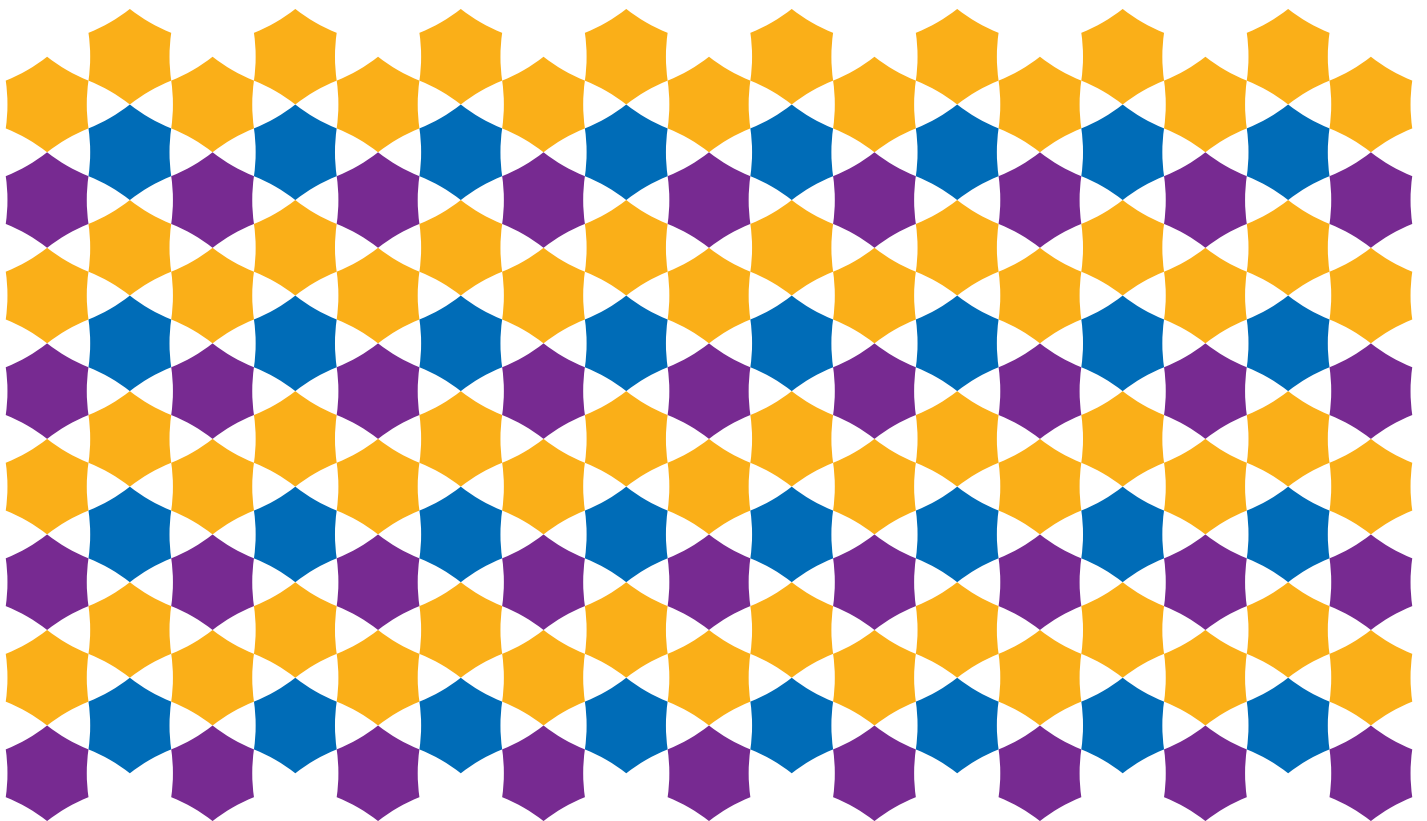

Distansutbildning i svensk högskola

Redovisning av ett regeringsuppdrag

Rapport 2017:18

Distansutbildning i svensk högskola
– Redovisning av ett regeringsuppdrag

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2017
Författare: Anette Gröjer, Sofia Berlin Kolm, Anna Lundh

Universitetskanslersämbetet • Löjtnantsgatan 21 • Box 7703, 103 95 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	7
Uppdraget	7
Distansutbildningen i Sverige och omvärlden	7
Undersökningens genomförande	9
Rapportens upplägg	9
Vad är distansutbildning?	9
Vad är lärcentra?	11
Samarbetsorganisationer för distansutbildning och lärcentra	12
Statistik över distansutbildning	14
Sammanfattning av statistik om distansutbildning	14
Utbudet av distansutbildning	15
Studietakt	16
Utbudet per lärosäte	17
Andel helt nätbaserad distansutbildning	20
Distansutbildningens omfattning	21
Antalet registreringar på fristående kurser och programkurser på distans	22
Förändring av antalet registreringar på programkurser	24
Registreringar uppdelade på ämnesområden	25
Registrerade studenter	26
Volymen av distansutbildning	27
Distansutbildning jämfört med den totala utbildningsvolymen	28
Jämförelser mellan distans- och campusstudenter	29
Kön	29
Ålder	30
Social bakgrund	31
Svensk eller utländsk bakgrund	31
Hemmavarande barn	32
Studiemedel	33
Distansstudenternas studieprestationer	34
Geografisk närhet mellan hemort och lärosäte	36
Läser studenter från olika län samma distansutbildningar?	42
Lärosätenas strategier för distansutbildning	44
Sammanfattning för lärosätenas strategier för distansutbildning	44
Strategier för distansutbildning	45
De viktigaste delarna i det strategiska arbetet	46
Hur det strategiska arbetet med distansutbildning relaterar till livslångt lärande och breddad rekrytering	47
Framtida möjligheter och utmaningar med distansutbildning	49
Stöd till lärare och studenter	51
Sammanfattning av vilket stöd som erbjuds lärare och studenter	51
Pedagogiskt och tekniskt stöd till studenter	52
Lärplattformen – en del av stödet till studenterna	52
Läraren spelar en viktig roll	53

Biblioteket erbjuder digitala stödresurser	53
Olika typer av it - support och tekniskt stöd erbjuds	54
Övrigt stöd till studenterna	54
Pedagogiskt och tekniskt stöd till lärare	55
Många lärosäten erbjuder lärarna kompetensutveckling	55
Andra stödresurser för lärare	56
Andra typer av stöd	57
Uppdragsutbildning på distans	58
Sammanfattning av uppdragsutbildning på distans	58
Volymen uppdragsutbildning på distans	58
Uppdragsutbildningar på distans	59
Sammanställningen – ofullständig men värdefull för förståelsen	59
Kurser dominerade	60
Fortbildning för lärare vanligast	61
Speciallärarprogrammet vanligast	61
Utländska beställare och utbildning för lärosätessanställda	61
Lärosätenas samarbete med kommuner, landsting och regioner via kommunala lärcentra	62
Sammanfattning av lärosätenas samarbete med kommuner, landsting och regioner via lärcentra	62
Samarbete med kommuner, landsting eller regioner via kommunala lärcentra eller motsvarande?	63
Samarbete med kommuner, landsting och regioner via kommunala lärcentra under läsåret 2016 / 17?	64
Genomförda distans - och utlokaliserade utbildningar via lärcentra eller motsvarande	66
God exempel på samarbete	67
Distansutbildningsuppdraget – reflektioner, slutsatser och förslag	68
Distansutbildning viktig för personer utanför campusorter	68
Kompetensförsörjning för hela landet	69
Kompetens, stöd och utveckling av den digitala pedagogiken	72
Behov av att utveckla begrepp och statistik	73
Referenser	74
Bilaga 1	76
Bilaga 2	87

Sammanfattning

I denna rapport redovisar Universitetskanslersämbetet (UKÄ) uppdraget att kartlägga och analysera distansutbildningsverksamheten vid universitet och högskolor samt att redovisa lärosätenas strategier och utbud av distansutbildning och det stöd som erbjuds distansstudenter. Uppdraget inkluderade också en redovisning av lärosätenas samarbete med kommuner, landsting och regioner. Informationsunderlaget utgörs av enkätsvar från lärosätena samt uppgifter från olika register från Universitets- och högskolerådet och Statistiska centralbyrån.

Distansutbildningen har förändrats under de senaste 10 åren. Antalet registreringar på programkurser på distans har ökat med 88 procent även om utbudet av programutbildningar legat mer eller mindre stabilt med cirka 500 program per läsår. Samtidigt har både utbudet och antalet registreringar på fristående kurser minskat sedan läsåret 2010/11. Lsåret 2016/17 fanns 6 833 sökbara fristående kurser på distans. Distansutbildning på programnivå har ökat, från att ha utgjort 28 procent av alla registreringar på distansutbildning 2006/07 till 39 procent 2015/16.

Många delar av landet har problem med kompetensförsörjningen i synnerhet när det gäller de samhällsviktiga lärar-, vård- och omsorgsutbildningarna. Inom distansutbildningen har antalet studenter ökat som läser program och särskilt på de nya lärarprogrammen och specialistsjuksköterskeprogrammet. UKÄ anser att distansutbildning skulle kunna vara en pusselbit för att öka och stärka utbildningen på dessa områden. Även uppdragsutbildning kan bidra till en ökad kompetensförsörjning. Lärosätena har redovisat 345 specificerade uppdragsutbildningar som gavs på distans läsåret 2016/17. Totalt deltog minst 13 600 personer. De flesta utbildningar var kurser, men det gavs även 28 program. Vanligast var utbildning för lärare.

Kvinnor studerar mer på distans än män, i synnerhet på programkurser. Distansstudenterna är äldre än campusstudenterna och har ofta hemmavarande barn vilket kan innebära en starkare etablering på hemorten. UKÄ har dragit slutsatsen att distansutbildning underlättar breddad rekrytering och ett livslångt lärande för dem som bor utanför orter med universitets- och högskolecampus. Lärosätena framhåller också detta i sina strategier. Dessutom läser distansstudenter i de nordliga länen mer programkurser vid lärosäten som ligger i samma län som de är folkbokförda i medan studenter i storstads- och sydliga län läser mer fristående kurser i andra län än hemlänet. Detta belyser vikten av att erbjuda distansutbildning i hela landet.

Distansstudenternas prestationsgrader är överlag höga på programkurser inom yrkesexamensprogram (89 procent för kvinnor och 77 procent för män) där i synnerhet kvinnornas prestationsgrader är jämförbara med vad som uppnås på programkurser inom yrkesexamensprogram på campus. Däremot presterar studenterna sämre på fristående kurser på distans än på

campuskurser. Prestationsgraden är 55 procent för kvinnor respektive 48 procent för män.

Av lärosätena anger hälften att de har samarbete med kommuner, landsting och regioner via kommunala lärcentra eller motsvarande. Samarbetet med kommuner förefaller betydligt mer utvecklat än samarbetet med landsting och regioner.

Utredningen visar att det finns utmaningar både när det gäller samarbete med det omgivande samhället och prognoser för framtida arbetskraftsbehov. Om regeringen önskar stärka dialogen och samarbetet mellan å ena sidan lärosätena, å andra sidan kommuner, regioner, näringsliv och andra aktörer kan det vara nödvändigt med incitament så att lärosätena kan prioritera detta högre i konkurrensen med annan verksamhet.

Alla lärosäten använder lärplattformar för sin distansutbildning, och oftast även för campusutbildningen. Lärosätena skiljer oftast inte på distans- och campusstudenterna vad gäller stödfunktioner av olika slag. Det vanligaste stödet till studenter är det läraren ger, men det finns även andra, såsom it- och ikt-pedagoger och digitala stödresurser. Analysen av lärosätenas strategier för distansutbildning visar också att den viktigaste delen i denna är den pedagogiska och tekniska utvecklingen. Utvecklingen ses också som en framtida möjlighet både för breddad rekrytering och det livslånga lärandet. Framtida utmaningar är den höga utvecklingskostnaden och finansieringen av distansutbildning. UKÄ vill på nytt lyfta förslaget att ge stöd till utveckling av den digitala pedagogiken som togs upp i UKÄ:s rapport om öppen nätbaserad utbildning.

Ur uppföljnings- och informationssynpunkt är det viktigt att lärosätena rapporterar uppgifter om utbildningar på ett likvärdigt sätt. De uppgifter som rapporteras kan ligga till grund för slutsatser om och nationella eller regionala satsningar på distansutbildning. Det är därför angeläget att lärosätena enas kring definitioner och diskuterar behov av nya begrepp. UKÄ deltar gärna i en sådan diskussion. Det finns även ett behov av att kunna följa förekomsten av lärcentra.

Inledning

Uppdraget

Universitetskanslersämbetet har i sitt regleringsbrev för år 2017 fått ett regerings-uppdrag om distansutbildning:

”Kartläggning och analys av distansutbildningsverksamheten

Universitetskanslersämbetet ska kartlägga och analysera distansutbildningsverksamheten vid universitet och högskolor. Redovisningen ska inkludera en analys av lärosätenas strategier och utbud av distansutbildning samt det stöd som erbjuds distansstuderande. Lärosätenas samarbete med kommuner, landsting och regioner för att göra högskoleutbildning tillgänglig utanför campusorterna via kommunala lärcentra eller motsvarande ska redovisas särskilt. Även goda exempel ska redovisas. Samråd ska ske med Statens skolverk med anledning av dess uppdrag om lärcentra.”

Skolverkets uppdrag gällde bland annat att utreda förekomsten av lärcentra, vilka behov de fyller samt vilka effekter användningen av lärcentra har för målgruppen. Skolverket skulle också, om man fann behov, föreslå hur lärcentra kan utvecklas för att öka genomströmningen i utbildningen samt förbättra matchningen på arbetsmarknaden. Skolverket redovisade sitt regeringsuppdrag om lärcentra i september 2017.¹

Universitetskanslersämbetet har rådgjort med Skolverket. När det gäller information om högskoleutbildning via lärcentra har samråd skett i samband med utformningen av Skolverkets enkät som skickades till landets kommuner. Några frågor om högre utbildning lades in i Skolverkets enkät.

Distansutbildningen i Sverige och omvärlden

Under början av 2000-talet gjordes stora satsningar i Sverige på distansutbildning. Även i andra europeiska länder har utbildningsformen varit viktig. Den tämligen nya distansutbildningsformen mooc (Massive Open Online Courses) har fått ett stort genomslag runt om i världen. Universitet i USA har varit pådrivande för denna utveckling eftersom deras studieavgifter är höga.² I mooc:ar kan studenter i hela världen delta kostnadsfritt och det ställs inte heller krav på behörighetsvillkor.³

Olika former av distansutbildning har utvecklats under de senaste decennierna. Det finns nu allt från campusutbildning med inslag av nätbaserade föreläsningar till utbildningar där studenterna är helt oberoende av när och var de vill studera.

1. Redovisning av uppdrag om lärcentra. Dnr 2017:00296. Skolverket.

2. Öppna nätbaserade kurser (MOOCs) i svensk högskola. UKÄ Rapport 2016:1. Sid 8.

3. Se vidare UKÄ:s rapport Öppna nätbaserade kurser (MOOCs) i svensk högskola. Rapport 2016:1.

I Sverige liksom i andra länder har särskilda myndigheter med uppgift att främja utvecklingen av distanskurser inrättats. År 1998 bildades en särskild myndighet Distansutbildningsmyndigheten (Distum) med uppgift att främja just distansutbildning. Distum lades ner år 2002 och ersattes av Myndigheten för Sveriges nätuniversitet⁴ som i sin tur slogs samman år 2006 med Rådet för högre utbildning till Myndigheten för nätverk och samarbete inom högre utbildning. Den senare myndigheten hade också hand om rekryteringsdelegationens uppgift om breddad rekrytering. Myndigheten lades ner år 2008. Andra länder i Europa som exempelvis Schweiz, Tyskland, Nederländerna, Storbritannien, Finland och Norge har också inrättat särskilda myndigheter med uppdrag att främja distansutbildning.⁵

Bland andra är ett av de främsta målen med EU:s åtgärder för högre utbildning att främja utvecklingen av distansundervisning på universitetsnivå och Europaparlamentet betonar därför vikten av det livslånga lärandet.⁶ Även i Sverige är en av regeringens intentioner med högre utbildning att möjliggöra ett livslångt lärande oavsett var man bor i landet. Lika villkor till utbildning är en demokratisk rättighet skriver regeringen i direktiven för en kommande översyn av högskolors och universitetens styrning där även en översyn av resursfördelningssystemet för statliga lärosäten ingår. Regeringen framhåller att det ska finnas lika tillgång till utbildning oavsett var man bor i landet och det ska finnas möjlighet till livslångt lärande. I utredningen ska också de möjligheter och krav som en ökad digitalisering av utbildning och forskning kan leda till beaktas.⁷

Distansutbildning tillkom ursprungligen för att öka utbildningars tillgänglighet och för att bredda lärosätenas rekryteringsbas.⁸ Möjligheten att använda lokaler och service vid kommunala lärcentra kan ytterligare underlätta för studenter som inte kan eller vill flytta till en ort som har en högskola. Studenterna kan genomföra sin examination i lokalerna. Det kan också finnas utrustning för videokonferens, grupprum, med mera. Lärcentra ska vara tillgängligt för studerande på olika utbildningsnivåer och med olika utbildningsanordnare från Komvux till yrkeshögskola, universitet och högskola skriver regeringen.⁹ Vid lärcentra kan kommuner också genom samarbete med utbildningsanordnare anordna utlokaliserad högre utbildning för att möta kommuners behov av utbildad arbetskraft.¹⁰

I den senaste budgetpropositionen för 2018 föreslår regeringen att 50 miljoner kronor 2018 och därefter att 70 miljoner kronor satsas årligen i form av ett statsbidrag till kommunerna för utveckling av lärcentra. Syftet med satsningen är också att möjliggöra etablering av lärcentra nära de studerandes hemort. Regeringen uttrycker det så att tillgång till utbildning ska finnas nära individen, och därför behöver en utveckling av lärcentra främjas.¹¹

4. Kartläggning av distansverksamheten vid universitet och högskolor. Högskoleverket, Rapport 2011:2 R. Sid 10.

5. Kartläggning av distansverksamheten vid universitet och högskolor. Högskoleverket, Rapport 2011:2 R. Sid 10

6. Faktablad om Europiska unionen. http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sv/displayFtu.html?ftuld=FTU_5_13_4.html 2017-11-16

7. Kommittédirektiv. Styrning för starka och ansvarsfulla lärosäten. Dir. 2017:46, sid 6 ff.

8. Nya villkor för lärandet i den högre utbildningen. SOU 2001:13, Sid 81

9. <http://www.regeringen.se/artiklar/2017/09/larcentra-for-livslangt-larande-i-hela-landet/>

10. Frivux- valfrihet i vuxenutbildningen, SOU 2008:17, sid 11

11. Regeringen proposition 2017/2018:1, sid 206 ff.

Undersökningens genomförande

För att kunna utföra uppdraget har data samlats in från olika källor. Universitets- och högskolerådet (UHR) har tillhandahållit uppgifter om utbildningsutbudet. Statistiska centralbyrån (SCB) har tagit fram uppgifter om kursregistreringar från Universitets- och högskoleregistret samt uppgifter från Registret över totalbefolkningen, Inkomst- och taxeringsregistret och Utbildningsregistret. Information om utbildningsvolym kommer från UKÄ:s statistikdatabas som är baserad på Universitets- och högskoleregistret.

En enkät (se bilaga 1) skickades också till 44 av landets statliga universitet och högskolor samt enskilda utbildningsanordnare (se bilaga 2) fortsättningsvis kallade lärosäten. I enkäten har bland annat uppgifter om lärosätenas strategier för distansutbildning och vilket stöd som ges till studenter och lärare på distansutbildning samlats in samt uppgifter om lärosätenas samarbete med kommuner, landsting och regioner via lärcentra eller motsvarande.

Utöver detta frågade vi lärosätena om hur de definierar distansutbildning och om de använder olika definitioner i olika sammanhang. De senare frågorna ställdes därför att definitionen av distansutbildning inte är entydig och vi ville fånga in uppgifter om olika varianter av distansutbildning.

Enkäten testades av fyra personer på lärosäten med god insikt i distansutbildning innan den skickades ut. Efter ett antal påminnelser har samtliga lärosäten svarat utom Stockholms Musikpedagogiska Institut.

Några uppgifter om lärcentra har också hämtats från Skolverkets enkät till kommuner samt från lärosätenas årsredovisningar.

Rapportens upplägg

I det fortsatta kommer några mer allmänna avsnitt om vad distansutbildning är och vilka samarbetsorganisationer som finns på området. Därefter följer en beskrivning av lärcentra. Detta följs av en omfattande statistisk redovisning med uppgifter om distansutbildning. Därefter följer en sammanställning och redovisning av enkätsvaren när det gäller strategier för distansutbildning samt en redovisning av lärosätenas samarbete med kommuner, landsting och regioner via kommunala lärcentra eller motsvarande. Lärosätenas svar på frågor om stöd till distansstuderande och lärare har också sammanställts. Ett urval av de goda exempel som lärosätena själva fört fram visas också. Slutligen visas en sammanställning på de reflektioner, slutsatser och förslag UKÄ dragit av undersökningen.

Vad är distansutbildning?

Enligt UKÄ:s begreppsmanual definieras distansutbildning som *”utbildning baserad på undervisning där lärare och studenter den mesta tiden är rumsligt och tidsmässigt åtskilda.”*¹² Det är också den definition som UKÄ använder i sina statistiska analyser och meddelanden. Vi definierade inte begreppet i enkäten utan frågade lärosätena hur de definierar det och om de använder

12. <http://www.uka.se> Grundläggande begrepp vid redovisning av officiell statistik inom högskolesektorn. Avsikten med dokumentet är att ge en samlad förklaring över de begrepp som används i UKÄ:s publiceringar av analyser, rapporter och databaser innehållande officiell statistik.

olika definitioner i olika sammanhang i syfte att fånga in olika varianter av distansutbildning.

Enkätsvaren visar på en mångfald av uttryck inom ramen för distansutbildning som halvdistan (eng. blended learning), nätbaserad utbildning, nät- och distansutbildning, internetbaserad utbildning, e-lärande, samt mooc.¹³ Av dessa är inte alla renodlad distansutbildning. Exempelvis är halvdistan campusutbildning med inslag av nätbaserad undervisning där studenten inte behöver befinna sig på campus utan kan koppla upp sig med en dator på förinspelad undervisning eller direktsänd undervisning via länk. Några distansutbildningar kan också ha inslag av obligatoriska sammankomster på campus. Men när det gäller just själva definitionen av distansutbildning så skriver några lärosäten att de inte har en fastställd definition medan andra har en liknande definition som UKÄ, det vill säga att lärare och studenter är åtskilda i tid och rum. Andra definierar distansutbildning som utbildning som är förlagd till eller kan följas via lärcentra.

En närmare beskrivning görs av Mittuniversitetet som skriver i sin årsredovisning: *"Distansutbildning är ett samlingsbegrepp för olika typer av utbildning som helt eller delvis genomförs utanför campus. Dit hör nätbaserad utbildning utan träffar och utbildning med ett eller flera samlingsstillfällen, allt från korta enstaka träffar till hela samlingsveckor."*¹⁴ Högskolan Dalarna skriver i sin årsredovisning att: *"I allt högre utsträckning använder sig s.k. campusutbildningar av resurser och möjligheter på nätet, så att distinktionen blir allt mindre tydlig. Uppdelningen mellan utbildning på campus respektive distansutbildning blir därför mindre och mindre relevant för högskolans verksamhet och kan i många fall vara direkt vilseledande, och statistiken är därmed mindre rättvisande."*¹⁵ Ett exempel som högskolan nämner är ett grundläroprogram som bedrivs som en nätcampusutbildning där studenten från dag till dag kan välja att vara fysiskt närvarande på campus eller följa utbildningen på distans.¹⁶

Malmö högskola skriver i sitt enkätsvar att det finns kurser där all undervisning är förinspelad och sker via nätet vilket innebär att studenterna kan ta del av undervisningen och titta när som helst. Sådana kurser är därmed helt tidsberoende inom ramen för kursens start och slutdatum. Det finns också kurser där allt sker digitalt men på fasta tider med livesända interaktiva seminarier samt utbildning som mestadels sker digitalt men som har några fysiska träffar som komplement.¹⁷ Förutom vid de fysiska träffarna kan studenterna ta del av sådan distansundervisning i sin hemmiljö eller på lärcentra.

Ett annat exempel från enkätsvaren är från Linköpings universitet som skriver att *"snarare än att skapa renodlade distansprogram strävar LiU efter att inkludera distansmoment i ordinarie program. Till exempel kommer de fem sista terminerna i läkarprogrammet att vara distribuerat till fyra orter och hållas samman med on-line-lösningar."*

13. Mooc-kurser har inte några behörighetskrav och vem som helst kan delta i dessa.

14. Mittuniversitetets årsredovisning 2016, Dnr: MIUN 2017/161. Sid.26.

15. Årsredovisning 2016. Högskolan i Dalarna. HDa dnr DUC 1.4-2017/1. Sid. 26.

16. Ibid, sid 31.

17. Malmö högskolas svar i UKÄ:s enkät.

Distansutbildning kan ges både på helfart eller annan lägre fart och ges som hela program eller som fristående kurser.

Av lärosätena svarade 12 ja och 22 nej på frågan om de använder olika definitioner i olika sammanhang. Bland de som svarat ja på frågan finns exempel på att en definition används för information till studenter medan en annan används i Ladok (studiedokumentationssystem) och/eller i årsredovisningen. Stockholms universitet skriver i sitt svar att det är *”problematiskt med dikotomin eftersom det finns så många mellanlägen.”* Uppsala universitet skriver att *”skillnaden mellan campusutbildning och distansutbildning blivit mindre påtaglig, eftersom det blivit så vanligt att campusutbildning innehåller större eller mindre inslag av e-lärande (blended learning) och alltså kan sägas innehålla inslag av distansundervisning.”*

Vad är lärcentra?

Ett lärcentrum tillhandahålls av kommuner och är en fysisk lokal med stöd för lärande.

Kommunala lärcentra har funnits sedan 1950-talet men utvecklingen tog fart i och med it-utvecklingen. Flera olika utbildningsformer förekommer vid lärcentra som grund- och gymnasieutbildning för vuxna, svenska för invandrare (sfi), högskoleutbildning och yrkeshögskoleutbildning (YH-utbildning).¹⁸

Lärcentra är inte utbildningsanordnare utan förmedlare av utbildning. När det gäller högre utbildning kan det finnas utlokaliserad högskoleutbildning beroende på kommunens behov och samarbete med högskolor och universitet men även studenter som läser en högskoleutbildning på distans kan få service. Utformningen kan variera från ett rum med dator till lokaler för grupparbeten, möjlighet till examination, teknisk utrustning, handledning, studievägledning och biblioteksresurser.¹⁹ I den enkät som Skolverket genomförde framkom god information om vilka resurser och service som lärcentra kan ge. Av de kommuner som svarade på enkäten om lärcentra har 92 procent självstudieplatser, 90 procent har datorer med internetuppkoppling, 87 procent har grupprum, 84 procent har personal som kan ge tekniskt stöd, 71 procent har videokonferens eller annan distansmötesteknik. När det gäller annan service visar Skolverkets enkät att 95 procent av lärcentra har studie- och yrkesvägledning, 91 procent har tentamensservice på kontorstid, 41 procent har tentamensservice utanför kontorstid, 77 procent har vägledning inför eller vid validering, 64 procent har kontaktperson mot högskola eller universitet, 63 procent har stöd i studieteknik och 60 procent har kontaktperson mot arbetsgivare om praktik.²⁰

Hur många lärcentra som finns i landet är en uppgift som inte enkelt låter sig fångas. År 2003 uppgav 248 kommuner att de hade lärcentraverksamhet varav 180 hade stöd för högskoleutbildningar.²¹ I Skolverkets nyligen presenterade redovisning av sitt regeringsuppdrag om att bland annat utreda

18. Se även SOU 2007:72. Kommunal finansiering av statlig verksamhet, sid 206.

19. <https://nitus.se/om-nitus/2017-11-06>

20. Skolverket, sid 18.

21. Lärcentra 2003. Sammanställning av enkätsvar. Glesbygdsverket, sid 2.

förekomsten av lärcentra och liknande framkom att 169 kommuner som svarat på deras enkät har ett eller flera lärcentra.²² Det är oklart hur många av dessa som har stöd för högre utbildning men 33 procent uppger att någon högskola eller universitet har förlagt utbildning till lärcentra.²³ Det finns kommunala lärcentra i samtliga län, och de är vanligast i de nordligaste länen: Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Jämtland och Gävleborg.²⁴

Samarbetsorganisationer för distansutbildning och lärcentra

Samarbetsorganisationer och andra aktörer när det gäller distansutbildning finns på flera nivåer som europeisk, nationell, kommunal och regional nivå.

På europeisk nivå finns framförallt två samarbetsorganisationer. The European Association of Distance Teaching Universities (EADTU) är en samarbetsorganisation för europeiska universitet och högskolor när det gäller olika former av nätutbildning. EADTU samarbetar också med ett antal organisationer som exempelvis Europeiska kommissionen och International Council for Open and Distance Education (ICDE).²⁵ Den europeiska samarbetsorganisationen The European Distance and E-Learning Network (EDEN) arbetar för erfarenhetsutbyte och bättre förståelse bland professionella i distans- och e-lärande i och utanför Europa.²⁶ Den svenska riksorganisationen för distansutbildning (SVERD) är medlem i EDEN. SVERD har som syfte att vidga kunskapen om och medverka i utvecklingen av flexibel utbildning på distans. SVERD har 19 medlemsorganisationer.²⁷

Nätverket för kommunala lärcentra (Nitus) är ett samarbetsorgan för kommunala lärcentra som har funnits sedan år 1996. På sin hemsida skriver Nitus att man arbetar för erfarenhetsutbyte mellan kommuner och vill fortsätta öka tillgången till högre utbildning på fler orter. År 2017 hade föreningen ett hundratal medlemmar.²⁸

Nätverket för it i högre utbildning (ITHU) har kontaktpersoner från alla lärosäten i Sverige. Nätverket arbetar för kompetens- och erfarenhetsutbyte för strategisk it-användning. Include är ett annat nationellt nätverk som arbetar med breddad rekrytering och breddat deltagande inom högre utbildning. Include har 24 lärosäten som medlemmar och Sveriges förenade studentkårer. Nätverket har bland annat sammanställt korta exempel på

22. Skolverket, sid 12.

23. Skolverket, sid 17.

24. Ibid, sid 12.

25. <https://eadtu.eu/about-eadtu/about-eadtu> 2017-11-20

26. <http://www.eden-online.org/>

27. <http://www.sverd.se/sverd/> 2017-03-28 Medlemmar: Stockholms universitet, Karolinska institutet, Linnéuniversitetet, Högskolan Gävle, Karlstads universitet, Högskolan Skövde, Folkbildningsrådet, Folkuniversitetet, Hälsinglands utbildningsförbund, Botkyrka kommun Xenter, Västerviks kommun, Skellefteå kommun, Södertälje kommun, Norsjö kommun, Studieförbundet, Varbergs kommun, Medlearn AB, Nitus, Vårdkompetens i Värmland AB.

28. <https://nitus.se/om-nitus/> 2017-11-06

arbete som görs vid några av lärosätena på sin hemsida i syfte att sprida exempel på arbetet för breddat deltagande och breddad rekrytering.²⁹

Exempel på en regional sammanslutning är Akademi Norr.³⁰ Akademi Norr är en samverkan mellan 13 kommuner från Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län. Kommunerna Arjeplog, Arvidsjaur, Dorotea, Kramfors, Lycksele, Malå, Norsjö, Sollefteå, Sorsele, Storuman, Strömsund, Vilhelmina, Åsele har gått samman i ett kommunalförbund i syfte att initiera, samordna och genomföra högre utbildning. Varje deltagande kommun har ett lärcentrum kopplat till Akademi Norr, som verkar som ett nav för det övergripande samarbetet. Akademi Norr kan exempelvis biträda med och reglera den verksamhetsförlagda utbildningen inom distansutbildning för lärare, socionomer och sjuksköterskor.³¹

En annan aktör på området är Tillväxtverket som har i uppdrag att arbeta för mer samverkan inom kompetensförsörjning och för att exempelvis högskoleutbildningar bättre ska matcha näringslivets behov. Genom regionala tillväxtplattformar kan exempelvis arbetsgivare, utbildningsanordnare och myndigheter diskutera vad som behöver göras. Det finns 21 regionala tillväxtplattformar.³²

29. <http://www.include.nu/2017-11-21> Chalmers tekniska högskola, Försvarshögskolan, Gymnastik- och idrottshögskolan, Göteborgs universitet, Högskolan i Borås, Högskolan Dalarna, Högskolan i Gävle, Högskolan i Halmstad, Högskolan Kristianstad, Högskolan i Skövde, Högskolan Väst, Jönköping University, Karlstads universitet, Karolinska institutet, Kungliga tekniska högskolan, Luleå tekniska universitet, Lunds universitet, Malmö högskola, Mittuniversitetet, Stockholms universitet, Sveriges förenade studentkårer, Sveriges lantbruksuniversitet, Södertörns högskola, Umeå universitet, Uppsala universitet.

30. <http://www.akademinorr.se/>

31. <http://www.akademinorr.se/>

32. <https://tillvaxtverket.se/aktuella-amnen/regional-utveckling/utvecklingsansvariga-aktorer.html>

Statistik över distansutbildning

I det här kapitlet redogörs för analyser som är baserade på uppgifter som kommer från tre olika källor. Först redovisas utbildningsutbudet med uppgifter som tagits fram av UHR. Här ingår utbildningar som administreras i UHR:s samordnade antagningssystem NyA och uppgifter finns till och med läsåret 2016/17. Uppgifter om kursregistreringar har tagits fram av SCB från Universitets- och högskoleregistret. Dessa baseras i sin tur på utdrag från lärosätenas studieadministrativa system (i huvudsak Ladok). Uppgifter om kursregistreringar finns till och med läsåret 2015/16. Även uppgifter från Registret över totalbefolkningen, Inkomst- och taxeringsregistret och Utbildningsregistret har tagits fram av SCB. Uppgifter om utbildningsvolym som presenteras som helårsstudenter kommer från UKÄ:s statistikdatabas som är baserad på Universitets- och högskoleregistret med uppgifter till och med läsåret 2016/17. Uppdragsutbildningar ingår inte i statistiken som beskrivs i det här kapitlet men beskrivs i kapitlet Uppdragsutbildning på distans med uppgifter som är baserade på lärosätenas enkätsvar.

Sammanfattning av statistik över distansutbildning

- Mellan läsåren 2007/08 och 2010/11 ökade utbudet på distans från 7 659 till 9 982 utbildningar. Därefter skedde en minskning och 2016/17 fanns 7 332 sökbara poänggivande distansutbildningar av vilka 6 833 var fristående kurser och 499 var program. Minskningen i utbildningsutbudet beror till största delen på en nedgång i antalet fristående kurser då antalet erbjudna program på distans pendlat runt 500 per läsår.
- Vid exempelvis Mittuniversitetet, Högskolan Väst, Blekinge tekniska högskola och Stiftelsen Högskolan i Jönköping har utbudet minskat sedan 2007/08 medan utbudet har ökat vid Högskolan Dalarna och Karlstads universitet.
- Det har skett en markant minskning i antalet registreringar på fristående kurser sedan 2010/11 vilket sammanfaller med minskningen i utbudet. Antalet registreringar på programkurser har dock ökat successivt sedan 2006/07 motsvarande en ökning på 88 procent. Kvinnor stod för 62 procent av registreringarna på fristående kurser och 73 procent av registreringarna på programkurser.
- Av alla yrkesexamensprogram hade programkurser på distans som leder till specialistsjuksköterskeexamen, förskolläraexamen och grundläraresexamen flest registreringar 2015/16. Sedan 2011/12 har det skett en ökning av registreringar på programkurser inom flera yrkesexamensprogram till exempel på program som leder

till förskollärarexamen, grundläraresexamen, yrkesläraresexamen, ämnesläraresexamen, specialistsjuksköterskeexamen, specialpedagogexamen och högskoleingenjörsexamen. Antalet registreringar på programkurser inom sjuksköterskeprogrammet har dock minskat.

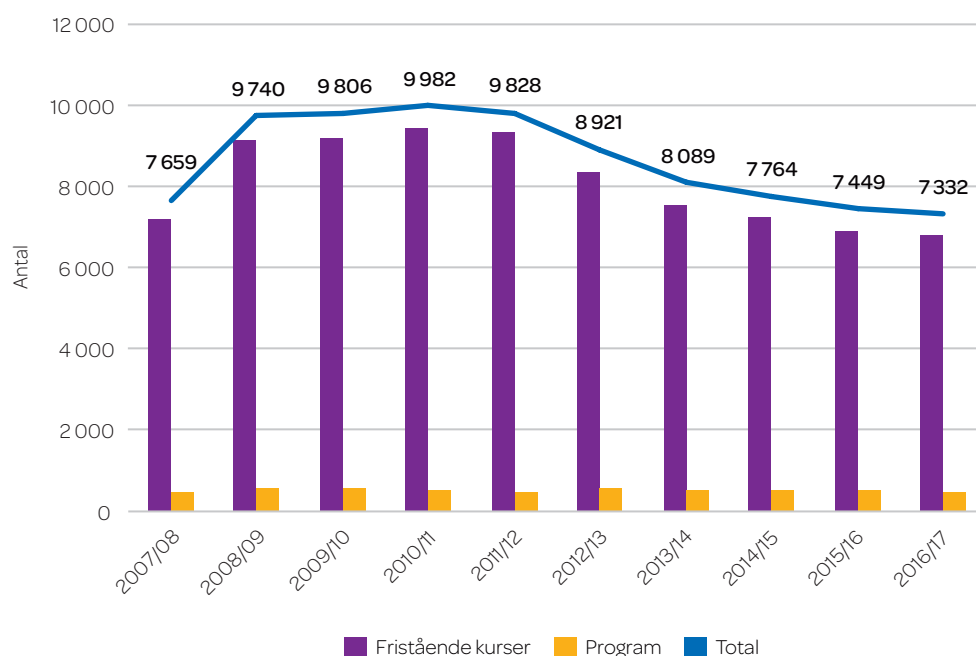
- Antalet studenter som enbart studerade på distans var läsåret 2015/16 71 000 vilket är 12 500 färre än läsåret 2010/11 då antalet distansstudenter var som högst för den studerade tioårsperioden.
- Distansutbildning har för tidsperioden 2007/08 till 2016/17 utgjort mellan 12 och 15 procent av den totala utbildningsvolymen. Jämfört med den totala utbildningsvolymen utgör distansutbildning i genomsnitt för de studerade läsåren 16 procent av kvinnors högskoleutbildning och motsvarande siffra för männen är 11 procent.
- Av studenter som enbart studerade på distans 2015/16 var 67 procent kvinnor och 33 procent män medan andelen kvinnor bland studenter som enbart studerade på campus var 60 procent och andelen män var 40 procent. Jämfört med campusstudenter är distansstudenter äldre, fler har lågutbildade föräldrar, färre har utländsk bakgrund, fler har hemmavarande barn och färre har studiemedel.
- Prestationsgraderna på programkurser på distans inom yrkesexamensprogram läsåret 2013/14 var relativt höga, 89 procent för kvinnor och 77 procent för män. På fristående kurser på distans presterade studenterna dock sämre – kvinnorna tog 55 procent av de registrerade poängen och männen tog 48 procent av de registrerade poängen.
- Studenter folkbokförda i de nordliga länen och Kronobergs län läser i hög grad distansutbildning vid lärosäten som ligger i samma län där de är folkbokförda. Studenter folkbokförda i storstads länen Uppsala län, Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län läser istället distansutbildning i andra län än hemlandet. Distansstudenter folkbokförda i de nordliga länen läser jämfört andra län mer programkurser på distans medan det i andra län är vanligare att läsa fristående kurser på distans.

Utbudet av distansutbildning

Redovisningen inleds med en presentation av utbudet av distansutbildning för läsåren 2007/08 till och med 2016/17. Med utbud avses här antalet sökbara poänggivande utbildningar på distans uppdelat på fristående kurser och program. Därefter presenteras fördelningen över olika studietakter (helfart och ej helfart) för fristående kurser och program. Sedan listas utbildningsutbudet på distans per lärosäte för varje läsår. Avslutningsvis redogörs för andelen av distansutbildning som är helt nätbaserad för läsåret 2016/17.

Mellan läsåren 2007/08 och 2010/11 ökade utbildningsutbudet från 7 659 till 9 982 (se Figur 1). Därefter skedde en successiv minskning och 2016/17 fanns 7 332 sökbara distansutbildningar. Att antalet kurser var som högst 2010/11 beror på att staten då tillfälligt byggde ut högskolan vilket gjorde att lärosätena kunde ta emot fler studenter än någonsin. Ungefär 90 procent av distansutbildningarna ges som fristående kurser och läsåret 2016/17 fanns 6 833 sökbara fristående kurser. Antalet sökbara programutbildningar på distans har för de studerade läsåren pendlat runt 500 per läsår och läsåret 2016/17 var antalet 499. Detta visar att nedgången i utbildningsutbudet på distans i huvudsak beror på en nedgång i antalet fristående kurser.

Totalt över de studerade läsåren har 13 procent av alla sökbara distansutbildningar ställts in. Allra flest utbildningar ställdes in läsåret 2008/09, 1 653 utbildningar. Det finns dock en viss osäkerhet i detta mått då inställda kurser inte alltid redovisas till UHR. I statistiken som anges här ingår även inställda kurser.

Figur 1. Antalet sökbara poänggivande distansutbildningar klassade som fristående kurser eller program mellan läsåren 2007/08 och 2016/17. Inställda kurser ingår. Uppgifter från NyA, UHR.

Studietakt

En jämförelse av studietakten mellan fristående kurser och program visar att program i större utsträckning än fristående kurser går på helfart. Lsåren 2016/17 gick 59 procent av programmen på helfart medan motsvarande siffra för fristående kurser var 22 procent (se Tabell 1). Eventuellt kan studietakten påverka genomströmningen på distansutbildningar och senare i rapporten presenteras en analys av detta.

Tabell 1. Studietakten på fristående kurser respektive program för läsåret 2016/17. Uppgifter från NyA, UHR.

	Fristående kurser		Program	
	Ej helfart	Helfart	Ej helfart	Helfart
Antal	5 359*	1 473*	206	293
Andelar	78 %	22 %	41 %	59 %

* En fristående kurs saknar information om studietakt.

Utbudet per lärosäte

Utbudet av distansutbildningar per lärosäte för läsåren 2007/08 till och med 2016/17 redovisas i Tabell 2. Läsåret 2016/17 hade Högskolan Dalarna störst utbud av alla lärosäten. Därefter placerar sig Linnéuniversitetet, Umeå universitet och Högskolan i Gävle. På vissa lärosäten har utbudet förändrats över den studerade tioårsperioden. Vid exempelvis Mittuniversitetet, Högskolan Väst, Blekinge tekniska högskola och Stiftelsen Högskolan i Jönköping har utbudet minskat medan utbudet har ökat vid Högskolan Dalarna och Karlstads universitet. Som redan visats dominerar fristående kurser utbildningsutbudet på distans men andelen fristående kurser relativt program skiljer sig åt mellan lärosätena. Exempelvis Mittuniversitetet hade 2016/17 jämförelsevis mycket programutbildning på distans (16 procent), liksom Stockholms universitet (13 procent) och Högskolan i Borås (22 procent). Andra hade lite programutbildning, exempelvis Högskolan Dalarna (3 procent), Högskolan Väst (1 procent) och Uppsala universitet (2 procent).

Tabell 2. Utbudet av distansutbildningar per lärosäte för läsåren 2007/08 till och med 2016/17. För varje lärosäte redovisas först det totala antalet utbildningar sedan antalet fristående kurser (F) samt antalet program (P). För läsåret 2016/17 redovisas inom parentes andelen program av det totala utbudet. Totala antalet utbildningar är sorterat fallande på det totala utbudet 2016/17. Uppgifter från NyA, UHR.

Lärosäten	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Högskolan Dalarna	773 F:743 P:30	1 027 F:975 P:52	1 102 F:1 030 P:72	1 108 F:1 049 P:59	1 085 F:1 039 P:46	1 042 F:981 P:61	1 103 F:1 043 P:60	1 161 F:1 053 P:58	1 180 F:1 140 P:40	1 168 F:1 131 P:37 (3 %)
Linnéuniversitetet*			396 F:392 P:4	1 008 F:937 P:71	1 129 F:1 066 P:63	1 075 F:1021 P:54	1 018 F:969 P:49	949 F:901 P:48	961 F:908 P:53	1 011 F:960 P:51 (5 %)
Umeå universitet	883 F:785 P:98	1 032 F:926 P:106	1 022 F:971 P:51	1 034 F:978 P:56	928 F:873 P:55	789 F:732 P:57	759 F:707 P:52	727 F:678 P:49	704 F:663 P:41	769 F:719 P:50 (7 %)
Högskolan i Gävle	682 F:650 P:32	683 F:659 P:24	686 F:662 P:24	707 F:681 P:26	700 F:678 P:22	639 F:612 P:27	613 F:584 P:29	619 F:589 P:30	569 F:546 P:23	597 F:572 P:25 (4 %)
Karlstads universitet	318 F:270 P:48	570 F:509 P:61	610 F:539 P:71	623 F:554 P:69	560 F:513 P:47	611 F:537 P:74	571 F:486 P:85	596 F:511 P:85	565 F:492 P:73	560 F:513 P:47 (8 %)
Uppsala universitet**	275 F:269 P:6	347 F:341 P:6	427 F:416 P:11	440 F:430 P:10	479 F:472 P:7	461 F:456 P:5	551 F:542 P:9	546 F:538 P:8	503 F:493 P:10	495 F:486 P:9 (2 %)

* Högskolan i Kalmar och Växjö universitet slogs samman och blev Linnéuniversitetet 2010.

** Högskolan på Gotland slogs samman med Uppsala universitet 2013.

Lärosäten	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Mittuniversitetet	652 F:623 P:29	730 F:693 P:37	718 F:683 P:35	752 F:712 P:40	746 F:707 P:39	648 F:605 P:43	536 F:496 P:40	411 F:370 P:41	395 F:342 P:53	331 F:281 P:52 (16 %)
Stockholms universitet	49 F:49 P:0	264 F:259 P:5	266 F:259 P:7	327 F:320 P:7	305 F:294 P:11	326 F:305 P:21	328 F:286 P:42	371 F:330 P:41	319 F:276 P:43	304 F:266 P:38 (13 %)
Högskolan Kristianstad	188 F:164 P:24	241 F:202 P:39	293 F:280 P:13	305 F:286 P:19	294 F:281 P:13	314 F:289 P:25	289 F:271 P:18	308 F:292 P:16	286 F:273 P:13	292 F:267 P:25 (9 %)
Lunds universitet	227 F:223 P:4	308 F:296 P:12	325 F:311 P:14	319 F:305 P:14	388 F:373 P:15	427 F:412 P:15	411 F:395 P:16	352 F:336 P:16	305 F:290 P:15	272 F:262 P:10 (4 %)
Luleå tekniska universitet	321 F:297 P:24	339 F:318 P:21	319 F:295 P:24	392 F:372 P:20	398 F:366 P:32	365 F:343 P:22	310 F:287 P:23	220 F:200 P:20	263 F:239 P:24	257 F:230 P:27 (11 %)
Göteborgs universitet	249 F:245 P:4	370 F:367 P:3	387 F:383 P:4	445 F:442 P:3	297 F:294 P:3	264 F:257 P:7	267 F:256 P:11	231 F:222 P:9	267 F:257 P:10	243 F:238 P:5 (2 %)
Malmö högskola	178 F:158 P:20	253 F:234 P:19	203 F:183 P:20	211 F:197 P:14	217 F:206 P:11	241 F:229 P:12	188 F:178 P:10	180 F:171 P:9	153 F:140 P:13	126 F:113 P:13 (10 %)
Mälardalens högskola	127 F:124 P:3	147 F:147 P:0	140 F:139 P:1	160 F:158 P:2	180 F:177 P:3	226 F:222 P:4	114 F:111 P:3	103 F:96 P:7	96 F:90 P:6	103 F:95 P:8 (8 %)
Högskolan i Halmstad	105 F:100 P:5	345 F:338 P:7	297 F:287 P:10	190 F:179 P:11	156 F:152 P:4	132 F:127 P:5	110 F:106 P:4	102 F:96 P:6	83 F:77 P:6	90 F:82 P:8 (9 %)
Örebro universitet	106 F:101 P:5	140 F:135 P:5	190 F:185 P:5	270 F:264 P:6	293 F:285 P:8	257 F:239 P:18	118 F:111 P:7	108 F:103 P:5	83 F:79 P:4	88 F:84 P:4 (5 %)
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	301 F:293 P:8	377 F:348 P:29	222 F:196 P:26	125 F:103 P:22	94 F:79 P:15	91 F:77 P:14	89 F:80 P:9	81 F:75 P:6	93 F:81 P:12	87 F:75 P:12 (14 %)
Högskolan i Skövde	180 F:170 P:10	172 F:154 P:18	207 F:182 P:25	191 F:172 P:19	237 F:224 P:13	177 F:165 P:12	156 F:138 P:18	153 F:136 P:17	111 F:99 P:12	86 F:73 P:13 (15 %)
Linköpings universitet	105 F:92 P:13	107 F:92 P:15	93 F:78 P:15	77 F:72 P:5	95 F:86 P:9	111 F:95 P:16	117 F:103 P:14	81 F:65 P:16	81 F:67 P:14	84 F:67 P:17 (20 %)
Högskolan Väst	403 F:390 P:13	519 F:504 P:15	484 F:470 P:14	307 F:298 P:9	313 F:308 P:5	73 F:69 P:4	63 F:59 P:4	68 F:67 P:1	69 F:65 P:4	76 F:75 P:1 (1 %)
Högskolan i Borås	49 F:42 P:7	81 F:74 P:7	88 F:78 P:10	96 F:84 P:12	82 F:69 P:13	68 F:57 P:11	63 F:54 P:9	48 F:39 P:9	77 F:67 P:10	63 F:49 P:14 (22 %)
Karolinska institutet	29 F:6 P:23	39 F:18 P:21	45 F:25 P:20	71 F:53 P:18	119 F:97 P:22	101 F:79 P:22	65 F:46 P:19	61 F:47 P:14	60 F:42 P:18	51 F:37 P:14 (27 %)

Lärosäten	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Blekinge tekniska högskola	174 F:154 P:20	185 F:161 P:24	219 F:195 P:24	211 F:190 P:21	205 F:179 P:26	111 F:93 P:18	64 F:58 P:6	109 F:105 P:4	69 F:66 P:3	49 F:45 P:4 (8 %)
Södertörns högskola	22 F:22 P:0	24 F:23 P:1	38 F:35 P:3	55 F:51 P:4	70 F:70 P:0	49 F:45 P:4	45 F:41 P:4	44 F:40 P:4	50 F:45 P:5	41 F:35 P:6 (15 %)
Kungl. Tekniska högskolan	136 F:136 P:0	173 F:172 P:1	117 F:116 P:1	196 F:196 P:0	134 F:134 P:0	97 F:97 P:0	81 F:81 P:0	73 F:73 P:0	58 F:58 P:0	37 F:37 P:0 (0 %)
Sveriges lantbruksuniversitet	78 F:77 P:1	76 F:75 P:1	74 F:73 P:1	76 F:74 P:2	74 F:72 P:2	38 F:36 P:2	38 F:36 P:2	29 F:28 P:1	22 F:22 P:0	24 F:24 P:0 (0 %)
Johannelunds teologiska högskola							5 F:1 P:4	4 F:1 P:3	6 F:1 P:5	7 F:2 P:5 (71 %)
Teologiska Högskolan, Stockholm						13 F:13 P:0	11 F:11 P:0	7 F:7 P:0	5 F:5 P:0	7 F:7 P:0 (0 %)
Gymnastik- och idrottshögskolan					5 F:5 P:0	4 F:4 P:0		6 F:6 P:0	6 F:6 P:0	5 F:5 P:0 (0 %)
Sophiahemmet Högskola	2 F:0 P:2	2 F:0 P:2	2 F:0 P:2	4 F:0 P:4	3 F:0 P:3	6 F:0 P:6		5 F:0 P:5	4 F:0 P:4	4 F:0 P:4 (100 %)
Chalmers tekniska högskola						2 F:2 P:0	1 F:1 P:0	2 F:2 P:0	2 F:2 P:0	3 F:3 P:0 (0 %)
Försvärshögskolan					6 F:6 P:0	4 F:4 P:0	2 F:2 P:0	2 F:2 P:0	1 F:1 P:0	
Högskolan på Gotland**	238 F:235 P:3	280 F:279 P:1	292 F:289 P:3	281 F:276 P:5	236 F:233 P:3	159 F:156 P:3				
Högskolan i Kalmar*	215 F:194 P:21	407 F:389 P:18	279 F:250 P:29							
Växjö universitet*	374 F:359 P:15	465 F:434 P:31	258 F:221 P:37							
Konstfack			1 F:1 P:0	1 F:1 P:0			3 F:3 P:0	5 F:5 P:0	3 F:3 P:0	
Lärarhögskolan i Stockholm	220 F:215 P:5	37 F:37 P:	6 F:6 P:							

*Högskolan i Kalmar och Växjö universitet slogs samman och blev Linnéuniversitetet 2010.

**Högskolan på Gotland slogs samman med Uppsala universitet 2013.

Andel helt nätbaserad distansutbildning

Distansutbildning innebär att mycket av undervisningen sker över nätet. En del utbildningar är helt nätbaserade medan det i andra ingår träffar antingen på campus eller någon annan ort, exempelvis på ett lärcentrum. Ett sätt att skilja dessa två typer av utbildningsupplägg åt är att undersöka om det finns någon studieort angiven för utbildningen. Gör det inte det bedömer UKÄ att utbildningen är helt nätbaserad. UKÄ är emellertid medveten om att detta inte alltid stämmer, vilket kan bero på att en studieort ibland är angiven trots att utbildningen egentligen är helt nätbaserad eller att en helt nätbaserad utbildning faktiskt innehåller träffar. I Tabell 3 listas för varje lärosäte läsåret 2016/17 antalet distansutbildningar för vilka det finns en studieort (på campus eller annan ort) angiven eller inte. Andelen helt nätbaserad distansutbildning skiljer sig åt mellan lärosätena, exempelvis är 9 procent vid Högskolan Dalarna, 49 procent vid Linnéuniversitetet, 52 procent vid Umeå universitet, 40 procent vid Högskolan i Gävle och 0,1 procent vid Karlstads universitet helt nätbaserad.

Tabell 3. Lärosätenas utbildningsutbud på distans för läsåret 2016/17. Antalet utbildningar redovisas per studieort och de som inte har någon studieort angiven räknas som nätbaserade. Uppgifter från NyA, UHR.

	Campusort: antal utbildningar	Andra orter: antal utbildningar	Antal nätbaserade utbildningar (andel av alla utbildningar)
Högskolan Dalarna	Falun: 978 Borlänge: 81	Avesta: 2 Ludvika: 1	106 (9 %)
Linnéuniversitetet	Kalmar: 111 Växjö: 391	Emmaboda: 2 Hultsfred: 1 Ljungby: 5 Mönsterås: 1 Stockholm: 1 Vimmerby: 1 Västervik: 1 Älmhult: 2 Örnsköldsvik: 1	494 (49 %)
Umeå universitet	Umeå: 335	Kalix: 1 Kiruna: 2 Luleå: 3 Lycksele: 9 Piteå: 2 Skellefteå: 4 Örnsköldsvik: 7 Östersund: 4	402 (52 %)
Högskolan i Gävle	Gävle: 269	Bollnäs: 24 Hudiksvall: 25 Norrköping: 24 Södertälje: 17	238 (40 %)
Karlstads universitet	Karlstad: 545	Arvika: 5 Falun: 2 Gävle: 1 Jönköping: 1 Linköping: 1 Norrköping: 1 Nyköping: 1 Västerås: 1 Örebro: 1	1 (0,1 %)
Uppsala universitet	Uppsala: 113 Visby: 12		370 (75 %)
Mittuniversitetet	Sundsvall: 202 Östersund: 77	Härnösand: 1 Södertälje: 2 Övriga orter: 27	22 (6 %)

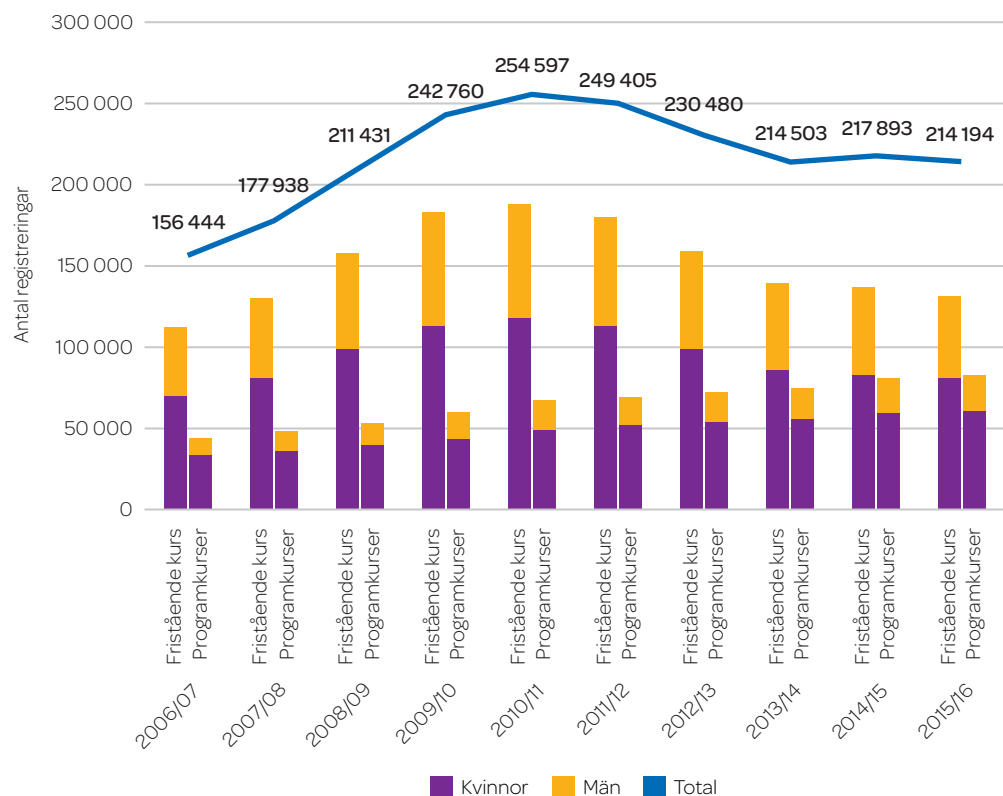
	Campusort: antal utbildningar	Andra orter: antal utbildningar	Antal nätbaserade utbildningar (andel av alla utbildningar)
Stockholms universitet	Stockholm: 238		66 (22 %)
Högskolan Kristianstad	Kristianstad: 90		202 (69 %)
Lunds universitet	Lund: 224	Klippan: 9 Helsingborg: 3	36 (13 %)
Luleå tekniska universitet	Luleå: 83	Norrtälje: 1 Skellefteå: 5	168 (65 %)
Göteborgs universitet	Göteborg: 56		187 (77 %)
Malmö högskola	Malmö: 50		76 (60 %)
Mälardalens högskola	Västerås: 14 Eskilstuna: 4		85 (83 %)
Högskolan i Halmstad	Halmstad: 18		72 (80 %)
Örebro universitet	Örebro: 49	Hällefors: 1	38 (43 %)
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	Jönköping: 35	Skövde: 1	51 (59 %)
Högskolan i Skövde	Skövde: 0	Alingsås: 2 Lidköping: 2 Varberg: 1	81 (94 %)
Linköpings universitet	Linköping: 54	Norrköping: 2	28 (33 %)
Högskolan Väst	Trollhättan: 1		75 (99 %)
Högskolan i Borås	Borås: 30	Alingsås: 1 Falkenberg: 1 Gislaved: 1 Lidköping: 1 Mönsterås: 1 Ronneby: 1 Ulricehamn: 1	26 (41 %)
Karolinska institutet	Huddinge: 32	Solna: 7 Stockholm: 9	3 (6 %)
Blekinge tekniska högskola	Karlskrona: 10		39 (80 %)
Södertörns högskola	Stockholm: 23		18 (44 %)
Kungl. Tekniska högskolan	Stockholm: 37		0 (0 %)
Sveriges lantbruksuniversitet	Uppsala: 4 Umeå: 1 Alnarp: 17		2 (8 %)
Johannelunds teologiska högskola	Uppsala: 7		0 (0 %)
Teologiska Högskolan, Stockholm	Stockholm: 5		2 (29 %)
Gymnastik- och idrottshögskolan	Stockholm: 5		0 (0 %)
Sophiahemmet Högskola	Stockholm: 4		0 (0 %)
Chalmers tekniska högskola	Göteborg: 0		3 (100 %)

Distansutbildningens omfattning

I det här avsnittet presenteras analyser som är baserade på kursregistreringar för läsåren 2006/07 till och med 2015/16. Varje registrering utgör en individuell students registrering på en kurs som kan vara en fristående kurs, eller en programkurs som ges inom ett yrkesexamensprogram eller generellt program. Således kan en student ha mer än en registrering ett visst läsår om hen har läst mer än en kurs detta läsår. Ett antal variabler är kopplade till varje registrering, exempelvis om kursen är en fristående kurs eller programkurs, om den ges på campus eller distans, om registreringen är gjort av en kvinna eller man, av en inresande student, om individen har ett misstänkt återanvänt personnummer, vid vilket lärosäte kursen ges, med mera. Registreringar gjorda av inresande och utresande studenter ingår inte i någon av analyserna. Individer med misstänkt återanvända personnummer ingår heller inte.

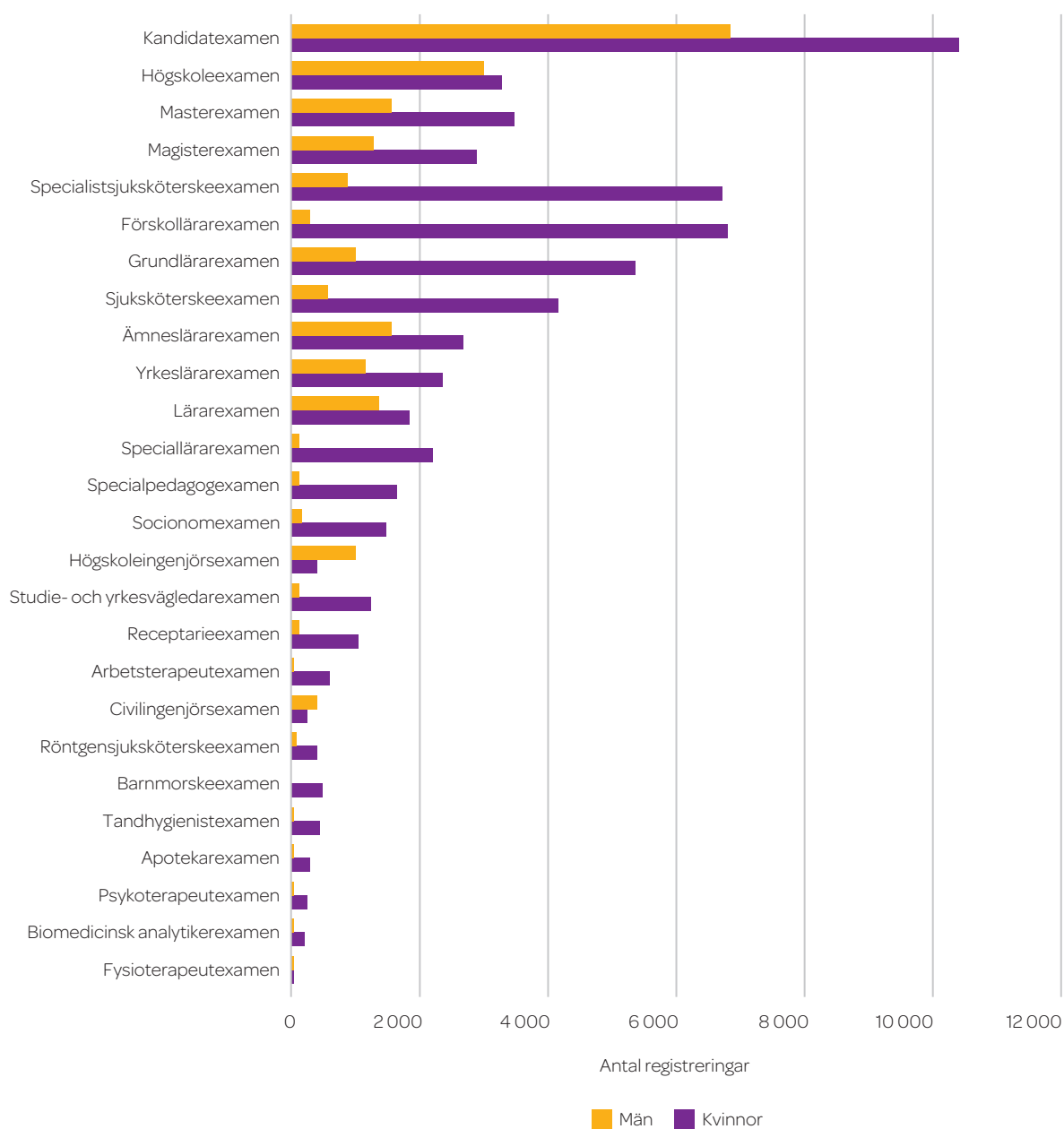
Antalet registreringar på fristående kurser och programkurser på distans

I Figur 2 visas totala antalet registreringar på kurser som ges på distans uppdelade på fristående kurser och programkurser för kvinnor och män för varje läsår. Totala antalet registreringar var högst läsåret 2010/11, 254 597, vilket sammanfaller med det stora utbildningsutbudet detta läsår (se Figur 1). Därefter minskade antalet registreringar fram till läsåret 2013/14 då det skedde en stabilisering och läsåret 2015/16 fanns totalt 214 194 registreringar på kurser som ges på distans. Fristående kurser dominerar distansutbildning, vilket är tydligt för alla läsår. Det har emellertid skett en markant minskning i antalet registreringar på fristående kurser sedan 2010/11 vilket sammanfaller med minskningen i utbudet på just fristående kurser (se Figur 1). Lsåret 2015/16 fanns 130 996 registreringar på fristående kurser på distans. Över den studerade tioårsperioden har antalet registreringar på programkurser däremot successivt ökat, från 44 274 läsåret 2006/07 till 83 198 läsåret 2015/16, vilket motsvarar en procentuell ökning på 88 procent. Detta trots att utbildningsutbudet på programutbildningar på distans inte kan sägas ha ökat i samma utsträckning. Andelen registreringar på programkurser på distans har alltså relativt det totala antalet ökat över tiden från 28 procent 2006/07 till 39 procent 2015/16. Totalt för den studerade tidsperioden står kvinnor för 66 procent av alla registreringar och detta har i princip inte förändrats över läsåren. Kvinnor står för en högre andel av registreringarna på programkurser jämfört med på fristående kurser, 74 procent jämfört med 62 procent, vilket visar att kvinnor dels i högre utsträckning än män läser distansutbildning och i synnerhet på programnivå.

Figur 2. Antalet registreringar på fristående kurser och programkurser på distans för läsåren 2006/07 till 2015/16. Uppgifter från SCB.

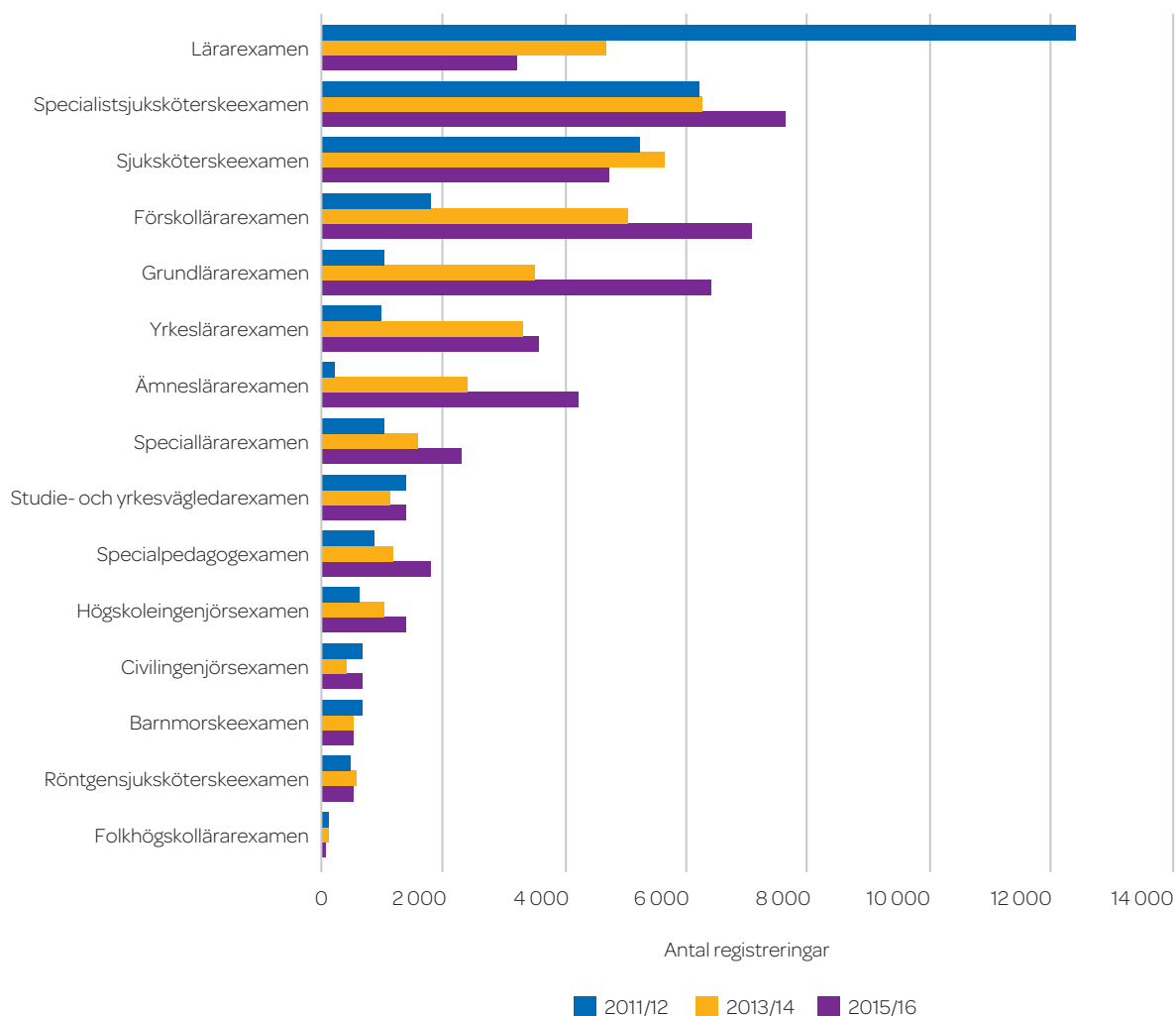
I Figur 3 visas antalet registreringar på programkurser inom generella program och yrkesexamensprogram läsåret 2015/16. Programkurser som leder till kandidatexamen har flest registreringar (se Figur 3). Bland yrkesexamensprogram har kurser inom specialistsjuksköterske- och förskolläraryrkesprogrammen flest registreringar. På kurser inom alla program med undantag för de två ingenjörsexamen (högskole- och civilingenjör) står kvinnor för majoriteten av registreringarna. På vissa program är könsfördelningen mycket ojämn, exempelvis på barnmorskeprogrammet är alla registreringar gjorda av kvinnor, och kvinnor står för majoriteten av registreringarna på programkurser som leder till tandhygienistexamen (96 procent kvinnor), förskolläraryrkesexamen (96 procent kvinnor) och arbetsterapeutexamen (96 procent kvinnor).

Figur 3. Antalet registreringar på programkurser inom generella program (de fyra översta) och yrkesexamensprogram uppdelat på kvinnor och män för läsåret 2015/16. Program med minst 50 registreringar visas. Program som inte leder till examina visas inte. Totalt ingår 99,6 procent av alla registreringar i figuren. Uppgifter från SCB.

Förändring av antalet registreringar på programkurser

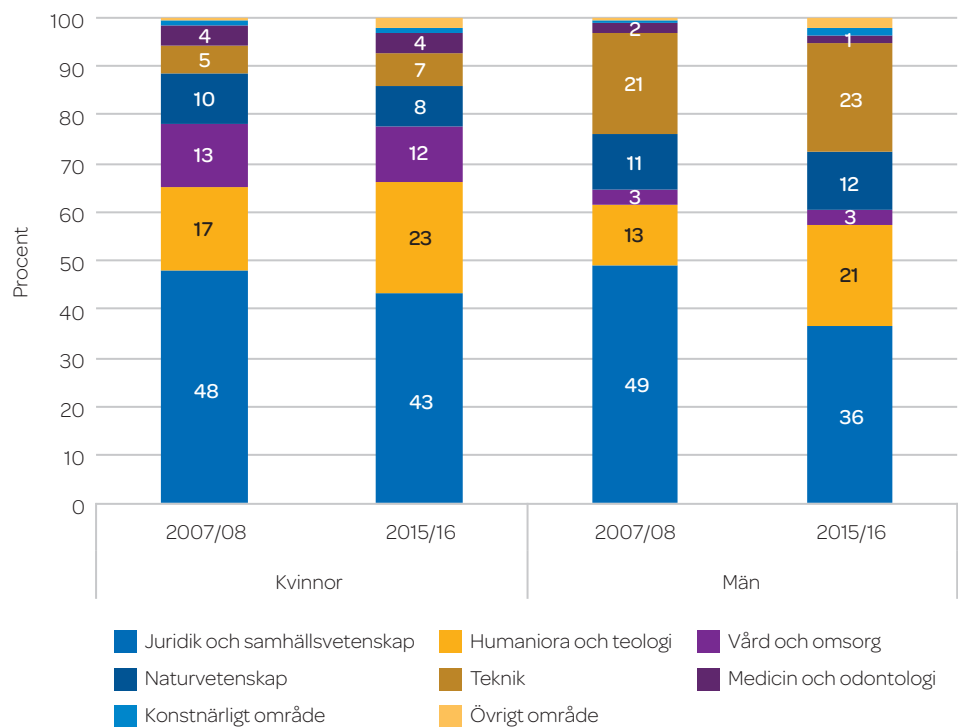
Antalet registreringar på programkurser som ges inom några utvalda yrkesexamensprogram för läsåren 2011/12, 2013/14 och 2015/16 visas i Figur 4. På kurser inom flera av dessa program har antalet registreringar ökat kraftigt över de tre undersökta läsåren. Detta gäller framförallt på kurser inom program som leder till de nya lärarexamina förskollärarexamen, grundlärarexamen, yrkeslärarexamen och ämneslärarexamen som ersatte den gamla lärarexamen 2011. Ökningen av registreringar på kurser inom dessa nya lärarprogram sammanfaller med en minskning på kurser inom program som leder till den gamla lärarexamen. Emellertid är ökningen på kurser inom de nya lärarprogrammen betydligt högre än minskningen på de gamla vilket visar att andelen registreringar inom lärarutbildningar på distans har ökat över den studerade tidsperioden. Även på kurser inom specialistsjuksköterskeprogrammet, specialpedagogprogrammet och högskoleingenjörsexamen har registreringarna ökat. Däremot har registreringar på kurser inom sjuksköterskeprogrammet minskat.

Figur 4. Antalet registreringar på programkurser inom vissa yrkesexamensprogram på distans för läsåren 2011/12, 2013/14 och 2015/16. Uppgifter från SCB.

Registreringar uppdelade på ämnesområden

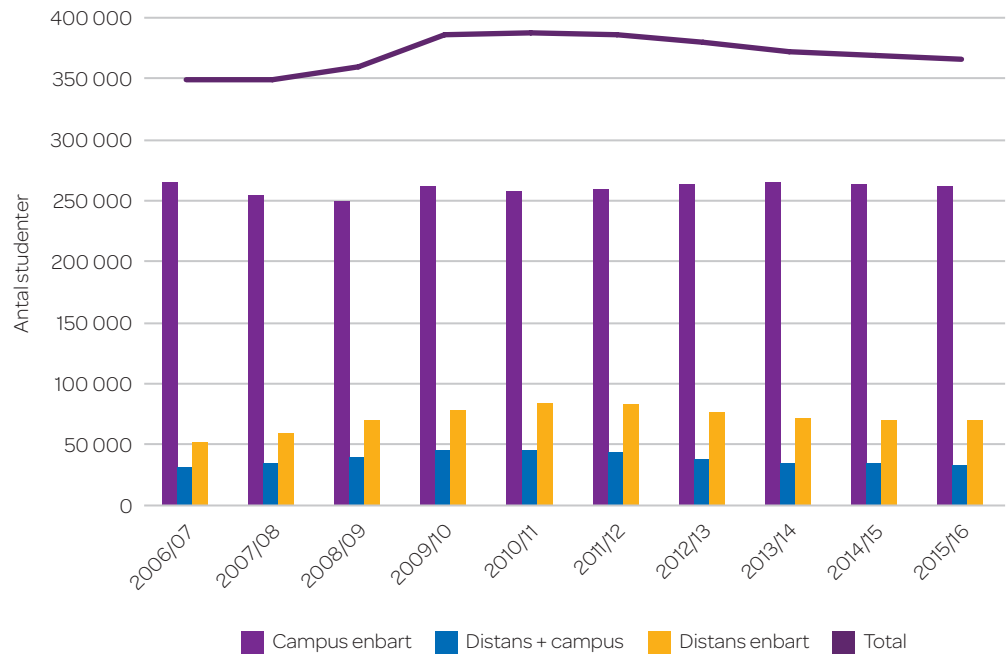
Här har kursregistreringar för läsåren 2007/08 och 2015/16 delats upp i ämnesområden och andelar inom varje ämnesområde presenteras för kvinnor respektive män i Figur 5. Analysen visar att distansutbildning inom juridik och samhällsvetenskap är vanligast och detta gäller både för kvinnor och män båda läsåren (se Figur 5). Emellertid har det skett en minskning mellan läsåren 2007/08 och 2015/16. Distansutbildning inom humaniora och teologi har däremot ökat både för kvinnor och män mellan läsåren 2007/08 och 2015/16. Kvinnor läser mer kurser på distans inom vård och omsorg medan män läser mer kurser på distans inom teknik.

Figur 5. Andelar av kursregistreringar uppdelade på ämnesområden och kvinnor och män för läsåren 2006/07 och 2015/16. Uppgifter från SCB.

Registrerade studenter

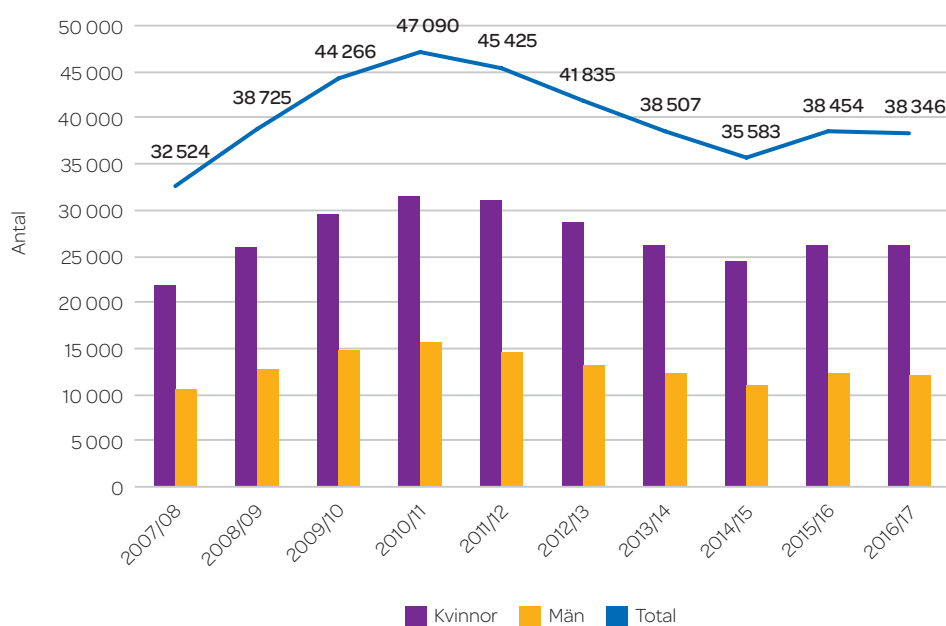
I följande analys används kursregistreringar för att beräkna antalet registrerade studenter per läsår. Här jämförs antalet studenter som enbart studerade på distans, som enbart studerade på campus och som studerade både på distans och campus för varje läsår mellan 2006/07 och 2015/16. Läsåret 2015/16 studerade drygt 71 000 personer enbart på distans vilket är 12 500 färre än läsåret 2010/11 då antalet distansstudenter var som högst för den studerade tioårsperioden (se Figur 6). Antalet studenter som enbart studerar på campus har inte förändrats på samma sätt.

Figur 6. Antalet registrerade studenter på distans, campus samt distans och campus läsåren 2006/07 till 2015/16. Inresande- och utresande studenter ingår inte. Uppgifter från SCB.

Volymen av distansutbildning

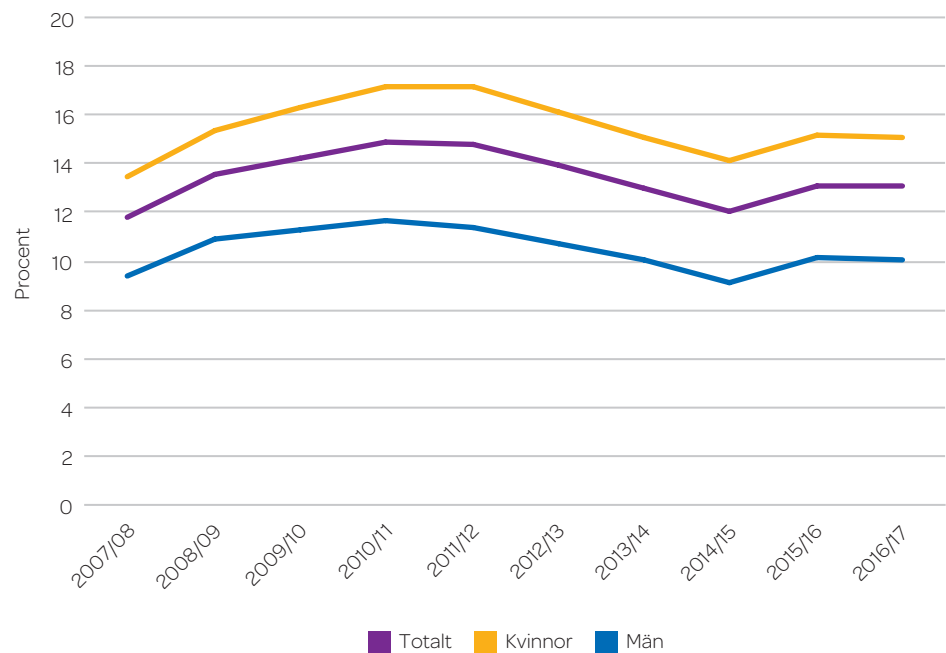
I det här avsnittet redovisas volymen utbildning med måttet helårsstudenter för läsåren 2007/08 till och med 2016/17. Måttet beskriver antalet registrerade studenter omräknade till helårsstudenter under ett läsår. Från läsåret 2007/08 ökade volymen distansutbildning fram till läsåret 2010/11 då volymen för den studerade tidsperioden var som störst med 47 090 helårsstudenter (se Figur 7). Därefter minskade antalet helårsstudenter för att återigen öka till läsåren 2015/16 och 2016/17. Antalet helårsstudenter var 2016/17 38 346. Totalt för de studerade läsåren utgörs 68 procent av studentvolymen inom distansutbildning av kvinnor, och 32 procent utgörs av män.

Figur 7. Antalet helårsstudenter i distansutbildning 2007/08 till 2016/17 fördelat på kvinnor och män. Uppgifter från statistikdatabasen på UKÄ.

Distansutbildning jämfört med den totala utbildningsvolymen

I den här analysen jämförs utbildningsvolymen på distans med den totala utbildningsvolymen (campus och distans) för varje läsår uppdelat på kvinnor och män. Distansutbildning har för den studerade tidsperioden utgjort mellan 12 och 15 procent av den totala utbildningsvolymen (se Figur 8). Störst andel distansutbildning av den totala skedde läsåret 2010/11. Därefter minskade distansutbildningsvolymen relativt den totala, för att öka de två senaste läsåren 2015/16 och 2016/17. Jämfört med den totala utbildningsvolymen utgör distansutbildning i genomsnitt för de studerade läsåren 15 procent av kvinnors högskoleutbildning, och motsvarande siffra för männen är 10 procent, vilket visar att kvinnor i betydligt högre grad än män läser högskoleutbildning på distans.

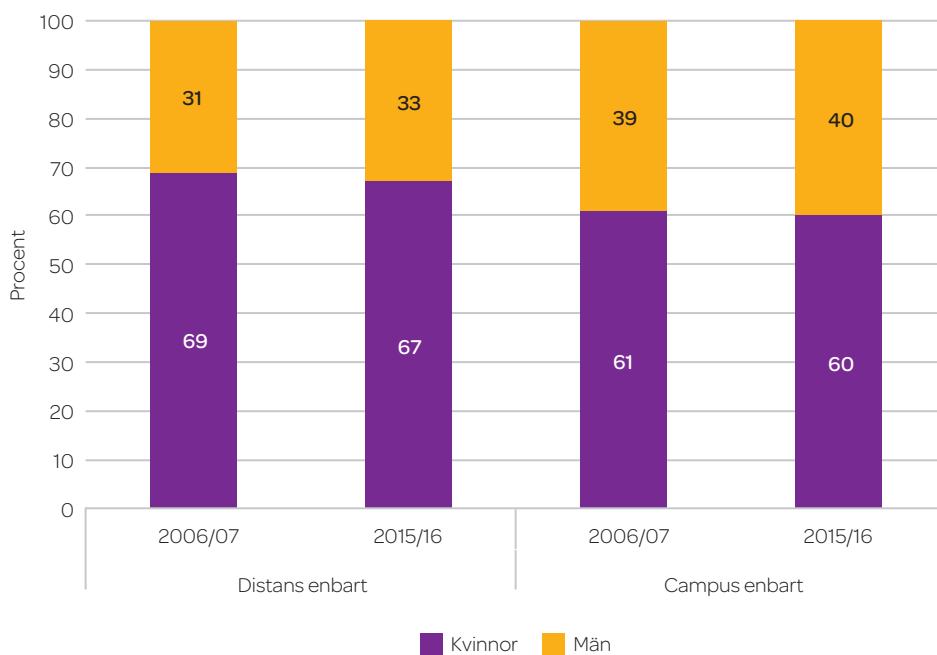
Figur 8. Andelen helårsstudenter i distansutbildning av samtliga helårsstudenter läsåren 2007/08 till 2016/17 uppdelade på kvinnor och män. Uppgifter från statistikdatabasen på UKÄ.

Jämförelser mellan distans- och campusstudenter

För de analyser som presenteras nedan har uppgifter om kursregistreringar från Universitets- och högskoleregistret samt uppgifter från Registret över totalbefolkningen, Inkomst- och högskoleregistret och Utbildningsregistret använts. För att kunna göra jämförelser mellan studenter som ett visst läsår (eller år) enbart läser kurser (fristående kurser och programkurser) på distans (distansstudenter) med dem som enbart läser kurser (fristående kurser och programkurser) på campus (campusstudenter) redovisas resultaten från dessa två grupper separat. Då de studenter som är registrerade både på distans- och campuskurser ett visst läsår i många avseenden är lika campusstudenter visas inte resultat från den kategorin.

Kön

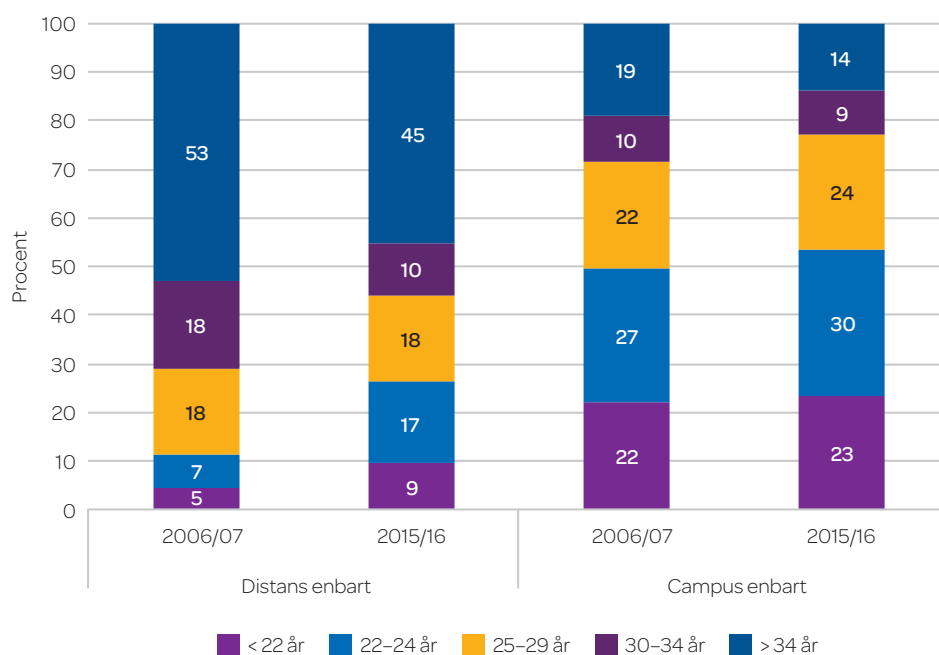
I Figur 9 redovisas andelen kvinnor och män bland distans- och campusstudenter läsåren 2006/07 och 2015/16. Läsåret 2015/16 var 67 procent av distansstudenterna kvinnor och 33 procent var män. Bland campusstudenterna var andelen kvinnor 60 procent och andelen män 40 procent. Dessa siffror har inte förändrats nämnvärt mellan de studerade läsåren.

Figur 9. Andelen kvinnor respektive män bland distans- och campusstudenter läsåren 2006/07 och 2015/16. Uppgifter från SCB.

Ålder

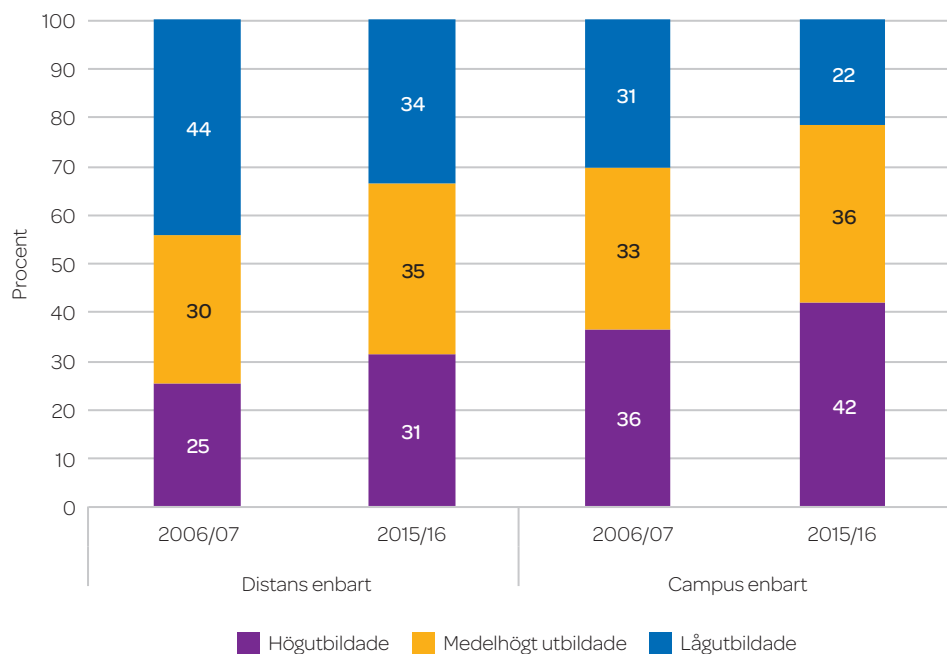
Studenterna delades in i fem kategorier beroende på deras ålder vid tiden för kursregistreringen. De fem kategorierna är: yngre än 22 år, 22–24 år, 25–29 år, 30–34 år samt äldre än 34 år. I Figur 10 visas andelar i de olika ålderskategorierna för distans- och campusstudenter för läsåren 2006/07 och 2015/16. Jämfört med campusstudenter är distansstudenter generellt sett äldre. Läsåret 2015/16 var 73 procent av distansstudenterna äldre än 24 år, medan motsvarande siffra för campusstudenterna var 47 procent. Andelen distansstudenter över 34 år var 45 procent läsåret 2015/16 45 medan andelen campusstudenter över 34 år var 14 procent. Mellan de två läsåren har andelen yngre distansstudenter ökat medan det inte har skett i samma utsträckning för campusstudenter.

Figur 10. Åldersfördelningen presenterad som andelar i fem åldersgrupper bland distans- och campusstudenter läsåren 2006/07 och 2015/16. Uppgifter från SCB.

Social bakgrund

Studenternas sociala bakgrund skattades genom att för varje student användas den högst utbildade föräldrarnas utbildningsnivå. Studenterna delades in i tre kategorier beroende på om den högst utbildade föräldern är lågutbildad (högst tvåårig gymnasieutbildning), medelhögt utbildad (treårig gymnasieutbildning eller en eftergymnasial utbildning som är kortare än tre år) eller högutbildad (treårig eftergymnasial utbildning eller längre). I Figur 11 visas andelar i de olika kategorierna för distans- och campusstudenter för de två läsåren 2006/07 och 2015/16. Jämfört med campusstudenter har en högre andel av distansstudenterna lågutbildade föräldrar. Trots att andelen studenter med lågutbildade föräldrar överlag har minskat mellan de två läsåren så är andelen distansstudenter med lågutbildade föräldrar ungefär 12 procentenheter högre jämfört med campusstudenter båda läsåren. Det visar att den sociala bakgrunden skiljer sig åt mellan distans- och campusstudenter.

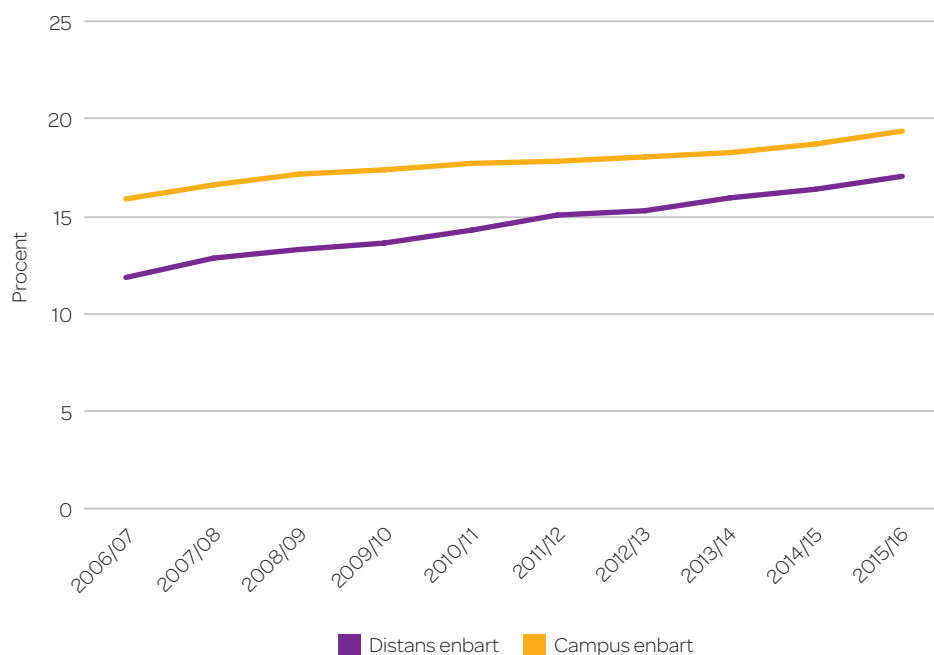

Figur 11. Andelen bland distans- och campusstudenterna som har högutbildade, medelhögt utbildade eller lågutbildade föräldrar för läsåren 2006/07 och 2015/16. Uppgifter från SCB.

Svensk eller utländsk bakgrund

Studenterna delades in i två grupper beroende på om de har svensk eller utländsk bakgrund. Med svensk bakgrund avses här att man är född i Sverige och har minst en svenskfödd förälder. Med utländsk bakgrund avses här att man är född i Sverige av två utrikesfödda föräldrar eller att man är född utomlands. Överlag är utländsk bakgrund vanligare bland campusstudenter jämfört med distansstudenter. Läsåret 2015/16 var andelen studenter med utländsk bakgrund bland distansstudenter 17 procent och bland campusstudenter 19 procent. Andelen studenter med utländsk bakgrund har ökat både bland distans- och campusstudenter över den

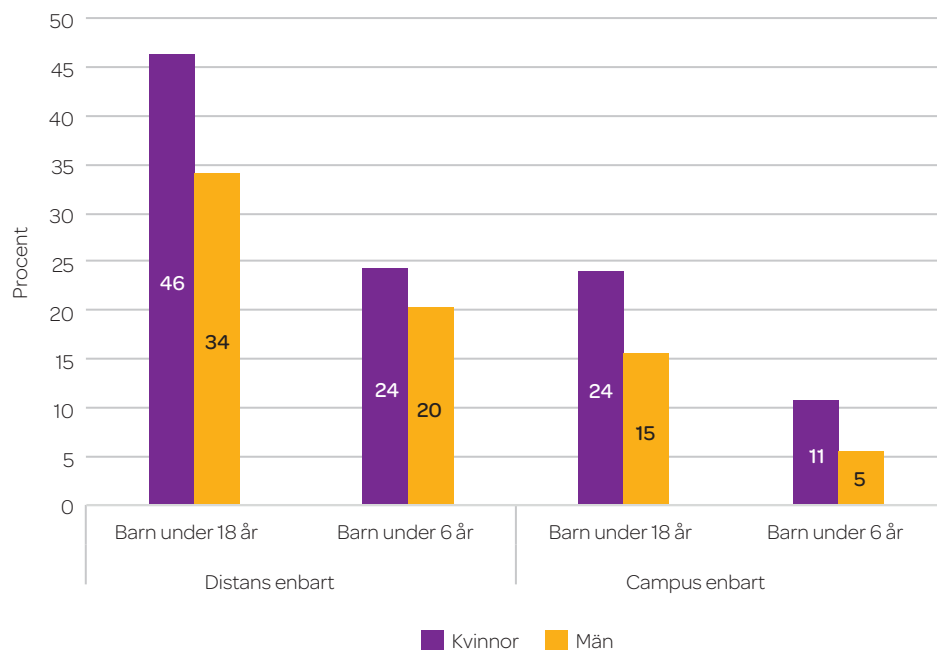
studerade tidsperioden (se Figur 12). Ökningen har dock varit större bland distansstudenterna, 5 procentenheter jämfört med 3 procentenheter bland campusstudenterna, vilket visar att distansstudier lockar studenter med utländsk bakgrund i allt högre utsträckning.

Figur 12. Andelen av distans- och campusstudenter som har utländsk bakgrund för läsåren 2006/07 till 2015/16. Uppgifter från SCB.

Hemmavarande barn

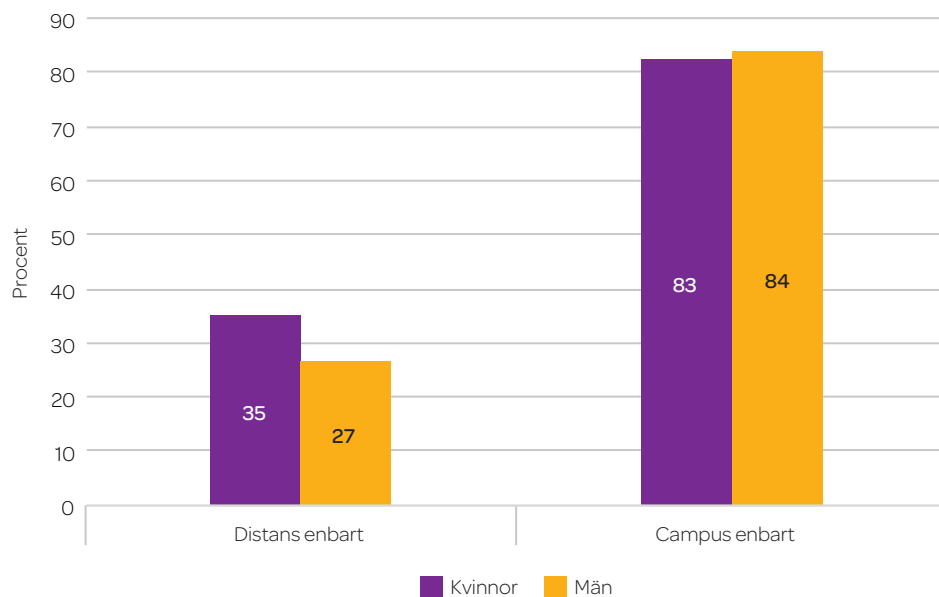
I Figur 13 presenteras hur stor andel av distans- och campusstudenterna vårterminen 2015 och höstterminen 2015 (motsvarar kalenderåret 2015) som hade hemmavarande barn under 6 respektive 18 år för samma år (se Figur 13). Resultaten presenteras separat för kvinnor och män. Uppgifterna om hemmavarande barn är hämtade ur registret över totalbefolkningen 2015 och avser förhållandena per 31 december 2015. Det är överlag vanligare att kvinnliga studenter har hemmavarande barn jämfört med manliga studenter och det är vanligare att distansstudenter har hemmavarande barn jämfört med campusstudenter. Ungefär hälften av de kvinnliga distansstudenterna hade 2015 barn under 18 år och nästan en fjärdedel hade barn under 6 år. Motsvarande siffror för kvinnliga campusstudenter var 24 procent respektive 11 procent. Bland manliga distansstudenter hade ungefär en tredjedel barn under 18 år och en femtedel hade barn under 6 år. Motsvarande siffror för manliga campusstudenter var 15 respektive 5 procent.

Figur 13. Andelen av distans- och campusstudenterna som har barn under 6 år och 18 år för 2015 uppdelat på kvinnor och män. Uppgifter från SCB.

Studiemedel

Här redovisas hur stor andel av distans- och campusstudenterna registrerade på någon kurs (fristående kurs eller programkurs) vårterminen 2015 och höstterminen 2015 (som alltså motsvarar kalenderåret 2015) som haft studiemedel (ingen skillnad görs om det är bidrag och/eller lån) under samma år (se Figur 14). Uppgifterna om studiemedel är hämtade ur inkomst- och taxeringsregistret som avser förhållanden per 31 december 2015. I genomsnitt har 33 procent av distansstudenterna studiemedel och motsvarande andel för campusstudenterna är 83 procent, vilket visar att många distansstudenter studerar utan studiemedel. Bland campusstudenterna är det ungefär lika vanligt för kvinnor och män att ha studiemedel. Jämfört med manliga distansstudenter har en större andel kvinnliga distansstudenter studiemedel. En förklaring till det skulle kunna vara att kvinnor i större grad läser program på distans jämfört med män och därför i högre grad beviljas studiemedel (se avsnittet Antal registreringar på fristående kurser och programkurser på distans).

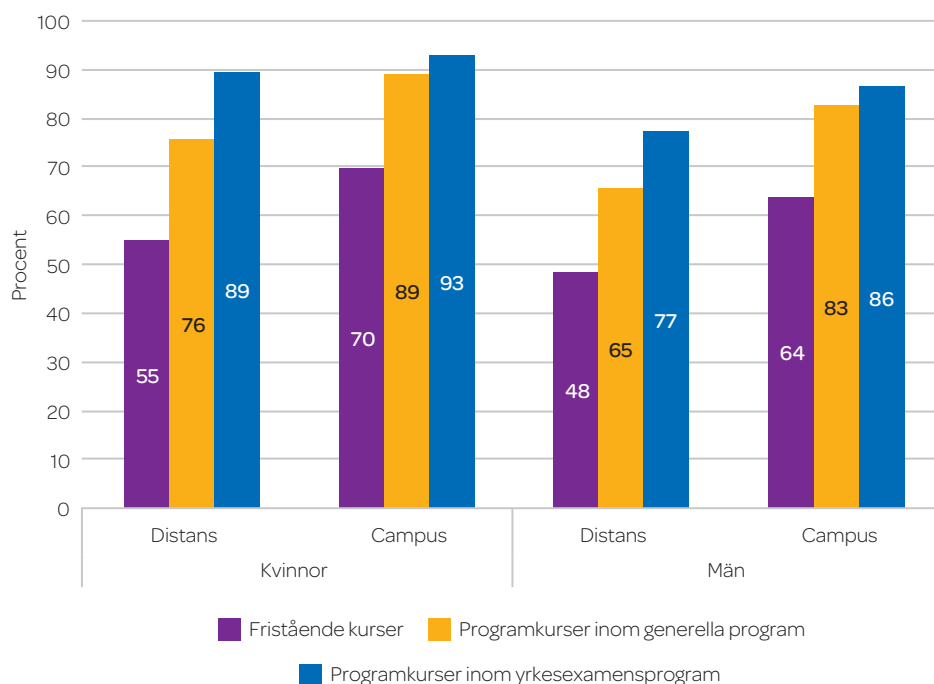

Figur 14. Andelen av distans- och campusstudenterna som har studiemedel kalenderåret 2015 uppdelat på kvinnor och män. Uppgifter från SCB.

Distansstudenternas studieprestationer

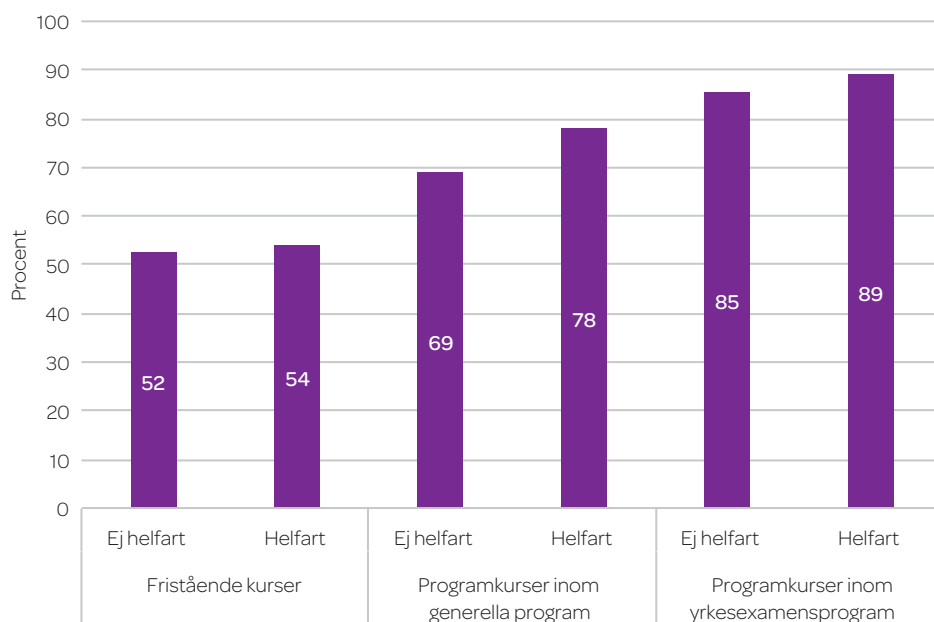
Studenternas prestationsgrad är ett mått på genomströmning som visar andelen avklarade högskolepoäng av de poäng studenterna är registrerade för. Här har studenternas prestationsgrader undersökts genom att följa upp studenternas avklarade poäng efter fyra terminer. De senaste uppgifterna om prestationsgrad som presenteras är baserade på kursregistreringar som gjordes läsåret 2013/14, och som har följts upp till och med 2015/16. Uppgifterna om prestationsgrad är baserade på registrerade och avklarade poäng för varje kursregistrering som är hämtade ur Universitets- och högskoleregistret. Här redovisas prestationsgrader för kvinnor respektive män på fristående kurser och programkurser inom yrkesexamensprogram och generella program både på distans och campus för kursregistreringar läsåret 2013/14.

Studenterna presterar överlag sämre på kurser som ges på distans jämfört med kurser som ges på campus (se Figur 15) och det gäller både fristående kurser och programkurser. Skillnaderna i prestationer på kurser som ges på distans och campus är dock mindre för kvinnor jämfört med män. Särskilt på programkurser inom yrkesexamensprogram på distans uppvisar kvinnor höga prestationsgrader, 89 procent, vilket är 4 procentenheter lägre än programkurser inom yrkesexamensprogram som ges på campus. Både kvinnor och män uppvisar låga prestationsgrader på fristående kurser på distans, 55 procent respektive 48 procent. Analysen visar dock att studenternas prestationer på kurser på distans inte kan sägas vara generellt låga då i synnerhet kvinnor uppvisar höga prestationsgrader på programkurser inom yrkesexamensprogram.

Figur 15. Prestationsgrader på fristående kurser och programkurser på distans inom generella program och yrkesexamensprogram för registreringar från läsåret 2013/14 fördelat på kvinnor och män.

I Figur 16 visas prestationsgrader för fristående kurser och programkurser inom generella och yrkesexamensprogram på distans uppdelade på studietakt – helfart och ej helfart – för läsåret 2013/14. Analysen visar att studenternas prestationer på fristående kurser inte påverkas i någon större utsträckning av studietakten. På programkurser på distans presterar studenterna däremot bättre på kurser som går på helfart jämfört med de som går på en lägre studietakt. Det är speciellt tydligt på programkurser inom generella program.

Figur 16. Prestationsgrader på fristående kurser och programkurser på distans inom generella program och yrkesexamensprogram som går på ej helfart eller helfart för registreringar från läsåret 2013/14.

Geografisk närhet mellan hemort och lärosäte

En av principerna för distansutbildning är att långa avstånd till lärosätet inte ska förhindra högskolestudier. Här undersöks om det ändå är så att studenter väljer att läsa på distans vid ett lärosäte som ligger i närheten av hemmet. Frågan som ställs är hur stor andel av studenterna som läser på distans i samma län där hen är folkbokförd, i angränsande län, eller i andra län. Analysen är baserad på antalet registreringar på fristående kurser och programkurser på distans ett visst kalenderår vilket betyder att om en student läst mer än en kurs ett visst kalenderår kommer alla dessa att räknas. En student anses bo i det län där hen är folkbokförd. Detta blir förstås fel om studenten inte bor i det län där den är folkbokförd vilket med stor sannolikhet ibland är fallet. Det borde leda till att andelen som studerar i samma län underskattas.

Analysen är gjort för åren 2007 till och med 2015. Uppgifter om folkbokföring är hämtade ur registret över totalbefolkningen och avser förhållanden per 31 december varje år. Uppgifter om kursregistreringar gäller registreringar vårterminen och höstterminen motsvarande år. Lärosätets län anses vara där rektor har sitt säte. I de fall där ett lärosäte har campus i två län analyseras dessa län tillsammans. Detta gäller Mittuniversitet med campus i Jämtlands och Västernorrlands län, Linnéuniversitetet med campus i Kalmar och Kronobergs län (från 2010), Mälardalens högskola med campus i Västmanlands och Södermanlands län samt Uppsala universitet med campus i Uppsala län och Gotlands län (från 2014). Registreringar vid Sveriges lantbruksuniversitet och Ersta Sköndal Bräcke högskola ingår inte i analyserna.

Att en student väljer att studera på distans vid ett närliggande lärosäte kan både bero på att studenten väljer att studera vid lärosätet för att det ligger nära eller för att den utbildning hen helst vill läsa ges vid detta lärosäte. Den sistnämnda anledningen borde öka om det närliggande lärosätet har ett stort utbildningsutbud. Län som har lärosäten som erbjuder mycket utbildning på distans förväntas därför ha en högre andel studenter som läser i hemlänet.

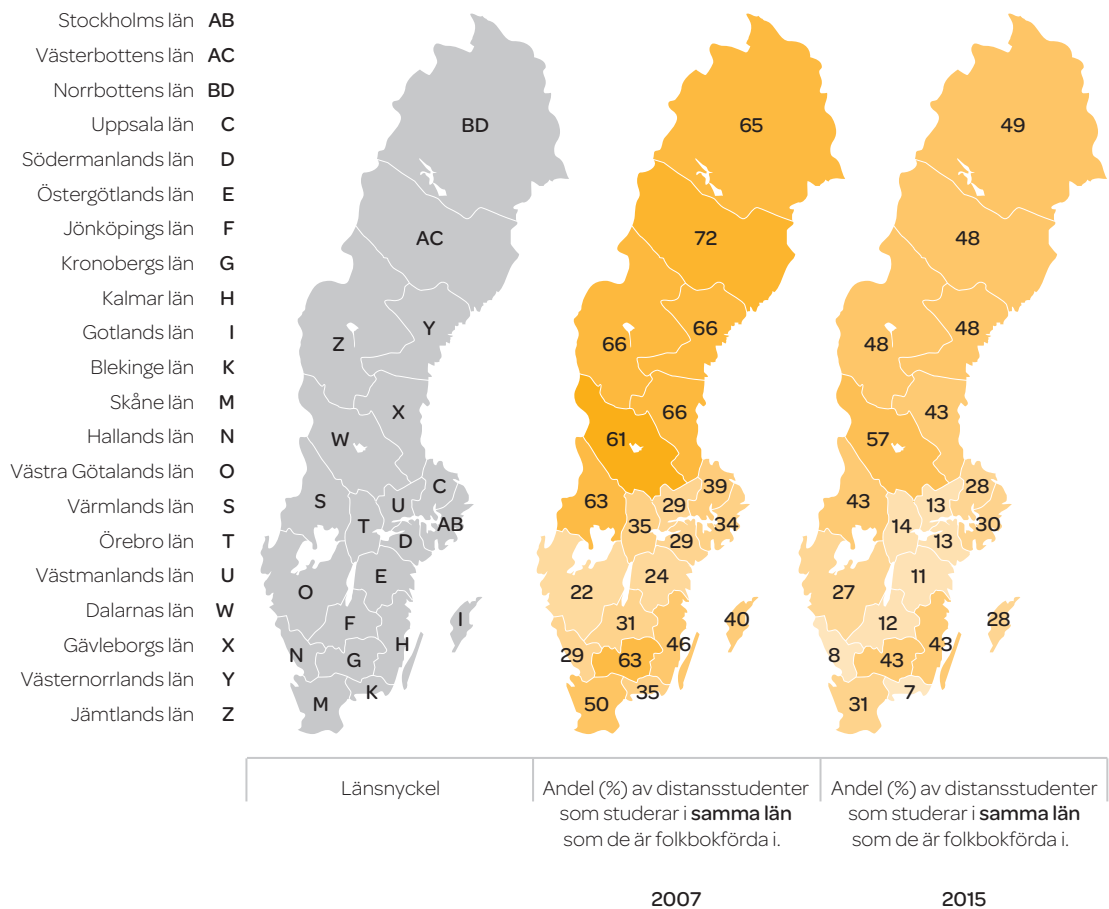
Lärosäten med stort utbildningsutbud på distans speciellt de senare åren är Högskolan Dalarna i Dalarnas län, Linnéuniversitet i Kronobergs län, Umeå universitet i Västerbottens län, Högskolan i Gävle i Gävleborgs län, Karlstads universitet i Värmlands län och Mittuniversitet i Västernorrlands län. Län med stort utbildningsutbud är också storstadslänen Uppsala län, Stockholms län, Skåne län och Västra Götalands län vilka alla hyser fler än ett lärosäte.

Analyserna visar att studenter som är registrerade på distansutbildningar och är folkbokförda i de nordligaste länen, det vill säga Norrbottens län, Västerbottens län, Jämtlands och Västernorrlands län, Gävleborgs län, Dalarnas län och Värmlands län samt Kronobergs län (och Kalmar län från 2010) i hög grad läser distansutbildning vid lärosäten som ligger i samma län där de är folkbokförda (se Figurer 17 och 18).

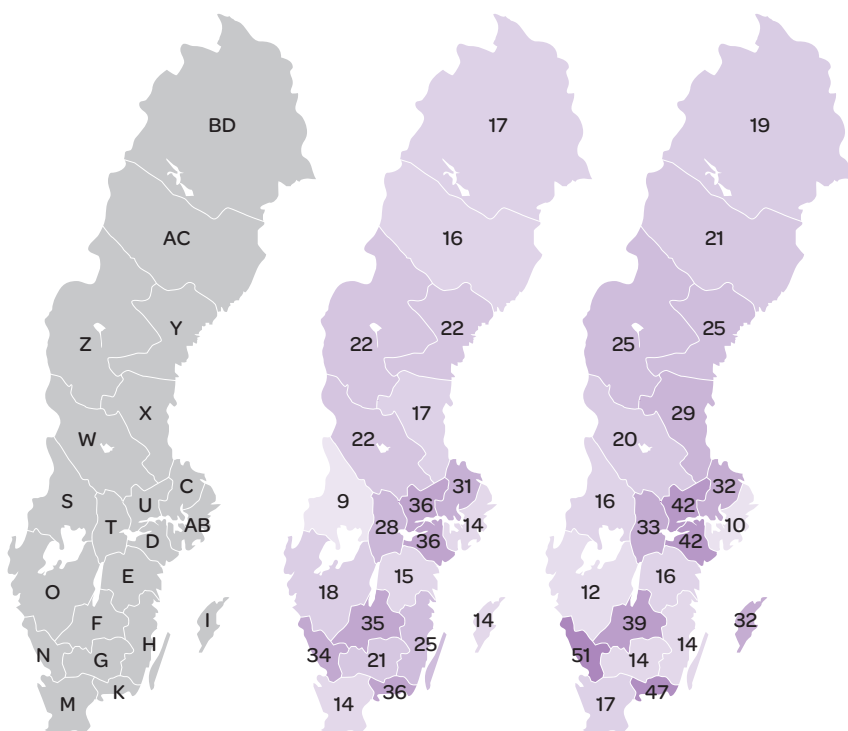
Ett genomgående mönster för dessa län (utom Dalarnas län) är att andelen som väljer att läsa distansutbildning i hemlänet har minskat över den studerade tidsperioden. Det är exempelvis tydligt för Västerbottens län (Umeå universitet), Gävleborgs län (Högskolan i Gävle) och Jämtlands och Västernorrlands län (Mittuniversitet) vilket sammanfaller med att

distansutbildningsutbudet vid dessa lärosäten har minskat över den studerade tidsperioden. Det finns säkert ytterligare anledningar exempelvis att studenter har blivit mera digitala, att distansutbildningen har förändrats över tiden och blivit mer nätbaserade etcetera.

Mönstret är annorlunda för distansstudenter folkbokförda i storstadslänen Uppsala län Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län. Inom dessa län är utbildningsutbudet stort, ändå väljer majoriteten av studenterna att läsa distansutbildning i andra län än hemlänet. Mönstret i övriga län liknar i stort storstadslänen. Det verkar alltså vara så att studenter i de nordligaste länen samt Kronobergs län i högre grad än i andra län läser distansutbildning i hemlänet.

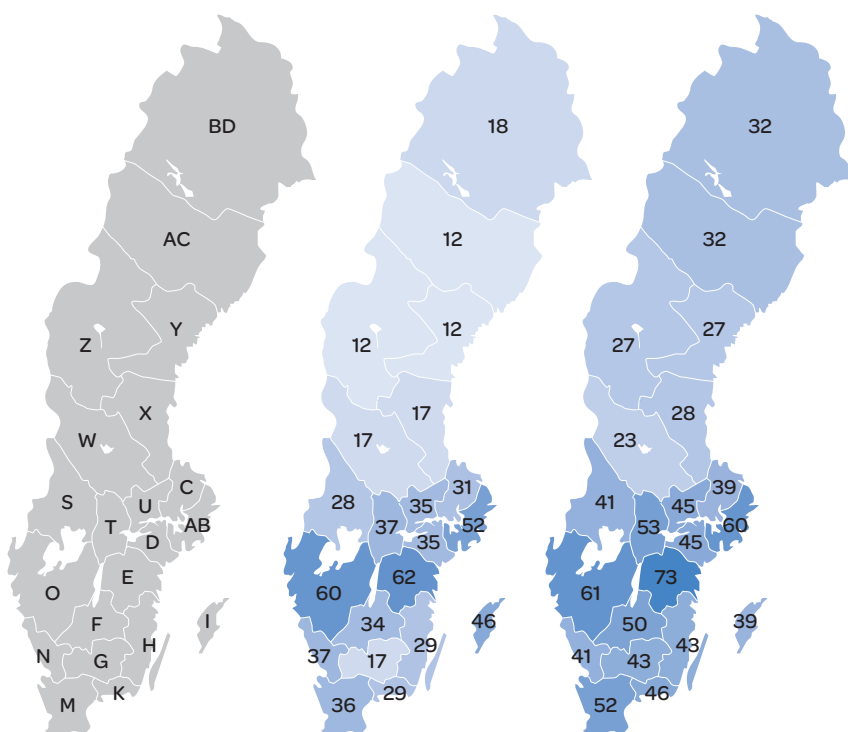

- Stockholms län AB
- Västerbottens län AC
- Norrbottnens län BD
- Uppsala län C
- Södermanlands län D
- Östergötlands län E
- Jönköpings län F
- Kronobergs län G
- Kalmar län H
- Gotlands län I
- Blekinge län K
- Skåne län M
- Hallands län N
- Västra Götalands län O
- Värmlands län S
- Örebro län T
- Västmanlands län U
- Dalarnas län W
- Gävleborgs län X
- Västernorrlands län Y
- Jämtlands län Z

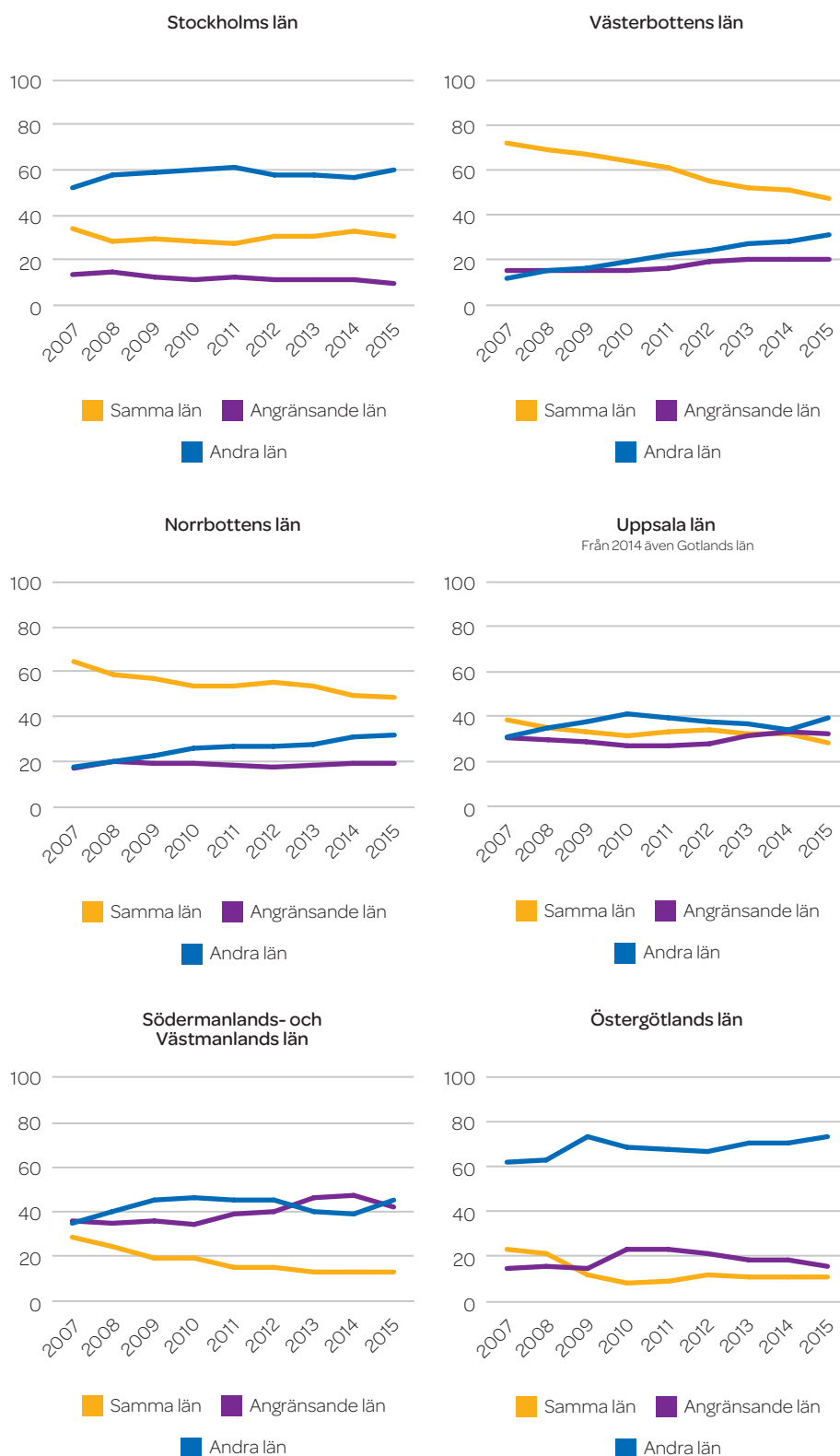
Länsnyckel	Andel (%) av distansstudenter som studerar i angränsande län än det län de är folkbokförda i. 2007	Andel (%) av distansstudenter som studerar i angränsande län än det län de är folkbokförda i. 2015
------------	--	--

- Stockholms län AB
- Västerbottens län AC
- Norrbottnens län BD
- Uppsala län C
- Södermanlands län D
- Östergötlands län E
- Jönköpings län F
- Kronobergs län G
- Kalmar län H
- Gotlands län I
- Blekinge län K
- Skåne län M
- Hallands län N
- Västra Götalands län O
- Värmlands län S
- Örebro län T
- Västmanlands län U
- Dalarnas län W
- Gävleborgs län X
- Västernorrlands län Y
- Jämtlands län Z

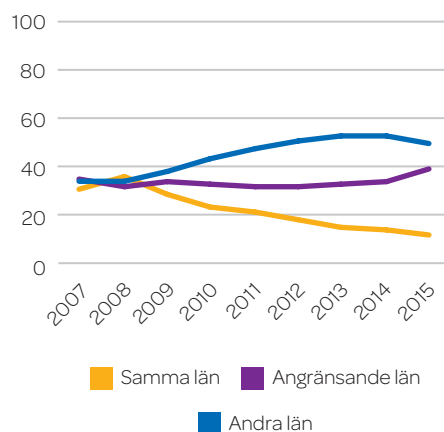

Länsnyckel	Andel (%) av distansstudenter som studerar i andra län än det län de är folkbokförda i. 2007	Andel (%) av distansstudenter som studerar i andra län än det län de är folkbokförda i. 2015
------------	--	--

▲ **Figur 17.** Andelen registrerade studenter folkbokförda i ett visst län som läser på distans i samma län, angränsande län eller i andra län för 2007 och 2015. Om samma lärosäte har campus i mer än ett län analyseras dessa län tillsammans. Detta gäller Jämtlands och Västernorrlands län (Mittuniversitetet), Västmanlands och Södermanlands län (Mälardalens högskola), Kalmar och Kronobergs län (Linnéuniversitetet från 2010), Uppsala och Gotlands län (Uppsala universitet från 2014). Stockholms län anses vara angränsande län till Gotlands län.

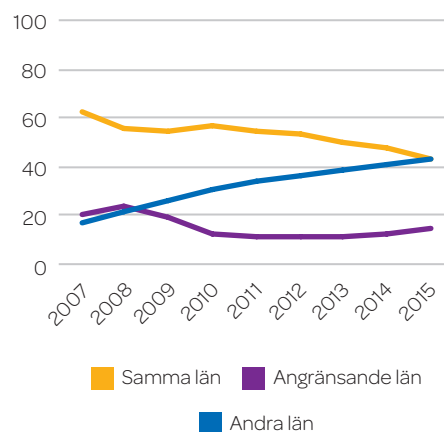

Jönköpings län

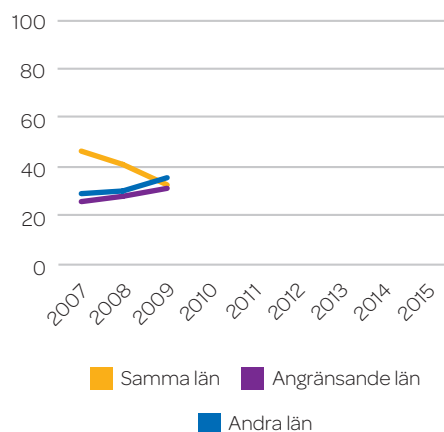
Kronobergs län

Från 2010 även Kalmar län

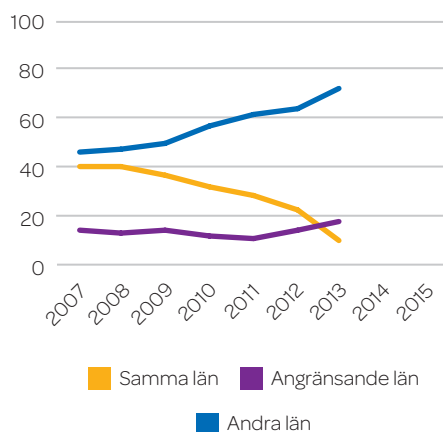
Kalmar län

From 2010 tillhör Högskolan i Kalmar Linnéuniversitetet

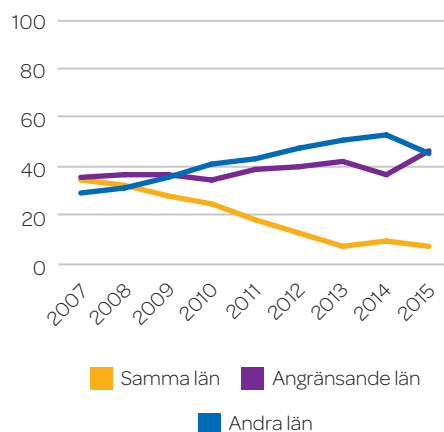

Gotlands län

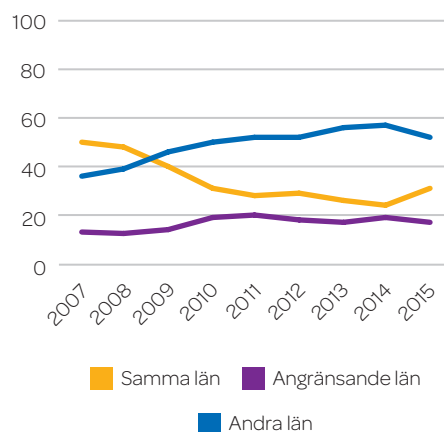
From 2014 tillhör Högskolan på Gotland Uppsala universitet

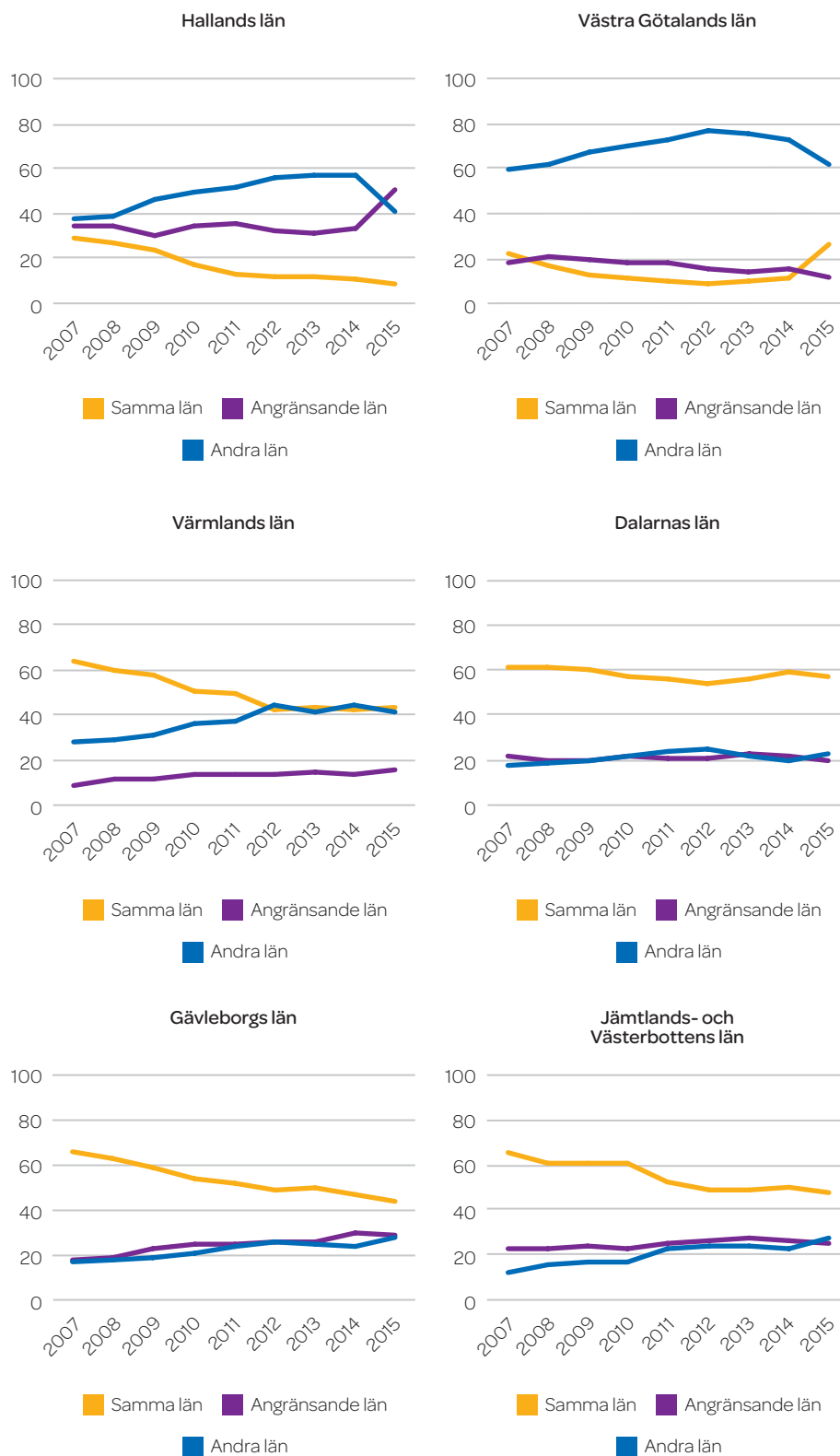

Blekinge län

Skåne län

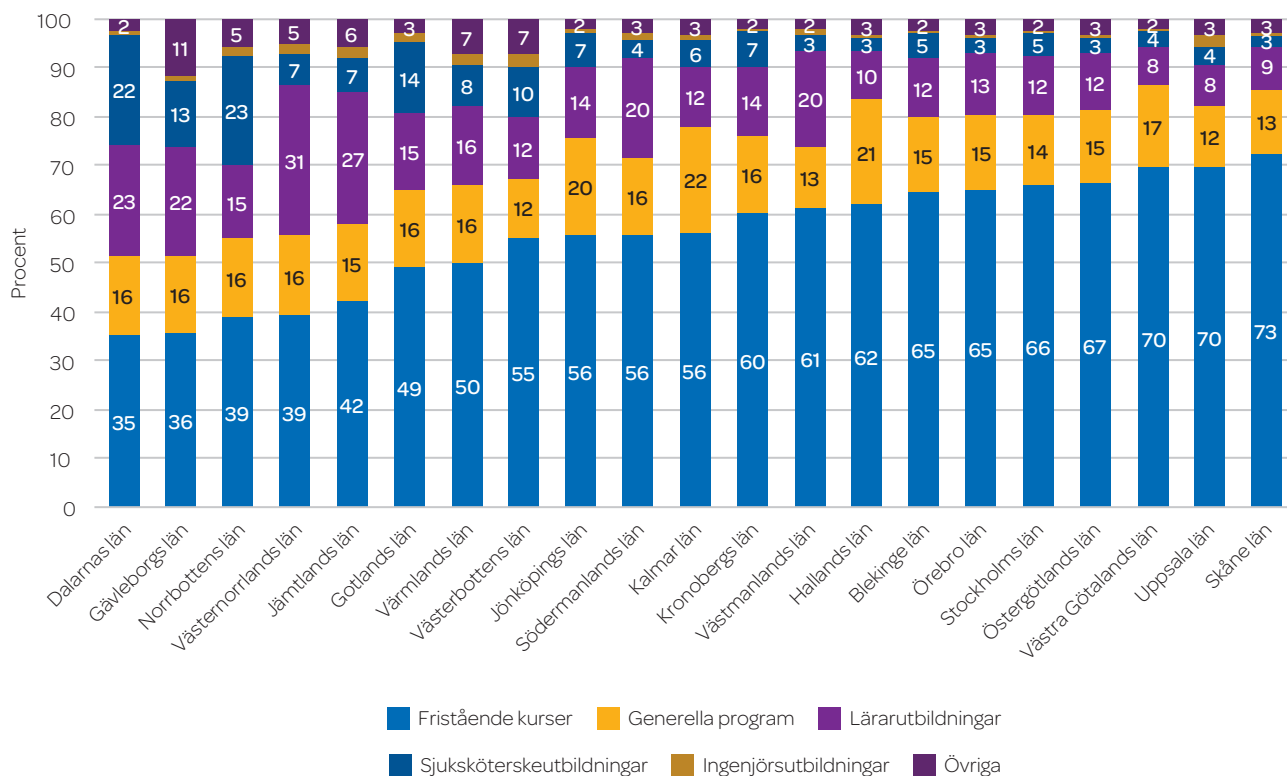
Figur 18. I figurerna ovan presenteras för varje län andelen folkbokförda som studerar på distans i samma län (lila), angränsande län (gul) eller i andra län (blå).

Läser studenter från olika län samma distansutbildningar?

I följande analys undersöks vad för slags distansutbildningar studenter folkbokförda i olika län läser. Uppgifterna om i vilket län studenterna är folkbokförda avser förhållanden 31 december 2015. Uppgifter om registreringar är för vårterminen och höstterminen 2015. Det är överlag en lägre andel registreringar på fristående kurser på distans i de nordliga länen jämfört med andra län (se Figur 19). Istället är andelen registreringar på programkurser inom yrkesexamenprogram högre i dessa län. I storstadslänen är istället registreringar på fristående kurser vanligare.

En förklaring till detta kan vara skillnad i avstånd mellan hemmet och lärosätet. I de nordliga länen har många långt till lärosätet och därför är distansutbildning enda möjligheten för att kunna läsa en programutbildning. I andra län, exempelvis storstadslänen, behöver distansutbildning på programnivå i de flesta fallen inte ske på distans. En annan anledning till varför närhet till lärosätet kan vara en fördel är att studenter vill göra verksamhetsförlagd utbildning (VFU) nära hemmet och därmed öka chanserna att också få jobb nära hemmet.

15 procent av registreringarna gjorda av studenter folkbokförda i Norrbottens län är på programkurser inom sjuksköterskeprogram. I Dalarnas län är motsvarande andel 19 procent och i Värmlands län 1 procent. Ett annat intressant program är förskolläraryrket. Av studenter folkbokförda i Västernorrlands län är 15 procent registrerade på programkurser inom förskolläraryrket. I Skåne län är motsvarande andel 1 procent. På grundläraryrket finns också stora regionala skillnader, däremot inte på ämnesläraryrket.

Figur 19. Andelar registreringar grupperade på ämnen beroende på vilket län studenten är folkbokförd i för 2015. I kategorin generella program ingår programkurser som leder till Högskoleexamen, Kandidatexamen, Magisterexamen, Masterexamen och Teologie kandidatexamen. I kategorin lärarutbildningar ingår programkurser inom utbildningar som leder till Folkhögskollärarexamen, Förskollärarexamen, Grundlärarexamen, Grundskollärarexamen, Lärarexamen, Speciallärarexamen, Specialpedagogexamen, Yrkeslärarexamen, Ämneslärarexamen och Barn- och ungdomspedagogisk examen. I kategorin sjuksköterskeutbildningar ingår programkurser inom utbildningar som leder till Röntgensjuksköterskeexamen, Sjuksköterskeexamen och Specialistsjuksköterskeexamen. Inom kategorin ingenjörsutbildningar ingår programkurser inom utbildningar som leder till Civilingenjörsexamen och Högskoleingenjörsexamen.

Lärosätenas strategier för distansutbildning

I det fortsatta i denna rapport har uppgifterna hämtats från lärosätenas svar på UKÄ:s enkät. Av de tillfrågade 44 lärosätena svarar 34 att de bedriver distansutbildning.

I enlighet med uppdraget har frågor i enkäten ställts om lärosätenas strategi för distansutbildning och de viktigaste delarna i denna. Vi har också frågat om hur det strategiska arbetet organiseras och hur strategin relaterar till livslångt lärande och breddad rekrytering. Den senare frågan har ställts för att få svar på i vilken mån regeringens intentioner fått genomslag. Andra frågor rör distansutbildning som verktyg för fortbildning för yrkesverksamma. Slutligen i kapitlet ges exempel på vilka möjligheter och utmaningar som lärosätena ser för distansutbildning de närmaste fem till tio åren.

Sammanfattning av lärosätenas strategier för distansutbildning

- Av de 26 lärosäten som svarade att de har en strategi för distansutbildning anger flera att strategin för distansutbildning är en del av lärosätets vision eller utbildningsstrategi.
- De vanligaste skälen till att lärosätena har en strategisk plan är breddad rekrytering, livslångt lärande och att kunna underlätta för dem med en pågående yrkeskarriär att vidareutbilda sig.
- Bland skälen till att inte ha en strategisk plan för distansutbildning nämns liten omfattning, utbildning som innebär fysisk närvaro, samt prioritering av campusutbildning.
- Den viktigaste delen i det strategiska arbetet med distansutbildning som framhålls av flest är den pedagogiska och tekniska utvecklingen för distansundervisning.
- Av lärosätena svarade 31 att de arbetar med distansutbildning som verktyg för fortbildning för yrkesverksamma. Flera tar upp det så kallade lärarlyftet som exempel.
- Exempel på framtida möjligheter med distansutbildning är att både den pedagogiska och tekniska utvecklingen ger möjlighet för fler att delta i högre utbildning utan att behöva flytta eller sluta arbeta. Fördjupning och vidareutveckling för yrkesverksamma, och samverkan mellan lärosäten och det omgivande samhället för att bistå näringsliv med ut- och vidareutbildning, är fler exempel på framtida möjligheter.

- Exempel på utmaningar med den framtida distansutbildningen är att kostnaden för utveckling av distansutbildning är hög och att yrkesverksamma ofta inte är intresserade av att göra examinerande moment vilket påverkar finansieringen.

Strategier för distansutbildning

Att ha en plan eller strategi för att veta vilka steg eller vilken utveckling som behövs för att nå sina mål är ett vanligt tillvägagångssätt. Av de 34 lärosäten som svarat att de har distansutbildning svarade 26 ja och 9 nej på frågan om de bedriver ett strategiskt arbete för distansutbildning. Karolinska institutet svarade visserligen nej på frågan men skriver att de inte har ett specifikt strategiskt arbete för distansutbildning eftersom volymen på denna är begränsad men att det finns inom ramen för det allmänna strategiska arbetet med utbud och dimensionering.

Bland de 26 som svarat ja anger en del lärosäten, liksom Karolinska institutet, att man inte har en särskild strategi för distansutbildning utan att det ingår som en del i lärosätets vision eller utbildningsstrategi. Oavsett vilket så uppgav flera lärosäten att skälet till att man bedriver ett strategiskt arbete för distansutbildning är att öka möjligheterna för breddad rekrytering genom att vidga lärosätets upptagningsområde, nå nya målgrupper och kunna rekrytera studenter både nationellt och internationellt.

Ett annat vanligt svar är att ge möjlighet till studier för dem som kombinerar en pågående karriär med vidareutbildning via distans och därigenom kunna öka möjligheten till ett livslångt lärande för yrkesarbetande. Lunds universitet skriver att utbildningsformen efterfrågas av studenter och yrkesverksamma samt att den gynnar uppdragsutbildning. Kungl. Tekniska högskolan skriver att när det gäller kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) för lärarutbildningar så används halvdistanst för att personer som inte bor nära Stockholm och/eller är yrkesverksamma ska få möjlighet att delta. Även Karlstads universitet framhåller distansutbildningens fördelar särskilt när det gäller lärarutbildningen för studerande med pågående yrkeskarriär eller som inte kan eller vill flytta till annan ort. Högskolan i Gävle skriver att *"Om människor har svårt att fysiskt ta sig till högskolan så får högskolan "ta sig" till dem..."*.

Några lärosäten har nationellt ansvar för viss utbildning. Exempelvis har Högskolan i Borås nationellt ansvar för utbildning i biblioteks- och informationsvetenskap, och textil och mode. Ett annat exempel är Uppsala universitet som har nationellt ansvar för "småspråk" som exempelvis: albanska, assyriologi, bosniska, estniska, hindi, kroatiska, kurdiska, persiska och serbiska. Båda lärosätena framhåller att distansutbildning är ett sätt att ta ansvar för dessa ämnen och möjliggöra för fler som av olika skäl inte kan delta på plats i sådana utbildningar.

Distansutbildning används också av en del lärosäten för att öka sammanhållningen mellan utbildning som ges på olika orter. Sveriges lantbruksuniversitet anger att ett skäl till strategiskt arbete för distansutbildning är att öka samläsningen i program som ges som campusutbildning men på flera orter, och ett annat att öka samstämmigheten i kravnivåerna. Linköpings universitet skriver att distansmoment inkluderas i ordinarie utbildningsprogram som

exempelvis läkarutbildningen där de fem sista terminerna är utlokaliserade till fyra orter och hålls samman med online-lösningar (se också avsnittet om Goda exempel på samarbete). Södertörns högskola skriver att utvecklingen av blandat lärande (blended learning) berikar både distans- och campusundervisning.

Bland de nio lärosäten som uppgav att de inte bedriver ett strategiskt arbete för distansutbildning angav några att utbildningsformen av olika skäl ges i mycket liten omfattning. Stockholms konstnärliga högskola skriver att den utbildning som lärosätet ger har stor andel praktiska inslag som förutsätter fysisk närvaro av den studerande och/eller att undervisningen fordrar särskilda lokaler eller andra resurser som försvårar möjligheten att bedriva distansutbildning. Emellertid skriver lärosätet att man ser distansutbildning som en demokratifråga och de kurser och program som lärosätet nu ger, bland annat för verksamma danspedagoger och ämneslärare bosatta utanför Stockholm, är ett led i att ge yrkesverksamma möjlighet till vidareutbildning oavsett var man bor i landet. Även Konstfack har mycket verkstadsbaserade utbildningar men skriver att med ny teknik kan distansutbildning komma att utökas i framtiden exempelvis när det gäller vidareutbildning av lärare. Även Mälardalens högskola anger att man satsar på flexibelt lärande i framtiden och att distansutbildning kan komma att ingå i detta. Örebro universitet intar en helt annan ståndpunkt och skriver att man medvetet beslutat att *"prioritera(t) bort distansutbildning med låg genomströmning för att skapa utrymme för annan utbildning."*

De viktigaste delarna i det strategiska arbetet

Den vanligaste kommentaren om de viktigaste delarna i strategin för distansutbildning gäller utveckling av lärarnas pedagogiska kompetens och pedagogiska modeller för både undervisnings- och examinationsformer. Några lärosäten framhåller att man inte skiljer på utvecklingen för distans- och campusundervisning när det gäller undervisning med digitala inslag. Karlstads universitet skriver att strategin inte fokuserar på undervisningsformen distans utan på att utveckla pedagogik och undervisning som inte är beroende av tid och rum. Högskolan i Gävle menar att en av de viktigaste delarna är att lärarna är intresserade och engagerade och *"utöver sin pedagogiska kompetens även besitter kunskap och ett intresse för distansundervisning och dess utveckling."* Även utveckling av tekniska lösningar för digital kursproduktion framhålls av flera lärosäten som viktiga delar i det strategiska arbetet.

Göteborgs universitet och Högskolan Väst ger också exempel på att viktiga delar i enlighet med strategin handlar om forskning på området. Göteborgs universitet skriver att en av de viktiga delarna är att det bedrivs forskning inom nätbaserat lärande och digital teknologi. Högskolan Väst ger ett exempel på forskning där det inom forskningsmiljön Lärande för det nya arbetslivet (LINA) bedrivs forskning kring digitalisering av arbetslivet (se också avsnittet: Framtida möjligheter och utmaningar med distansutbildning).

På lärosätena varierar organisationen kring utvecklingen av pedagogik och teknik för distansutbildning. De flesta lärosätena har särskilda enheter som utvecklar endera pedagogik eller teknik, eller så är arbetet integrerat

med både pedagogik och teknik (se vidare kapitlet om stöd till lärare och studenter). Ett exempel på det senare ges av Lunds universitet som skriver att Avdelningen för högskolepedagogisk utveckling (AHU) leder ett treårigt program för utveckling av e-lärande med särskilt fokus på blandat lärande (blended learning), men också för rena distansutbildningar. Vidare skriver man att även övriga högskolepedagogiska enheter erbjuder pedagogiskt stöd med sådan inriktning. På liknande sätt organiseras utvecklingsarbetet på Högskolan i Borås med en högskolegemensam nivå samt inom "akademier och områden." Kungl. Tekniska högskolan skiljer liksom Lunds universitet inte heller på utveckling av pedagogiskt stöd och support för olika utbildningsformer. Lärosätet framhåller också att utvecklingen av ett team och en teknisk infrastruktur för digital kursproduktion är viktig. Ett annat exempel på utveckling är Linköpings universitet där deras utvecklingspedagogiska centrum har fått ett uppdrag att skapa en särskild enhet för e-lärande/blended learning.

När det gäller den övergripande planeringen och diskussionen av strategin skriver både Newmaninstitutet och Sophiahemmets högskola med flera, att det strategiska arbetet tas upp på flera beslutsfattande övergripande nivåer som i styrelsen, ledningsgruppen, utbildningsutskottet och nämnden, lärarkollegiet samt att arbetet med strategin också innefattar studentmedverkan. Stockholms universitet pekar på att det strategiska arbetet med distansutbildning sker i enlighet med besluts- och delegationsordningar på olika nivåer och "därmed inom ramen för ordinarie kurs- och programutveckling."

Som en viktig del av strategin framhåller några lärosäten vikten av att samverka med varandra och ha ett gott samarbete med kommuner och lärcentra. Högskolan Väst skriver att de "satsar på att fördjupa sina befintliga samarbeten med kommuner både vad gäller kunskapsfrågor generellt och distansutbildning mer specifikt." Vidare skriver man att samarbete "skapar förutsättningar att skapa distansutbildningar med tydlig relevans för närregionen, särskilt vad gäller utbildningar som ges via lärcentra ...". Även Linnéuniversitetet framhåller samverkan med just lokala lärcentra som viktigt i det strategiska arbetet. Sophiahemmets högskola skriver att det är viktigt att anpassa de nätbaserade utbildningarna efter efterfrågan och behov inom statliga, kommunala, landstingskommunala samt privata vårdgivare med flera. Några andra lärosäten framhåller vikten av att utveckling sker i samarbete med olika nätverk som exempelvis Nitus, Västsvenska nätverket för flexibelt lärande (VFK), lärcentra i regionen och kommuner i närområdet. Linnéuniversitetet skriver att "för vårdutbildningar på lärcentra finns inrättade forum med fakultets- och institutionsledning, avnämare och ledningspersoner på lärcentra."

Hur det strategiska arbetet med distansutbildning relaterar till livslångt lärande och breddad rekrytering

När det gäller relationen mellan distansutbildning och det livslånga lärandet framför flera lärosäten som exempelvis Högskolan Väst att distansutbildning är strategiskt viktig eftersom det livslånga lärandet ofta kombineras med arbete. Vidare menar man att distansstudier gynnar äldre studenter och studenter i glesbygd. På en fråga om lärosätena arbetar

med distansutbildning som verktyg för fortbildning för yrkesverksamma svarade 31 ja och 3 nej, medan 9 avstod från att svara (se vidare kapitlet om Uppdragsutbildning).

Högskolan i Borås skriver att utbildningar på avancerad nivå oftare erbjuds på distans för att just stimulera det livslånga lärandet, men också för arbetet med breddad rekrytering. Flera lärosäten som Högskolan i Kristianstad, Luleå tekniska universitet och Sophiahemmet Högskola har av samma skäl flera påbyggnadsutbildningar som exempelvis specialistsjuksköterska och ämneslärarutbildning som distansutbildning. Sådana påbyggnadsutbildningar möjliggör också för studenten att bo kvar på hemorten samt att arbeta i varierande omfattning. Chalmers tekniska högskola och Kungl. Tekniska högskolan lyfter mooc-utbildning som en viktig del av det livslånga lärandet.

Karolinska institutet skriver att de ger utbildningar som är skräddarsydda på beställning av uppdragsgivaren, vilket ger möjlighet att anpassa undervisningen och kurserna till en speciell grupps förutsättningar, som t.ex. att anpassa schemaläggningen till arbetsbelastningen. Linnéuniversitetet framhåller när det gäller vårdutbildningar att en förutsättning är att de lokala huvudmännen ställer upp med platser för VFU. Flera tar upp det s.k. lärarlyftet³³ som exempel på fortbildning av yrkesverksamma.

Kungl. Tekniska högskolan visar också på exempel för breddad rekrytering med kurser som ges på halvdistanst för personer som vill studera till lärare samt storskaliga förberedande nätbaserade kurser som är tänkta att bidra till en bra övergång från gymnasiestudier till högre utbildning. De senare kurserna ges i samarbete med flera andra lärosäten.

Flera lärosäten skriver att utöver kopplingen till det livslånga lärandet ger distansstudier möjlighet till breddad rekrytering genom att man kan nå studerandegrupper som annars inte skulle läsa en högre utbildning. Distansstudier ökar möjligheten att kombinera studier med yrkesarbete eller föräldraskap skriver bland andra Stockholms universitet. Man påpekar också att distansutbildningen inte heller är beroende av bostadsort och ofta oberoende av tid eftersom kurserna kan läsas i egen takt. Möjlighet finns också att nå studenter från studieovana hem. Högskolan Väst skriver att det är extra viktigt att utbildningarna utformas så att studenter med icke-akademisk bakgrund kan *"tillgodogöra sig och fullgöra sin utbildning"*. De skriver vidare att möjligheterna till att säkerställa likvärdiga förutsättningar är bättre om distansutbildningarna erbjuds via lärcentra än via renodlade nätkurser eftersom lärcentra ger bättre studiestöd. Malmö högskola skriver att deras engagemang för breddad rekrytering är en förklaring till att renodlade distansutbildningar inte förekommer där i någon högre utsträckning. Man menar att studieovana personer gynnas av campuskurser och möten med lärare, andra studenter och sociala aktiviteter. Malmö högskola ser dock en möjlighet med utveckling av korta "loocs" (Local open online courses) som ett sätt att *"locka till att prova på högskolestudier alternativt prova otraditionella studieval"*. De anger programmering som exempel.

33. Lärarlyftet är till för lärare som inte har behörighet för de ämnen som de undervisar i. Lärarlyftet pågår fram till och med 2018.

Framtida möjligheter och utmaningar med distansutbildning

En fråga ställdes också i enkäten om vilka möjligheter och utmaningar som lärosätena ser för sitt arbete med distansutbildning de närmaste fem till tio åren.

Av de möjligheter som lärosätena tar upp handlar många om den breddade rekryteringen. Flera lärosäten framhåller att distansutbildning kan nå framtida studerande som av olika skäl inte kommer att läsa en högre utbildning på campus. Det gäller även lite smalare lärosäten som Stockholms konstnärliga högskola som skriver att utöver att nå en större bredd av målgrupper också långsiktigt kunna *"stärka de konstnärliga fälten."* Konstfack skriver att den viktigaste utmaningen handlar om hur de själva ser på frågan om *"konstnärlig utbildning i världsklass kan bedrivas på distans."*

Några lyfter också ökade möjligheter för en breddad rekrytering även internationellt. Högskolan i Skövde skriver att en möjlighet är att nå en internationell studentgrupp för utbildningar med global relevans. Högskolan Väst ger exempel på ett kurssamarbete med ett lärosäte i Sydafrika där campuskurser kan läsas gemensamt via distansverktyg. Detta samarbete ger också möjlighet till en utvidgning av lärarresurserna. Karolinska institutet skriver att utvecklingen av mooc:ar ger möjlighet att förnya och utveckla utbildningsverksamheten. Erfarenheten från dessa kurser tas till vara i distansutbildningen. Verksamheten bidrar till ambitionen att *"sprida kunskap om hälsorelaterade frågor globalt..."* Uppsala universitet skriver att mooc:ar kan gynna internationalisering och *"inspirera fler till formell högskoleutbildning."*

En annan möjlighet som tas upp av flera är att distansutbildning är ett bra redskap för fortbildning och därmed livslångt lärande. Högskolan i Skövde skriver att en möjlighet är att det etableras en *"tvåvägs kunskapsöverföring mellan högskolan och det omgivande samhället."* Stiftelsen Högskolan i Jönköping tar upp möjligheten att kunna bistå både näringsliv och samhälle med utbildning för att tillgodose de ökade kraven på kontinuerlig fort- och vidareutbildning. Örebro Teologiska högskola skriver att deras distanskurser framför allt vänder sig till en bred allmänhet som är intresserade av teologiska frågor men också till personer i yrkeslivet.

Andra möjligheter som några lärosäten tar upp är att framtida tekniska landvinningar kommer att förbättra kvaliteten och ge möjlighet till distansutbildning för fler. Uppsala universitet skriver att det har förändrats från att vara ett praktiskt hjälpmedel till att bli en kvalitetsfaktor i den högre utbildningen. Det pågår också utveckling och forskningsprojekt om både teknik och pedagogik för distansutbildning på lärosätena. Ett exempel som nämnts tidigare är den forskning som Högskolan Väst bedriver kring digitalisering av arbetslivet (Lärande för det nya arbetslivet).

Digitalisering och utveckling av distansutbildning ger inte bara nya möjligheter till samverkan mellan lärosäten och kommuner via lärcentra utan också när det gäller samverkan om distansutbildning med regionala och nationella nätverkssamarbeten skriver Högskolan Väst. Karolinska institutet påpekar också att distansutbildning gör det möjligt med kurs- och utbildningssamarbete mellan lärosäten både nationellt och internationellt.

Flera lärosäten tar upp ekonomiska utmaningar som är förknippade med distansutbildning. Karolinska institutet skriver att möjligheter och utmaningar går hand i hand och framhåller att utvecklingen av it-system, lärplattformar och pedagogiska verktyg för ett nätbaserat lärande är en utmaning även kostnadsmässigt då den initiala utvecklingskostnaden ofta är hög. Lunds universitet skriver att extra kostnader kan uppstå inte bara genom ökade krav på funktionalitet utan att det också *"tillkommer krav på säkerhet och integritetsskydd m.m."* En annan ekonomisk utmaning beskrivs av Blekinge tekniska högskola och gäller att yrkesverksamma ofta inte är intresserade av att göra examinerande moment. Detta innebär att finansieringen av kurserna blir ett problem då denna delvis är knuten till tagna högskolepoäng. Göteborgs universitet är inne på samma spår och skriver att distansutbildning ofta har en högre grad av avhopp av studenter och att arbetet med att öka genomströmningen är en utmaning i sig. Högskolan Väst skriver att ett högkvalitativt samarbete med lärcentra kostar pengar men sparar också pengar genom att genomströmningen på lärcentra ofta är högre än på rena nätkurser.

Högskolan i Skövde skriver att det är en utmaning att få arbetsgivare att integrera möjligheten till distansutbildning i sin egen kompetensutveckling genom att låta personal i högre grad delta i och examineras inom distansutbildning. Linnéuniversitetet skriver att det är en utmaning i sig att kunna anpassa distansutbildningar till arbetsmarknadens behov då det ofta är problem med att få fram prognoser om framtida behov av arbetskraft. Mälardalens högskola framför att det är en utmaning att kunna *"erbjuda utbildningar som näringslivet efterfrågar i rätt tid i förhållande till de regler vi har att förhålla oss till som myndighet."*

Ytterligare utmaningar gäller att tydligt kunna informera studenter om vad distansstudier innebär. Karolinska institutet skriver att det ofta finns en uppfattning om att distansstudier kräver en mindre arbetsinsats än campusförlagd utbildning.

Det finns också andra utmaningar och Sophiahemmet Högskola beskriver en sådan som gäller att *"utveckla kvalitetssystem som relaterar till denna pedagogiska undervisningsform liksom att utveckla examinationsformer och pedagogiska modeller som är anpassade."* Linnéuniversitetet tar upp frågan om examination och skriver att det är en utmaning att utveckla examinationsformerna så att studenterna kan utvecklas på ett rättssäkert sätt. Det innebär att *"att examination kan genomföras utan risk för fusk eller oklarheter att rätt student examinerats."* Även Södertörns högskola tar upp frågan om examination på distans som en utmaning.

Stöd till lärare och studenter

Alla 34 universitet, högskolor och enskilda utbildningsanordnare som har svarat att de har distansutbildning har även svarat på enkätens frågor om vilket pedagogiskt, tekniskt och annat stöd som de erbjuder studenter och lärare som medverkar i distansutbildning. I frågorna om stöd för lärare ingick både stöd och utbildning.

Sammanfattning av vilket stöd som erbjuds lärare och studenter

- Alla lärosäten som svarat på frågorna om stöd till studenter och lärare använder en (eller flera) lärplattformar som kursmiljö för sin distansutbildning, och i de flesta fall även för den campusbaserade utbildningen.³⁴
- Lärosätena särskiljer inte distans- och campusstudenterna vad gäller stödfunktioner av olika slag utan alla studenter behandlas lika, oavsett studieform.
- Läraren är den huvudsakliga resursen för studenter som behöver pedagogiskt eller tekniskt stöd, men vid några lärosäten finns även andra, så som ikt-pedagoger och faddrar som kan hjälpa till.³⁵
- De tekniska och pedagogiska stödfunktionerna finns tillgängliga via flera olika typer av kanaler (fysiska besök, mötesverktyg som Adobe Connect och Skype, telefon, e-post med flera). Öppettiderna är, med något undantag, kontorstid.
- Flertalet lärosäten har också nätbaserade manualer, wikis³⁶, filmer etc. där studenter kan söka svar på pedagogiska och tekniska frågor, samt erbjuder utbildningar via nätet i till exempel akademiskt skrivande och informationssökning.
- Det är även vanligt att bibliotek erbjuder digitala tjänster och lärresurser av olika slag.
- En handfull lärosäten har svarat att samma pedagogiska och tekniska stöd finns tillgängligt för lärare som undervisar på distansutbildningar som för lärare med campusundervisning.

34. En lärplattform, även kallad utbildningsplattform eller learning management system på engelska, är en webbaserad kursmiljö, ett virtuellt klassrum, för kommunikation mellan lärare och studenter.

35. Förkortningen ikt står för informations- och kommunikationsteknik.

36. En wiki är en sökbar webbplats med sidor som enkelt och snabbt kan redigeras av besökarna själva.

- Vid de flesta lärosäten finns anställda it- och ikt-specialister som kan ge pedagogiskt och tekniskt stöd, och i några svar nämns stöd för utveckling av nätbaserade kurser och kursmoment.
- Några lärosäten nämner särskilda lokaler med teknisk utrustning för att skapa utbildningsmoment eller för kommunikation mellan lärare och studenter.
- Ett tjugotal lärosäten har redovisat utbildningar och fortbildningsinsatser för att höja lärarnas kompetens att undervisa nätbaserat.

Pedagogiskt och tekniskt stöd till studenter

Ett tiotal lärosäten har svarat att de ger samma pedagogiska stöd till distansstudenter som till campusstudenter eller samma stöd oavsett studieform. Av detta tiotal lärosäten svarar fyra att de utöver det pedagogiska stödet till alla studenter även ger någon sorts särskilt stöd till distansstudenter. Mittuniversitetet har svarat att alla studenter får samma stöd och att Studentportalen är universitetets e-campus.³⁷ Välkomstdagen för nya studenter brukar streamas så att även distansstudenter kan följa aktiviteterna. Ett annat exempel är Karolinska institutet, som erbjuder alla studenter handledning i akademiskt skrivande, presentationsteknik och studieteknik både på svenska och engelska, på campus eller på distans, genom språkverkstaden.

Lärplattformen – en del av stödet till studenterna

Lärosätenas svar på frågorna om stöd till studenter och lärare visar att det numera är mycket vanligt med lärplattformar och att många av lärosätena använder lärplattformen för såväl distans- som campusutbildning. Den redovisas som ett pedagogiskt stöd av några lärosäten och som ett tekniskt stöd av andra. Konstfack skriver att de för tillfället använder olika typer av mindre it-lösningar, men ingår i Sunets pågående upphandling om ett nytt LMS (learning management system). Även Högskolan Väst uppger att de håller på att införskaffa en ny lärplattform och att den nya kommer att stödja ett flexibelt lärande hos studenterna på ett bättre sätt än dagens system.

Ett par lärosäten har nämnt att studenterna får introduktion till lärplattformen. Sophiahemmet Högskola skriver att introduktion till lärplattformen och de pedagogiska metoder som används inom den ges vid programstart, som i de flesta fall sker på campus. Vid Umeå universitet har programansvarig ett särskilt ansvar för att ge studenterna specifikt stöd i hur de använder lärplattformen. Vid Högskolan i Skövde ingår en introduktion till studieformen ofta i kurserna och vid Kungl. Tekniska högskolan i någon av deras kurser.

37. En studentportal är en webbplats där lärosätet samlar information och tjänster som studenterna kan behöva.

Läraren spelar en viktig roll

Det vanligaste svaret på frågan om vilket pedagogiskt stöd som ges är att det är läraren som ger studenterna stöd. Knappt hälften, 13 lärosäten, har svarat så. Ett tiotal av dessa lärosäten skriver att det *främst* är läraren som stödjer studenterna, genom till exempel lärplattformen eller designen på kursen. Sveriges lantbruksuniversitet framhåller att de har många lärare som är utbildade i distanspedagogik och kan lägga upp kurser på ett bra sätt samt vet betydelsen av snabb återkoppling till studenterna via lärplattformen. Vid Högskolan i Halmstad använder några lärare pedagogiska verktyg som liknar mooc-kurser, vilka gör det möjligt att publicera video där interaktion i form av frågor, uppgifter med mera kan ingå.

Sex lärosäten nämner annan personal än lärarna som stödjer studenterna, så som ikt-pedagoger, faddrar, handledare och mentorer.³⁸ Chalmers tekniska högskola skriver till exempel att äldre studenter kan fungera som faddrar för dem som deltar i mooc-utbildningar och vid Newmaninstitutet har distansstudenter som läser program personliga mentorer som följer studenternas utbildningsgång och diskuterar den några gånger per termin. En handfull lärosäten har svarat att de har ikt-pedagoger (alternativt it-pedagoger) som erbjuder pedagogiskt stöd. Av lärosätenas svar framgår att ikt-pedagogernas uppdrag kan ligga att ge stöd till såväl lärare som studenter i distansutbildningen. Högskolan Dalarna har en särskild avdelning, "Nästa Generations Lärande Centrum", med 16 medarbetare som ger pedagogiskt och tekniskt stöd till både lärare och studenter.

Biblioteket erbjuder digitala stödresurser

Enkätsvaren visar att även biblioteken kan fungera som en pedagogisk resurs för distansstudenterna. Sex lärosäten tar upp biblioteket i sitt svar. Biblioteket fungerar som en ingång till olika typer av resurser, digitala läroobjekt och guider samt tillhandahåller digital kurslitteratur, e-tidskrifter etcetera.³⁹ Några bibliotek erbjuder service i form av "boka en bibliotekarie" – och samtalet kan föras on-line eller i en chatt – samt kan kontaktas både via e-post och telefon. Luleå tekniska universitet erbjuder distansstudenter, antingen enskilt eller i grupp, såväl tidsbokad stöd som fasta tider för möten med bibliotekspersonalen via Adobe Connect. Ett par lärosäten nämner att undervisning i informationssökning även kan ges till distansstudenter på lärarens initiativ. Vid Högskolan Väst erbjuds merparten av bibliotekets resurser digitalt och högskolan reflekterar i sitt enkätsvar att detta får till följd att studenterna måste ha digital kompetens för att ta del av dem. Det handlar exempelvis om informationssökning i databaser och nedladdning av program för att läsa e-böcker.

Utöver biblioteket har distansstudenter (alternativt alla studenter) även tillgång till annat stöd via språkverkstäder, studieverkstäder, studentcentra, högskolepedagogiska centra med flera. Högskolan Väst och Linnéuniversitetet nämner i detta sammanhang även lärcentra som en resurs.

38. Förkortningen ikt står för informations- och kommunikationsteknik.

39. Ett digitalt läroobjekt är ett digitalt lärmaterial som vanligtvis distribueras via internet och kan kombineras på olika sätt för att stödja elevens eller studentens lärande.

Andra exempel på stödresurser som finns tillgängliga för distansstudenterna är wikis, bloggar, inspelade föreläsningar, elektroniska frågor, videokonferenser samt filmer om studieteknik och akademiskt skrivande. Vid Blekinge tekniska högskola finns till exempel på lärplattformen en öppen on-lineutbildning om studieteknik i form av korta föreläsningar, reflektionsuppgifter, tester och lästips. Dessutom finns på högskolans studentportal tips på digitala verktyg för lärande och hur de kan användas i studierna.

Olika typer av it-support och tekniskt stöd erbjuds

Sammanlagt har ett tjugotal lärosäten svarat lite mer utförligt på frågan om tekniskt stöd än att de erbjuder stöd "genom lärplattformen". En handfull av dessa har också svarat att de erbjuder samma tekniska stöd till alla studenter. Enligt Högskolan Skövde rör stödbehovet vanligtvis kommunikation och utrustning för att kunna mötas och samarbeta på distans. Två lärosäten skriver att det tekniska stödet är öppet efter kontorstid. Det är Högskolan Dalarna, som har öppet kvällstid måndag till torsdag, och Uppsala universitet vars it servicedesk även har telefontid vardagskvällar och helgeftermiddagar.

Några lärosäten har tagit upp att studenterna kan få tekniskt stöd för att göra inspelningar som de behöver för inlämningsuppgifter. Vid exempelvis Stockholms universitet kan lärarstudenter få hjälp av Mediaverkstan när de ska göra multimediala produkter inom ljud, bild, video och text.

Övrigt stöd till studenterna

I sina svar tar några lärosäten upp det pedagogiska stöd de erbjuder studenter med funktionsvariation. Det kan handla om anteckningshjälp, teckentolkning eller personligt stöd. I svaren är det inte alltid tydligt hur man i praktiken hanterar detta stöd för just distansstudenter. Därutöver skriver Umeå universitet att de tillhandahåller program för talsyntes och stavningskontroll (tekniskt stöd).

Sammanlagt fyra lärosäten har nämnt studievägledning för distansstudenter i sina svar. Vid Umeå universitet är alla studenter välkomna att vända sig till Studentcentrum och Studieverkstan via videosamtal, telefon eller e-post för bland annat studie- och karriärplanering. Högskolan i Väst har svarat att de erbjuder studievägledning vid de lärcentra som de har närmast samarbete med. Mälardalens högskola har i sitt svar skrivit att *"Samtliga studenter har rätt till samma stödfunktioner oavsett om undervisningen är campusbaserad eller distansutbildning. Det stödet innefattar bland annat studenttorget, studenthälsan, stöd till studenter med funktionsnedsättning, studievägledning och liknande."*

Ett par lärosäten har tagit upp att de tillhandahåller programvaror gratis. Till exempel kan studenterna vid Blekinge tekniska högskola kostnadsfritt ladda ner Officepaketet och andra Microsoftprodukter, AutoCAD, Abaqus, MatLab, SPSS och ClaroRead.

Pedagogiskt och tekniskt stöd till lärare

Flertalet av lärosätena har svarat att de har anställda ikt-pedagoger, it-pedagoger, ikt-utvecklare, ikt-strateger eller it-supportpersoner. Linnéuniversitetet förtydligar att ikt-pedagogerna på campusorterna även stödjer lärare som undervisar mot lärcentra och distansstudenter. Södertörns högskola har till exempel ett team med ikt-pedagoger som arbetar specifikt med såväl det praktiska som det pedagogiska stödet för distansutbildningen. Stödet ges bl.a. knutet till högskolans lärplattform. Vid Högskolan Kristianstad finns enheten LärandeResursCentrum (LRC), som är högskolans gemensamma resurs för högskolepedagogik och studentstöd. Där samlas högskolepedagogisk utveckling, biblioteket, media, lärverkstäder med mera.

En handfull lärosäten har svarat att samma stöd finns tillgängligt för lärare som undervisar inom distansutbildningen som för lärare med campusundervisning. Vid exempelvis Mittuniversitetet erbjuds samma stöd till alla lärare och svaret förtydligas med den satta ambitionsnivån: *"Lärosätet strävar efter att all undervisning ska bedrivas nätbaserat eller med inslag av nätbaserat."* Karlstads universitet skriver att *"I flera avseenden är det ingen större skillnad mellan att undervisa på campus och på distansutbildning."* Universitetet skriver också att i de fall där det är skillnad kan universitetets lärare vända sig till den universitetspedagogiska enheten (UPE) för hjälp med kursdesign samt med att utveckla former för undervisning och examination.

Vanligast verkar vara att stödfunktionerna organisatoriskt är samlade i en eller flera centrala enheter, men vid några lärosäten är stödet decentraliserat och vid ytterligare några lärosäten finns såväl en eller flera centrala enheter som lokala stödresurser, till exempel vid fakulteterna eller vetenskapsområdena. Högskolan Dalarna redovisar öppetider utanför kontorstid för stödfunktionen. Där kan alla lärare få tekniskt stöd via e-post, telefon och Adobe Connect även kvällstid måndag–torsdag.

Många lärosäten erbjuder lärarna kompetensutveckling

Omkring 20 lärosäten redovisar olika typer av utbildningar och fortbildningsinsatser för lärare som handlar om att undervisa på distans, nätbaserat, med så kallad *blended learning*⁴⁰ eller att använda ikt i undervisningen. Det är inte ovanligt att kurserna är på engelska. Vid flera lärosäten ingår sådan fortbildning i poänggivande högskolepedagogiska kurser. Högskolan i Skövde ger till exempel kurser i högskolepedagogik där det ingår ett obligatoriskt kursmoment som kräver att kursdeltagarna använder teknik för distansutbildning. Högskolan gör även särskilda kompetensutvecklingsinsatser vid behov när större teknologiska steg ska överbryggas. Ett annat exempel är Stockholms universitet som redovisar en grundkurs och två fortsättningskurser med relevans för lärare inom distansutbildning. Kurserna har lärandefokus och tar bl.a. upp principerna bakom att designa för så kallad online och *blended learning*, att utveckla och använda samarbetsinriktade och flexibla lärmiljöer i sin undervisning och att skapa digitala läresurser som har direkt tillämpning i undervisningen. Högskolan Dalarna skriver att de har ett stort utbud av kurser i de digitala verktyg som används i undervisningen, att kurserna ges både på

40. I *blended learning* blandas traditionella, rumsberoende, pedagogiska metoder med nätbaserade, digitala, läroobjekt och lärandemetoder.

plats och på nätet och är anpassade efter de tider på dygnet och terminen som passar lärarna bäst.

Lärosätena ger även exempel på utbildningar i att använda specifika verktyg och program (till exempel Adobe Connect, Scalable Learning och lärosätets lärplattform) samt olika undervisningsupplägg, som till exempel det studentaktiverande ”omvända klassrummet” (eng. *flipped classroom*) och film i undervisningen samt hjälpmedel som öppna lärresurser och formativ kursutvärdering. Andra exempel på fortbildningsinsatser är lunchseminarier (ibland med regelbundna intervaller), ikt-caféer, workshoppar, temadagar, årliga konferenser och årliga medarbetardagar som tar upp distansrelaterade ämnen. Kompetensutveckling genom att lärare utbyter erfarenheter och lär av varandra om nätbaserat lärande, informellt eller på ett organiserat sätt, nämns av Högskolan i Borås, Johanneslunds teologiska högskola, Sophiahemmet Högskola och Stockholms universitet. Luleå tekniska universitet skriver att goda exempel sprids internt och externt. Vid många av lärosätena finns dessutom möjligheten att beställa skraddarsydda utbildningsinsatser efter behov. Beställningen kan göras av enskilda lärare, lärarlag, ämneskollegier, avdelningar med flera.

Lunds universitet har svarat att man har fyra pedagogiska utvecklingsenheter som erbjuder konsultverksamhet och Umeå universitet skriver att *”Utbildningsutbudet är framtaget för att utmana och utveckla de pedagogiska kompetenser som är väsentliga för en universitetslärare.”* Utbudet sträcker sig från ”ny som lärare” till fördjupningskurser som ”pedagogiskt ledarskap.”

Andra stödresurser för lärare

En handfull lärosäten har svarat att de har personal som erbjuder lärare individuellt pedagogiskt stöd med kursupbyggnad och kursutveckling. Linköpings universitet skriver till exempel att det blended learning-team som byggts upp inom deras universitetspedagogiska centrum aktivt stöttar pedagogisk utveckling med relevans för distansundervisning. Sådant stöd kan även ges i form av webbaserat självstudiematerial, vilket exempelvis Örebro universitet och Karlstads universitet tillhandahåller. För Karlstads universitet är målet att materialet ska ge lärare stöd i hela processen med att skapa, planera och genomföra kurser och utbildningar. Självstudiematerial för teknikstöd förekommer också, till exempel har it-avdelningen vid Stockholms universitet publicerat manualer, anvisningar och videoguider till olika programvaror. Blekinge tekniska högskola nämner i sitt enkätsvar en pedagogisk ”verktygslåda” on-line som innehåller tips på digitala verktyg och hur dessa används i undervisningen.

Högskolan Väst skriver att över tid har användningen av förinspelat material blivit allt viktigare inom distansutbildningen och att förinspelade föreläsningar, instruktionsfilmer och annan typ av film ofta ersätter telebild.⁴¹ Den direkta interaktionen mellan studenter och lärare sker istället via e-mötesverktyg som Adobe Connect och Skype for Business. Högskolan har en inspelningsstudio med professionell kamera- och ljudutrustning, en fullt utrustad tv-studio, telebildstudior samt personal som sköter tekniken

41. Ett annat ord för telebild är videokonferens.

och stödjer lärarna i användningen av densamma. Blekinge tekniska högskola har en studio för inspelning av föreläsningar, och lokaler som är utrustade för webbmöten för mindre grupper eller för lärare som inte vill hålla webbmöten från sina kontor. Högskolan planerar att utrusta några föreläsningssalar för direktsändning av föreläsningar. Vid Högskolan i Skövde har lärare som undervisar på distans tillgång till en speciell korridor där det finns teknikstöd som de kan använda för att producera utbildningsmaterial till sin undervisning. Det handlar om studior, datorer, kameror och inspelningsutrustning, och för e-möten och videokonferenser finns särskild utrustning. Centralt vid Göteborgs universitet kan lärare få hjälp att producera inspelningar med hög kvalitet och dessutom har flera av fakulteterna utvecklat egna, fristående lösningar för att lärare ska kunna spela in och distribuera föreläsningar. Ett annat exempel är Sveriges lantbruksuniversitet som har en enhet som gör video- och mediaproduktioner på uppdrag av lärare, och dessutom stödjer universitetets bibliotek lärarnas egenproduktion av videomaterial.

Två lärosäten nämner att de har testmiljöer för utveckling av undervisning och lärande. Det så kallade "Digitala laborativa centrum" vid Högskolan i Halmstad är en mötesplats för såväl högskolans lärare, studenter och forskare som samarbetsparter utanför högskolan, och de har fokus på lärande och kultur. Det andra exemplet är den laborativa lärosalen vid Uppsala universitet som beskrivs som en state of the art-utrustad lärosal, tillgänglig för lärare som vill utveckla sin undervisning. Lärarna kan förlägga viss undervisning dit och erbjuds samtidigt auskultation med återkoppling. I salen finns även en öppen "verkstad" där lärare kan få hjälp med sina e-lärandefrågor av pedagogisk och teknisk expertis.

Andra typer av stöd

Uppsala universitet tar i sitt enkätsvar upp kvalitetssäkringen av distansutbildningen. Uppföljning av all utbildning, även distansutbildningen, sker inom ramen för universitetets modell för utbildningsutvärderingar. Universitetet skriver att: *"Utvärderingarna omfattar granskning av undervisningens utformning och därmed också hur e-lärande integreras i undervisningen."*

Tre lärosäten skriver att de med särskilda pedagogiska medel finansierar eller har finansierat projekt som utvecklar distansutbildningen. Vid Högskolan i Skövde har flera projekt bedrivits de senaste åren i syfte att höja kompetensnivån hos lärarna vad gäller distanspedagogik. Mälardalens högskola erbjuder utvecklingsmöjligheter genom högskolepedagogiska projektmedel och pedagogisk meritering och Uppsala universitet nämner att enskilda lärare kan söka utvecklingsmedel på universitetsgemensam nivå och i vissa fall på vetenskapsområdesnivå för nya pedagogiska initiativ, vilket inbegriper utveckling av e-lärande.

Uppdragsutbildning på distans

Av de 34 universitet, högskolor och enskilda utbildningsanordnare som har svarat att de bedriver distansutbildning, har 27 lärosäten (80 procent) angett att de genomförde uppdragsutbildning på distans under läsåret 2016/17. De sju som har svarat att de inte hade någon sådan utbildning är: Kungl. Tekniska högskolan, Södertörns högskola, Konstfack, Stockholms konstnärliga högskola, Johannelunds teologiska högskola, Newmaninstitutet och Teologiska Högskolan Stockholm.

Universitet och högskolor har sedan länge möjlighet att anordna utbildning på uppdrag av myndigheter, företag och andra organisationer. Sådan utbildning kallas uppdragsutbildning och för den får lärosätena ta ut en avgift av uppdragsgivaren. Ofta avser utbildningen uppdragsgivarens personal, men i vissa fall kan uppdragsutbildning även avse utbildning som behövs av antingen arbetsmarknads- eller biståndspolitiska skäl. Uppdragsutbildning regleras genom särskilda bestämmelser, framför allt förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor.⁴²

Sammanfattning av uppdragsutbildning på distans

- Lärosätena har redovisat 345 specificerade uppdragsutbildningar som genomfördes på distans läsåret 2016/17.
- Den övervägande delen av de redovisade uppdragsutbildningarna på distans var kurser, men det gavs även 28 program.
- Vanligast var utbildning för lärare, oftast på uppdrag av Skolverket.
- För de 24 lärosäten som har lämnat uppgifter om antalet deltagare rörde det sig om mellan 10 och 2 500 deltagare per lärosäte, totalt 13 600 deltagare läsåret 2016/17.
- Chalmers tekniska högskola har redovisat flest antal deltagare och Blekinge tekniska högskola minst antal deltagare.

Volymen uppdragsutbildning på distans

De 27 universiteten och högskolorna har redovisat totalt 13 600 deltagare som läsåret 2016/17 läste uppdragsutbildningar på distans. Per lärosäte varierade antalet mellan 2 500 deltagare och 10 deltagare. Flera universitet och högskolor anger att uppgifterna är en uppskattning och några har inte angett något antal alls.

⁴²Gäller universitet eller högskola som har staten som huvudman och omfattas av högskolelagen (1992:1434).

De fyra lärosäten som har angett flest deltagare inom uppdragsutbildning på distans är:

- Chalmers tekniska högskola (2 500 deltagare)
- Stiftelsen Högskolan i Jönköping (1 900 deltagare vid två av fackhögskolorna)
- Karlstads universitet (drygt 1 600 deltagare)
- Högskolan Väst (1 211 deltagare).

Högskolan Dalarna har redovisat högst antal uppdragsutbildningar på distans, 67 stycken, men inte haft tillgång till volymuppgifter att redovisa i sitt enkätsvar.

Tabell 4. Uppskattat antal deltagare som läste uppdragsutbildning på distans läsåret 2016/17.

Antal	Lärosäte (det med minst deltagare står först i uppräknigen)
10-100	Linköpings universitet, Göteborgs universitet, Örebro teologiska högskola och Blekinge tekniska högskola,
101-500	Högskolan i Skövde, Högskolan i Gävle, Mälardalens högskola, Karolinska institutet, Högskolan i Halmstad, Sophiahemmet Högskola, Umeå universitet, Högskolan i Borås, Stockholms universitet, Mittuniversitetet, Lunds universitet, Örebro universitet
501-1000	Malmö högskola, Linnéuniversitetet, Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala universitet
1001-3000	Stiftelsen Högskolan i Jönköping, Karlstads universitet, Högskolan Väst, Chalmers tekniska högskola

I enkätsvaret från Stiftelsen Högskolan i Jönköping ingår endast utbildningar som genomförts av två av högskolans fyra fackhögskolor: Hälsohögskolan och Högskolan för lärande och kommunikation. Karlstads universitet har även redovisat 16 400 deltagare som gått mooc-kursen *Bedömning och betyg* och 6 400 deltagare som har gått mooc-kursen *Kartläggning av nyanlända elevers kunskaper*, men utan att ge ytterligare information om uppdragsgivare eller i vilket sammanhang kurserna erbjöds.

Uppdragsutbildningar på distans

Sammanställningen – ofullständig men värdefull för förståelsen

Lärosätena har redovisat 345 uppdragsutbildningar som gavs på distans 2016/17. Utbildningarna har i denna redovisning delats upp i kurser, program och ospecificerad utbildning. Observera att kurser och program inom uppdragsutbildningen kan innebära något annat än vad de gör i den reguljära högskoleutbildningen. Ospecificerad utbildning är i sammanställningen sådan utbildning som uttrycks i allmänna ordalag i redovisningarna, till exempel "Poänggivande och icke-poänggivande korta kurser och seminarier", "Kurser inom Läraryftet", "Kurser inom polisutbildningen" och "... samt ett stort antal mindre kurser inom ett flertal ämnesområden".

Uppgifterna från lärosätena är inte heller heltäckande vad gäller omfattning och deltagarvolym. Sammanställningen av uppdragsutbildning på distans är därför förmodligen en underskattning av omfattningen.

Underskattningen beror på att tre lärosäten (Göteborgs universitet, Luleå tekniska universitet och Örebro universitet) har inte lämnat specificeringar av de redovisade utbildningarna, vilket har inneburit att deras uppdragsutbildningar på distans inte har gått att dela upp i antal, kurser eller program och ämnesområden. I volym handlar detta om minst 530 deltagare (summan för Göteborgs universitet och Örebro universitet). Fem lärosäten lämnat vissa specificerade uppgifter och andra icke-specificerade uppgifter. De specificerade uppgifterna återfinns i denna sammanställning, men inte de ospecificerade. Några utbildningsredovisningar har varit ottydliga om antalet kurser och UKÄ har försökt tolka uppgifterna.

Av svaren framkommer att vad lärosätena har redovisat som uppdragsutbildning på distans varierar, likaså hur uppdragsutbildningen beskrivs i redovisningen. Det märks särskilt väl inom utbildning för lärare, den vanligaste uppdragsutbildningen. I sina redovisningar har 11 av de 27 lärosätena tagit med utbildning som angetts vara utbildning som beställts av Skolverket respektive utbildning som angetts ingå i Lärarlyftet (en satsning som består av kurser upphandlade av just Skolverket). Ytterligare fyra lärosäten har redovisat utbildningar för lärare, förskollärare, handledare inom VFU (verksamhetsförlagd utbildning), speciallärare och rektorer utan att nämna Lärarlyftet eller Skolverket. Vidare har något enstaka lärosäte inkluderat vidareutbildning för utländska lärare (ULV), vilken är en särskild satsning som genomförs vid sex lärosäten på uppdrag att regeringen och finansieras med särskilda budgetmedel. Därutöver har Karlstads universitet tagit upp två mooc-kurser med lärare som målgrupp, dock är det oklart vilken uppdragsgivaren är för dessa kurser.

Trots att sammanställningen av lärosätenas uppgifter inte ger en fullständig bild av den uppdragsutbildning som gavs på distans läsåret 2016/17, så ger den ändå en bild av verksamheten, vilket i sig kan vara värdefullt i en kartläggning av distansutbildningen och för förståelsen av området.

Kurser dominerade

Av de 345 utbildningarna som lärosätena har specificerat i sina redovisningar var 310 kurser, 28 program och 7 utbildningar som inte gick att dela upp vare sig i program eller kurs.

De lärosäten som hade flest uppdragsutbildningar på distans 2016/17 var:

- Högskolan Dalarna (67 utbildningar)
- Karlstads universitet (42 utbildningar)
- Stiftelsen Högskolan i Jönköping (36 utbildningar)
- Högskolan Väst (30 utbildningar).

Vanligast var att lärosätena hade gett 6–10 uppdragsutbildningar på distans under läsåret – detta gäller 8 lärosäten. Ungefär lika många lärosäten gav fler respektive färre utbildningar än så: 6 lärosäten anordnade 1–5 utbildningar och 5 lärosäten anordnade 11–20 uppdragsutbildningar på distans 2016/17. Det var 5 lärosäten som anordnade fler än 20 sådana utbildningar. Vid Karlstads universitet ges i princip all uppdragsutbildning på distans med inslag av fysiska närträffar.

Fortbildning för lärare vanligast

Det ojämförligt största ämnesområdet för uppdragsutbildning på distans var utbildningsvetenskap och lärarutbildning samt lärarfortbildning. Sammanlagt har lärosätena redovisat drygt 150 sådana utbildningar. Av dessa genomfördes 61 utbildningar inom Lärarlyftet och ytterligare 35 utbildningar var beställda av Skolverket. Relativt mycket av denna fortbildning gällde svenska som andraspråk samt matematik och naturvetenskap. Övriga 58 utbildningar inom området var framför allt beställda av kommuner eller erbjudna inom lärosätets eget utbud av uppdragsutbildning. Bland dessa kan även ingå kurser beställda av Skolverket, som lärosäten inte har redovisat med den typen av (frivillig) information.

Även uppdragsutbildningar på distans inom vård och social omsorg var vanliga (51 utbildningar) läsåret 2016/17 och Sophiahemmet Högskola gav dessutom 7 inriktningar inom specialistsjuksköterskeprogrammet.

Företagsekonomi, inklusive organisation, var också ett område med många uppdragsutbildningar på distans.

Speciallärarprogrammet vanligast

Knappt hälften av de 28 program som redovisats var speciallärarprogram, ibland erbjudna inom Lärarlyftet. Några högskolor gav fastighetsmäklarutbildningar och -program. Vid Högskolan Väst gick omkring hälften av deltagarna i uppdragsutbildning på distans programmet Fastighetsmäklare (120 högskolepoäng), som högskolan ger i samarbete med Företagsekonomiska institutet. Ett tiotal utbildningar handlade om juridik; matematik, naturvetenskap och teknik; respektive ledarskap. Betydligt fler utbildningar i ledarskap gavs dock inom lärarfortbildningen, där rektorsutbildning och rektorsprogram ingår samt ledarskapsutbildningar för annan personal i skolan.

Utländska beställare och utbildning för lärosätetsanställda

Tre lärosäten har redovisat uppdragsutbildning på distans som ha beställts av en aktör utomlands. Det är Blekinge tekniska högskola, som anordnade en kurs i strategisk hållbar utveckling, beställd av Brunei University i Storbritannien, med tio deltagare. Stiftelsen Högskolan i Jönköping gav en kurs som heter *Leadership and Developmental Community Youth Work* (30 högskolepoäng) med 20 deltagare, beställd av Travnik i Bosnien. Även Örebro Teologiska Högskola gav utbildning med utländsk beställare: introduktionskurser i bibelvetenskap gentemot folkhögskola i svensktalande Finland (7,5 högskolepoäng per termin) med 25 deltagare.

Slutligen har Uppsala universitet redovisat en distansutbildning som vänder sig till anställda vid lärosäten, *Vårt uppdrag – min roll som statsanställd vid universitet och högskolor*, och som deltagarna har kunnat läsa vid universitetet, men som även har hämtats hem till tre beställares lärplattformar lokalt. Vid Uppsala universitet lästes utbildningen av 865 personer 2016/17.

Lärosätenas samarbete med kommuner, landsting och regioner via kommunala lärcentra

Inledningsvis i denna rapport finns en närmare förklaring till vad lärcentra är men kortfattat är det en fysisk lokal med varierande stöd för lärande. Det innebär att lärcentra inte är utbildningsanordnare utan förmedlare av utbildning. Flera olika utbildningsformer förekommer vid lärcentra som grund- och gymnasieutbildning för vuxna (komvux), svenska för invandrare (sfi), utlokaliserad högskoleutbildning och yrkesutbildning. Studerande på distansutbildning kan använda lokalerna för examination, eventuella gruppövningar, videokonferenser m.m. beroende på vilken utrustning som finns i lokalerna.

Uppgifterna i detta kapitel kommer från lärosätenas enkätsvar på frågor om deras samarbete med kommuner, landsting och regioner via kommunala lärcentra eller motsvarande. Frågorna gällde också varför inte sådant samarbete bedrivs. Vidare ställdes frågor om vilka kommuner, landsting och regioner man samarbetar med samt vilka distansutbildningar som genomfördes till följd av samarbetet. Lärosätena ombads också att ge goda exempel på sådant samarbete.

En del uppgifter har också hämtats från Skolverkets enkät till kommunerna.⁴³

Av de tillfrågade 44 lärosätena svarar 34 att de bedriver distansutbildning.

Sammanfattning av lärosätenas samarbete med kommuner, landsting och regioner via lärcentra

- Bland lärosätena var det lika många, 17 stycken, som svarade att de har respektive inte har samarbete med kommuner, landsting eller regioner om distansutbildning via kommunala lärcentra eller motsvarande.
- Flera olika skäl till samarbete via lärcentra eller motsvarande anges, bland annat för att bidra till att uppfylla arbetsmarknadens behov, bredda rekryteringen samt att öka tillgängligheten för studenter. Samtidigt skriver flera lärosäten att den tekniska utvecklingen gjort att behovet av samarbete med lärcentra minskat.
- Av lärosätena namnger 15 de kommunala lärcentra de samarbetade med under läsåret 2016/17. Av dessa finns de flesta i lärosätets närområde.

43. Redovisning av uppdrag om lärcentra. Skolverket Dnr: 2017:00296.

- Endast två lärosäten, Linnéuniversitetet och Umeå universitet uppgav att de samarbetade med landsting via lärcentra eller motsvarande. Det var 8 lärosäten som uppgav att de samarbetade med regioner via lärcentra eller motsvarande under läsåret 2016/17.

Samarbete med kommuner, landsting eller regioner via kommunala lärcentra eller motsvarande

På frågan om lärosätena samarbetade med kommuner, landsting eller regioner om distansutbildning via kommunala lärcentra eller motsvarande under läsåret 2016/17 svarade 17 ja och lika många svarade nej, och 10 avstod från att svara. I Skolverkets sammanställning av enkätsvar framkommer att 78 procent av de svarande kommunerna uppgav att de samarbetar kontinuerligt med högskola/universitet.⁴⁴ Av detta kan slutsatsen dras att fler lärosäten än de 17 som svarat ja har samarbete med lärcentra men om samarbetet skett under just läsåret 2016/17 är oklart.

När det gäller hur många individer som studerar vid lärcentra skriver Skolverket att det inte finns någon officiell statistik bland annat beroende på att personal vid lärcentra inte alltid får information om studieavbrott från exempelvis högskolor och yrkeshögskolor.⁴⁵ Emellertid gjorde kommunerna en uppskattning av hur många som går på en högskoleutbildning vid lärcentra och det sammanlagda antalet individer är 4360 personer. I fråga om antalet individer som går en yrkeshögskoleutbildning uppskattades antalet till 3969 personer under år 2016.⁴⁶

På frågan om varför man har ett samarbete med kommunala lärcentra eller liknande skriver Göteborgs universitet att det bland annat handlar om kompetenshöjning för yrkesarbetande genom exempelvis ökade krav på legitimation och ökade behov av speciallärare. Mälardalens högskola skriver att skälet är att bidra till att uppfylla arbetsmarknadens behov av sjuk- och specialistsjuksköterskeutbildning men poängterar samtidigt att sådana utbildningar inte definieras som distansutbildning eftersom de är kopplade till VFU i regionen. Karolinska institutet skriver att samarbete med lärcentra sker i 9 kommuner via Arbetsförmedlingen som är uppdragsgivare.

Högskolan i Gävle som har 47 procent distansstudenter skriver att samarbete med kommuner, landsting och regioner via lärcentra är *"nödvändigt för en god tillgänglighet för studenter och möjlighet för lärare att bedriva undervisning."* Högskolan i Skövde samarbetar med kommunala lärcentra för att nå ett större geografiskt område för rekrytering av studenter. Högskolan skriver också att via lärcentra blir förutsättningarna för studenterna att bedriva sina studier bättre genom att de kan få *"personellt och tekniskt stöd, hjälp med bibliotekstjänster och har nära hemmet."* Karlstads universitet skriver att tack vare det sociala sammanhanget vid lärcentra har sådan distansutbildning bättre genomströmning än annan nätbaserad utbildning. Även Högskolan Väst är inne på samma resonemang och skriver

44. Opublicerat material från Skolverkets enkät i samband med Skolverkets regeringsuppdrag: Redovisning av uppdrag om lärcentra. Dnr: 2017: 00296. Fråga 16.

45. Ibid, sid 15.

46. Opublicerat material från Skolverkets enkät i samband med Skolverkets regeringsuppdrag: Redovisning av uppdrag om lärcentra. Dnr: 2017: 00296. Fråga 8.

att genom den "studiemiljö lärcentra erbjuder så ökar förutsättningen för breddad rekrytering och livslångt lärande."

Uppsala universitet skriver att genom samarbete med lärcentra så möjliggörs blended learning inom ramen för distansutbildning. Det innebär att studenter möter varandra och lärare fysiskt på lärcentra runt om i landet samt att sådana möten varvas med e-lärande. Uppsala universitet, Mälardalens högskola och Linnéuniversitetet tar också upp samverkan med kommuner och landsting som en viktig del av den verksamhetsförlagda utbildningsdelen (VFU) inom vårdutbildnings- och läroområdet.

Luleå tekniska universitet skriver att dialog och samverkan i olika forum kring utbildningsbehov och information om vilka utbildningar som kan erbjudas "är viktigt för universitetets roll att stödja utvecklingen i regionen." Universitetet har samarbetsavtal med länsstyrelsen, region Norrbotten och Norrbottens kommuner. Det finns också en avsiktsförklaring mellan universitetet och länets kommuner om att stärka den framtida kompetensförsörjningen av lärare och sjuksköterskor. Stockholms universitet skriver att visserligen har man samarbete med ett antal lärcentra men skälet till att det inte sker i större utsträckning beror på svårigheten att matcha efterfrågan och utbud.

På frågan om varför man inte samarbetar via lärcentra eller motsvarande svarar Blekinge tekniska högskola att man prioriterar samarbete med andra externa samarbetspartners och att den tekniska utvecklingen har medfört att behovet av samarbete med lärcentra minskat. Luleå tekniska universitet skriver att "tidigare samarbete med lärcentra för studiegrupper och sändning av undervisning har försvunnit, främst beroende på teknisk utveckling." Emellertid sker samarbete om examination, praktikplatser, examensarbete i länets företag med mera. Även Blekinge tekniska högskola, Högskolan Dalarna och Högskolan Borås skriver att teknikutvecklingen medfört att behovet av vissa delar i samarbetet med lärcentra minskat.

Sveriges lantbruksuniversitet skriver att även om de inte har något reglerat samarbete med lärcentra så informerar de sina studenter på distansutbildning om möjligheten att vända sig till kommunala lärcentra för exempelvis examination, gruppträffar med mera.

Samarbete med kommuner, landsting och regioner via kommunala lärcentra under läsåret 2016/17?

Exakta uppgifter om hur många lärcentra lärosätena samarbetat med och vilka utbildningar det gäller går dessvärre inte att utröna utifrån UKÄ:s enkät.

Av de 15 lärosäten som angett vilka kommuner de samarbetar med via lärcentra eller motsvarande uppger alla att de samarbetar med flera kommuner, mellan 2 och 18 kommuner uppges. De flesta samarbetar med kommuner i sitt närområde även om undantag förekommer. Tabellen nedan visar vilka kommuner lärosätena uppger att de samarbetar med.

Tabell 5: Samarbete mellan lärosäten och kommunala lärcentra

Lärosäte	Kommun
Göteborgs universitet	Mariestads kommun (samordnare för Skaraborgs - området), Uddevalla kommun (samordnare för Fyrbodalområdet)
Högskolan i Gävle	Ett antal lärcentra organiserade via Nitus och andra kommuner
Högskolan i Halmstad	Gislaved, Gnosjö, Hultsfred, Hässleholm, Höganäs, Lidköping, Oskarshamn, Uddevalla, Vimmerby, Värnamo, Västervik
Högskolan i Skövde	Alingsås, Lidköping, Varberg, Vetlanda, Värnamo
Högskolan Väst	Västervik, Värnamo, Varberg, Uddevalla, Lysekil, Åmål, + kommuner i Dalsland
Karlstads universitet	Alingsås, Karlskoga, Katrineholm, Lidköping, Lindesberg, Motala, Stenungssund, Sunne, Säffle, Arvika, Falköping, Hallsberg, Norrtälje, Nyköping, Orust, Strömstad, Uddevalla, Årjäng, Mariestad
Karolinska institutet	Avesta, Göteborg, Eskilstuna, Hudiksvall, Hässleholm, Katrineholm, Köping, Söderhamn, Västervik
Linnéuniversitetet	Växjö, Kalmar, Ljungby, Västervik, Oskarshamn, Älmhult, Värnamo, Nybro, Mönsterås, Hultsfred, Emmaboda
Luleå tekniska universitet	Norrbottens kommuner
Mittuniversitetet	Campus Telge (Södertälje)
Mälardalens högskola	Nyköping
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	Campus Värnamo, Campus I 12 (Eksjö), Värnamo, Ronneby, Gnosjö, Oskarshamn, Nässjö, Eksjö, Lidköping, Nässjö, Uddevalla, Vetlanda, Vimmerby
Stockholms universitet	Södertälje, Botkyrka m.fl.
Umeå universitet	Kommuner i närområdet
Uppsala universitet	Campus Gotland

Det är omöjligt att redovisa exakt vilka lärcentra lärosätena arbetar med utifrån enkätsvaren. En del svar är inte särskilt specifika och svar saknas från Lunds universitet. Universitetet skriver att det inte finns någon samlad statistik för hela universitetet eftersom frågan om lärcentra sköts lokalt vid fakulteter och institutioner. Däremot framkom vid en undersökning som universitetet gjorde år 2013 att samarbete med lärcentra förekommer i ringa omfattning.

Endast två lärosäten redovisar samarbete med landsting via kommunala lärcentra eller motsvarande. Det är Linnéuniversitetet som samarbetar med landstinget i Kalmar län samt Umeå universitet som samarbetar med landstingen i Norrbotten, Västernorrland och Västerbotten. Även samarbete med landsting verkar ske i närområdet.

Något fler anger att de samarbetar med regioner. Begreppet region har inte definierats vare sig i uppdraget eller av UKÄ.

Tabell 6: Samarbete mellan lärosäten och regioner

Lärosäte	Region
Göteborgs universitet	Skaraborgsområdet, Fyrbodalområdet
Högskolan i Gävle	Gävleborg, Hälsingland, Norduppland
Högskolan i Halmstad	RUC (regionalt utvecklingscentrum)
Linnéuniversitetet	Region Kronoberg, Regionförbundet i Kalmar län
Luleå tekniska universitet	Region Västerbotten
Mälardalens högskola	Region Dalarna
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	Fyrbodals kommunalförbund, Gnosjöandans kunskapscentrum
Umeå universitet	Akademi Norr, Region Jämtland Härjedalen, Lapplands lärcentra

Genomförda distans- och utlokaliserade utbildningar via lärcentra eller motsvarande

På frågan om lärosätet genomförde några distansutbildningar under det senaste läsåret (2016/17) som ett resultat av samarbete med kommuner, landsting och regioner via kommunala lärcentra eller motsvarande svarade 13 lärcentra ja och 4 nej. Tabellen nedan visar vilka utbildningar lärosätena angett.

Tabell 7: Genomförda distansutbildningar (2016/17) via lärcentra eller motsvarande per lärosäte

Lärosäte	Utbildning
Göteborgs universitet	Speciallärare med specialisering mot utvecklingsstörning (90 hp halvfart)
Högskolan i Skövde	Butikchefsprogrammet (120–180 hp), Mediarelationer inför och under en kris (uppdragskurs), Styrkefokuserande motiverande samtal (uppdragskurs)
Högskolan Väst	Socialpedagogiska programmet (180 hp)
Karlstads universitet	Förskolläraryr utbildning, Grundlärare Förskoleklass – år 3, Grundlärare år 4–6
Karolinska institutet	Introduktionsutbildning för nyanlända sjuksköterskor
Linnéuniversitetet	Förskolläraryr utbildning, Sjuksköterskeprogrammet, Specialistutbildning i psykiatrisk omvårdnad för sjuksköterskor
Mittuniversitetet	Ekoteknik, Internationellt mastersprogram i ekoteknik och hållbar utveckling
Mälardalens högskola	Sjuksköterskeprogram, Specialistjuksköterskeutbildning

Förmodligen är det inte ett uttömmande svar som visas i tabellen ovan. Ett lärosäte uppger att det är svårt att veta om utlokalisering beror på samarbete med just ett kommunalt lärcentrum. Det förefaller vara program inom lärar- och sjuksköterskeyrket som dominerar.

Mer information kan hämtas från Skolverkets enkät där 33 procent av kommunerna svarade att en högskola eller ett universitet förlagt en utbildning till kommunens lärcentra under år 2016. Skolverket skriver att sådana utbildningar kan vara helt förlagda till lärcentra eller ha olika mängd inslag av nätutbildning. Deras enkät visar också att av alla slags utbildningar vid lärcentra utgjordes 14 procent av högskoleutbildning. Den vanligaste högskoleutbildningsformen som är förlagd till lärcentra är dock yrkeshögskoleutbildning (41 procent).⁴⁷

47. Skolverket Redovisning av uppdrag om lärcentra. Dnr: 2017: 00296, sid 17.

Goda exempel på samarbete

Lärosätena ombads att själva ge goda exempel på sitt samarbete med kommuner, landsting och regioner via kommunala lärcentra eller motsvarande. Exempler är av olika slag och nedan redovisas en del av dem.

Ett gott exempel på samarbete kommer från Umeå universitet som skriver att genom ett långsiktigt formaliserat samarbete mellan landstingen i Västerbotten, Västernorrland, Norrbotten och region Jämtland Härjedalen så ges delar av läkarutbildningen på fyra studieorter. Man skriver att studenterna får bättre tillgång till patienter och handledning och att den akademiska miljön kring vårdavdelningar stärks. Dessutom visar uppföljningar av utbildningen att *"majoriteten av de läkare som utbildats vid studieorterna stannar kvar i Norrland för allmäntjänstgöring."*

Andra lärosäten som exempelvis Högskolan i Skövde tar upp samarbete med kommuner som har förmåga att hålla hög kvalitet på servicen till studenterna som gott exempel på samarbete. Kommunerna i Alingsås, Lidköping, Värnamo, Varberg och Vetlanda uppges ha sådan förmåga och genom att tillhandahålla en stabil plattform för utlokaliserade campus menar högskolan att det hjälper både lärare och studenter att genomföra kurser med få avhopp och goda resultat. På dessa orter finns personal som *"klarar av kommunikationen och förstår värdet av hög servicegrad och snabb problemlösning."* Karlstads universitet tar som gott exempel upp samarbetet med Lidköping, Falköping och Mariestad där kommunerna samarbetar sinsemellan när det gäller önskemål om att få ge universitetets utbildningar.

Mälardalens högskola skriver att möjligheten till gott samarbete ökar genom att erbjuda utbildningar där VFU ingår i regioner och landsting där motsvarande utbildningar inte finns. Även Linnéuniversitetet tar upp fördelen med att en kommun åtar sig att ordna VFU-platser till studenter. Universitetet och kommunen samarbetar kring en förskollärarytbildning som ges på deltid och skapar förutsättningar för studenter att bedriva studier genom anpassad tjänstgöringsgrad, möjlighet till samåkning till studieorten vid gemensamma träffar samt möjlighet till bidrag för inköp av litteratur. Högskolan Väst tar upp ett exempel på gott samarbete som avser hela program som man menar ger större kontinuitet i samarbetet än vad fristående kurser gör. Samarbetet är med lärcentra i Västerviks kommun och avser ett Socialpedagogiskt program, Barn- och ungdomsvetenskapligt magisterprogram samt ett kommande Maskiningjörs- eller Industriellt produktionsprogram. I det senare ingår co-op vilket innebär att studenten varvar studier med betalda arbetsperioder på ett industriföretag under utbildningen. Högskolan skriver vidare att ett starkt engagemang från både högskola och kommun genom välfungerande lärcentra är en förutsättning för framgång. Ett annat gott exempel på samarbete med lärcentra tas upp av Umeå universitet och det gäller snabbspår för nyanlända lärare och förskollärare på distans.

Distansutbildningsuppdraget – reflektioner, slutsatser och förslag

Distansutbildningen är en del av det livslånga lärandet: oberoende var du är i livet eller var du bor i landet ger den möjlighet för människor att utbilda sig och fortbilda sig. Detta är ett synsätt som sträcker sig utanför Sveriges gränser, och behovet av livslångt lärande har funnits på dagordningen länge även inom EU och i världen bortom Europa.⁴⁸

Distansutbildning vid svenska universitet och högskolor har förändrats över de tio senaste läsåren. UKÄ:s analys av distansutbildningens omfattning visar att antalet registreringar på programkurser ökade över den studerade tioårsperioden motsvarande en procentuell ökning på 88 procent. Detta trots att utbudet av programutbildningar på distans legat mer eller mindre stabilt runt 500 program per läsår. Antalet registreringar på fristående kurser var högst läsåret 2010/11 och minskade till läsåret 2015/16, vilket sammanfaller med en minskning av utbudet av fristående kurser under samma tidsperiod. Distansutbildning på programnivå har alltså ökat, från att ha utgjort 28 procent av all distansutbildning 2006/07 till 39 procent 2015/16.

Kvinnor studerar mer på distans än män, i synnerhet på programkurser – 74 procent av registreringarna på programkurser är gjorda av kvinnor jämfört med 62 procent på fristående kurser läsåret 2015/16. Vissa yrkesexamensprogram är mycket kvinnodominerade. Exempelvis på barnmorskeprogrammet var alla registreringar gjorda av kvinnor och kvinnor stod för majoriteten av registreringarna på programkurser inom tandhygienistprogrammet (96 procent kvinnor), förskolläraryrkesprogrammet (96 procent kvinnor) och arbetsterapeutprogrammet (96 procent kvinnor).

Distansutbildning viktig för personer utanför campusorter

UKÄ:s analys visar att distansstudenterna är äldre än campusstudenterna. Läsåret 2015/16 var 45 procent av distansstudenterna över 34 år (jämfört med 14 procent av campusstudenterna) och 73 procent var äldre än 24 år (jämfört med 47 procent av campusstudenterna). Med stigande ålder brukar följa en starkare etablering på en ort, eventuellt familjebildning, bostadsköp och annat som gör det svårare att flytta i syfte att utbilda sig.

Analysen visar också att distansstudenterna ofta har hemmavarande barn, vilket även det kan försvåra en flytt till utbildningsorten. Ungefär hälften av de kvinnliga distansstudenter och en tredjedel av de manliga distansstudenterna har barn under 18 år. Det innebär att för kvinnor som

48. Artikeln *Var fjärde i Sverige är högutbildad*. Källa: Befolkningens utbildning 2016, SCB.

läser på distans är det dubbelt så vanligt med hemmavarande barn jämfört med för kvinnor som läser på campus.

Vidare skiljer sig distansstudenterna och campusstudenterna åt vad gäller social bakgrund. Trots att andelen högutbildade i befolkningen har ökat, är det vanligare att distansstudenter har lågutbildade föräldrar. Andelen distansstudenter med lågutbildade föräldrar är 12 procentenheter högre än bland campusstudenterna. Det är sedan tidigare känt att lägre utbildningsnivå ger en ökad risk att bli arbetslös och att risken minskar för varje utbildningssteg (gymnasieutbildning, eftergymnasial utbildning) samt att längden på arbetslösheten minskar med högre utbildningsnivå.

För personer som har svårare att flytta eller har mindre studievana ger distansutbildning möjligheter till högre studier. Det kan handla om att läsa en fristående kurs för att pröva på högskolestudier, om att förkovra sig av intresse eller för sitt arbete, eller för att konkurrera bättre på arbetsmarknaden. Det kan också handla om att till exempel läsa till en kandidatexamen eller en yrkesexamen för att karriärväxla eller för att få ett arbete där man bor.

Distansutbildning underlättar ett livslångt lärande även för dem som bor utanför orter med universitets- och högskolecampus och för dem som vill studera tidsberoende eftersom de arbetar eller har en livssituation som av andra skäl inte passar campusutbildning. Distansutbildning förefaller spela en viktigare roll för kvinnor än för män.

Av lärosätena anger hälften att de har samarbete med kommuner, landsting och regioner via kommunala lärcentra eller motsvarande. Samarbetet med kommuner förefaller betydligt mer utvecklat än samarbetet med landsting och regioner.

Kompetensförsörjning för hela landet

Utbildningsnivån har ökat betydligt i Sverige de senaste årtiondena och det är numera fler som är högutbildade än som är lågutbildade. I denna utveckling ligger en regional dimension. SCB har visat att personer som är högutbildade oftast bor i storstadsområden eller kommuner där det finns god tillgång till högskoleutbildning. De mindre kommunerna har oftast en högre andel personer som är lågutbildade än som är högutbildade.

Samtidigt som utbildningsnivån är lägre i mindre kommuner än större kommuner lever de mindre kommunerna med stora utmaningar som handlar om kompetensförsörjningen inom den kommunala verksamheten, näringslivets kompetensbehov, regional utveckling samt om att kunna möta andra utmaningar för en hållbar utveckling. En utmaning är bristen på lärare och personal inom vård- och omsorgsyrsken som är genomgående i landet och där även framtiden ser bekymmersam ut. Inom distansutbildningen ser vi en ökning av antalet studenter som läser program och särskilt på de nya lärarprogrammen och specialistsjuksköterskeprogrammet. Antalet registreringar på program som leder till sjuksköterskeexamen har däremot minskat. Distansutbildning skulle kunna vara en pusselbit i kompetensförsörjningen för de samhällsviktiga lärar-, vård- och omsorgsutbildningarna.

För personer bosatta i glesbygdsområden med långa avstånd till lärosäten kan distansutbildning vara enda möjligheten att skaffa sig en utbildning. Studenter folkbokförda i de nordligaste länen som relativt sett har långa avstånd till lärosäten läser i högre utsträckning distansutbildning på programnivå jämfört med studenter som är folkbokförda i storstadslänen. Av de distansstudenter som var folkbokförda i Dalarnas län 2015 var 44 procent registrerade på programkurser inom lärar- eller sjuksköterskeutbildningar. Motsvarande siffror för Västernorrlands län och Västerbottens län var 38 procent respektive 22 procent. Detta visar att en hög andel av distansstudenterna i dessa län läser programutbildningar på distans, men också det att det finns regionala skillnader. Vad dessa skillnader beror på är i dagsläget oklart.

För studenter folkbokförda i storstadslänen är det i stället vanligare att läsa fristående kurser på distans och i mindre utsträckning programkurser. En möjlig förklaring till det är att närheten till lärosäten vilket gör att studenter i storstadslänen väljer att läsa programutbildningar på campus istället för på distans.

Studenter har olika motiv för sina distansstudier. Att läsa en hel utbildning som leder till en examen på distans är något helt annat än att läsa enstaka fristående kurser på distans. Det visar studenternas prestationsgrader som överlag är höga på programkurser inom yrkesexamensprogram där i synnerhet kvinnornas prestationsgrader är jämförbara med vad som uppnås på programkurser inom yrkesexamensprogram på campus. Däremot presterar studenterna sämre på fristående kurser på distans. Det kan bero på att studenter som läser fristående kurser på distans inte har som mål att ta poäng eller examen utan nöjer sig med att gå kurser och delta i undervisningen.

Är det viktigt med närhet till lärosätet? Ja, men det beror på vart studenten är folkbokförd. Studenter folkbokförda i de nordliga länen samt Kronobergs län läser i hög grad distansutbildning vid lärosäten som ligger i samma län där de är folkbokförda. Detta belyser vikten av att erbjuda distansutbildning i hela landet. I Västerbottens län (Umeå universitet), Gävleborgs län (Högskolan i Gävle), Jämtlands och Västernorrlands län (Mittuniversitetet) har andelen som läser distansutbildning vid lärosäten i hemlänen minskat över den studerade tidsperioden, vilket sammanfaller med att distansutbildningsutbudet vid lärosätena har minskat. Mönstret är annorlunda för distansstudenter folkbokförda i storstadslänen Uppsala län, Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län som i hög grad läser distansutbildning i andra län än hemlänet. Mönstret i övriga län liknar i stort storstadslänen.

Det är mycket möjligt att en delförklaring till detta mönster är att studenter som läser lärarutbildningar och vårdutbildningar vill eller måste göra verksamhetsförlagd utbildning (VFU) nära hemmet och därmed öka chanserna att också få jobb nära hemmet.

Tillgången på högskoleutbildning i hela landet är del av svaret på kompetensförsörjningsfrågan, vilket uppmärksammats till exempel i satsningen på regionala kompetensplattformar, som regionerna och

Tillväxtverket arbetar med på uppdrag av regeringen.⁴⁹ Även universitet och högskolor deltar i detta arbete. En majoritet av lärosätena har i UKÄ:s enkät svarat att de arbetar med distansutbildning som ett verktyg för fortbildning för yrkesverksamma. De vanligaste skälen till att lärosätena har en strategisk plan för distansutbildning uppger de vara breddad rekrytering, livslångt lärande och att kunna underlätta för dem med en pågående yrkeskarriär att vidareutbilda sig.

I två olika enkätundersökningar uttrycker kommunrepresentanter dock en viss kritik, eller besvikelse, gentemot lärosätena; de anser att samarbetet med lärosätena inte fungerar som de önskar med den lokala och regionala kompetensförsörjningen och annat samarbete kring högskoleutbildningen. I SKL:s enkät om kommunernas utmaningar vad gäller kompetensbehovet svarade 30 procent av respondenterna att de samarbetar med högskola/lärosäte för att utforma utbildningar som matchar lokala företags behov. Endast 9 procent av kommunerna instämde i påståendet att högskola/universitet och lokala företag har en välfungerande samverkan och överför kunskap mellan varandra. Kommunerna efterfrågar samarbete som är lyhört för rätt dimensionering och innehåll i utbildning, för behov av lokalt förlagd utbildning samt för anpassad utbildning, till exempel utbildning på distans.⁵⁰ Ett svar på frågan om kompetensbehoven skulle kunna vara att kommunen eller företaget beställer uppdragsutbildning från ett lärosäte, vilket också görs. För detta krävs dock finansiering från beställaren.

I den andra enkäten, Skolverkets enkät om lärcentra som skickades till Sveriges kommuner, framför respondenterna att matchningen skulle förbättras om fler utbildningar som efterfrågas på arbetsmarknaden gick att studera via lärcentra. De menar också att det kan vara svårt att påverka utbildningsanordnare, inte minst lärosäten, eftersom dessa inte har något uppdrag att utlokalisera utbildningar eller göra utbildningar möjliga att läsa på distans. I enkätsvaren framkommer att lärcentra även önskar en förbättra dialog så att de kan stödja studenter att slutföra sina utbildningar.⁵¹

I UKÄ:s enkät framhåller flera lärosäten vikten av ett gott samarbete med kommuner och lärcentra och sin roll att stödja utvecklingen i regionen. Tretton lärosäten svarade att de läsåret 2016/17 genomfört distansutbildning via lärcentra som ett resultat av samarbete med kommuner, landsting och regioner (och fyra hade inte gjort det). Några lärosäten nämner att genomströmningen i utbildning som ges i samarbete med lärcentra ofta är högre än i helt nätbaserad utbildning, medan andra har svarat att den tekniska utvecklingen medför att behovet av samarbete med lärcentra har minskat. I lärosätenas svar på UKÄ:s enkät framkommer också att det kan vara en utmaning att anpassa distansutbildning till arbetsmarknadens behov på grund av svårigheter att prognosticera framtida arbetskraftsbehov.

49. "Regionala kompetensplattformar är ett sätt att stärka samverkan för bättre kompetensförsörjning mellan exempelvis myndigheter, näringsliv och utbildning... Målet för samhällets arbete med kompetensförsörjning är att näringsliv och offentlig sektor ska kunna få tag i anställda med den kompetens som behövs, på kort och lång sikt." (Tillväxtverkets webbplats 2017-11-29).

50. Företags kompetensbehov: Utmaningar för kommuner. SKL:s enkät till näringslivsansvariga i kommunerna. SKL, 2015.

51. Redovisning av uppdrag om lärcentra. Skolverket 2017, dnr 2017:00296.

Trots att kompetensförsörjningsområdet är en strategisk fråga för många lärosäten och är prioriterad av många kommuner, må vara utifrån olika verksamhetsuppdrag, verkar inte samarbetet och dialogen mellan lärosätena och kommunerna fungera tillfredsställande. Om regeringen önskar stärka dialogen och samarbetet mellan å ena sidan lärosätena, å andra sidan kommuner, regioner, näringsliv och andra aktörer vad gäller kompetensförsörjningsbehov, utbildningsutbud och information om utbildning samt genomströmning, kan det vara nödvändigt med incitament både när det gäller distans- och campusutbildningar så att lärosätena prioriterar detta högre i konkurrensen med annan verksamhet. Distansutbildning skulle kunna vara en pusselbit i kompetensförsörjningen, i synnerhet när det gäller de samhällsviktiga lärar-, vård- och omsorgsutbildningarna.

Kompetens, stöd och utveckling av den digitala pedagogiken

För att studera vid de flesta lärosäten krävs numera IKT-kompetens eftersom kurserna organiseras via digitala lärplattformar och de administrativa delarna sköts via studentportaler. Utvecklingen går mot mer och mer nätbaserad utbildning, där studenterna inte träffas fysiskt utan eventuell interaktion sker i kursens lärandemoment eller på digitala sociala ytor. Vid behov kan studenten söka hjälp av läraren och olika digitala och personella stödfunktioner. Det gäller för såväl pedagogiska som tekniska frågor. Nätbaserad utbildning ställer även krav på läraren, att hen har god IKT-kompetens och dessutom kunskap om pedagogik som fungerar bra för nätbaserat lärande. Att med hjälp av tekniska lösningar föra över traditionell campusundervisning till nätbaserad undervisning räcker sällan om utbildningen ska hålla god undervisningskvalitet.

Flera lärosäten har i sina enkätsvar tagit upp pedagogisk utveckling för att höja kvaliteten i studenternas lärande som en del av sitt strategiska arbete med distansutbildningen. En majoritet av lärosätena erbjuder sina lärare kompetensutveckling i nätbaserad pedagogik och stöd från IKT-pedagoger eller motsvarande till den som vill utveckla en nätbaserade kurs eller nätbaserade lärandemoment. Det förekommer också särskilda satsningar så som pedagogiska utvecklingsmedel som lärare kan söka för kursutveckling inom nätbaserat lärande. I svaren på Skolverkets enkät uppger respondenterna att lärcentra arbetar med stöd till studenter så att dessa ska slutföra sina utbildningar och framför att lärcentra skulle vilja arbeta mer med detta. Medvetenheten förefaller vara hög bland lärosäten om pedagogikens betydelse och både de och lärcentra har lyft fram stödverksamhetens betydelse för studenternas lärande.

Distansutbildningen går mot allt mer flexibel utbildning som är helt nätbaserad och en höjd kvalitet i det nätbaserade lärandet skulle gynna såväl denna utveckling och utvecklingen av moocar som campusutbildning med inslag av nätbaserat lärande. Med referens till ämbetets återrapportering av regeringsuppdraget om öppen nätbaserad utbildning, så kallade moocar (massive open online courses) vill UKÄ därför på nytt lyfta möjligheten att ge stöd till utveckling av den digitala pedagogiken.⁵² Ett sådant stöd skulle visa att området anses vara prioriterat och det skulle kunna ge skjuts åt

52. Öppna nätbaserade kurser (MOOCs) i svensk högskola – redovisning av ett regeringsuppdrag. Universitetskanslersämbetet. Rapport 2016:1.

utvecklingen. För närvarande är mycket av utvecklingen beroende av lärarens kunskap, kompetens, engagemang och tid och kostnaderna för utveckling och vidareutveckling kan vara högre än för reguljär kursutveckling. UKÄ vill också i detta sammanhang lyfta den problematik kring moocarna som togs upp i den tidigare rapporten när det gäller reglering och incitament att utveckla sådana kurser för att stödja möjligheterna att studera på distans.

Det är svårt att dra väl underbyggda slutsatser om kvaliteten på distansutbildningens undervisning utifrån den statistik som finns – exempelvis examensfrekvens, avhopp och prestationsgrad – av det enkla skälet att studenter läser på distans av olika anledningar. Kvalitetssäkringen av distansutbildningen är viktig och är lärosätens ansvar. Den skulle kunna inkludera uppföljning av undervisningskvaliteten och studenternas behov av stöd.

Behov av att utveckla begrepp och statistik

I UKÄ:s begreppsmanual för redovisning av officiell statistik inom högskolesektorn definieras distansutbildning som *”utbildning baserad på undervisning där lärare och studenter den mesta tiden är rumsligt och tidsmässigt åtskilda.”*⁵³ Definitionen öppnar upp för många varianter av distansutbildning vilket också återspeglas i lärosätens enkätsvar om hur de definierar distansutbildning. De använder exempelvis begrepp som halvdistans, blended learning, nätbaserad utbildning, nät- och distansutbildning, internetbaserad utbildning, e-lärande, mooc (Massive Open Online Courses) och LOOC (Local Open Online Courses). Varianterna som redovisas under samlingsbegreppet ”distansutbildning” sträcker sig från utbildningar som är helt nätbaserade till utbildningar som inkluderar enstaka eller flera träffar på lärosätet eller på andra orter som lärosätet har samarbete med. Några distansutbildningar är helt tidsberoende och studenterna kan ladda ner föreläsningar och annat undervisningsmaterial när det passar, förutsatt att det sker inom kursens start- och sluttid.

Den digitala utvecklingen går stadigt framåt och med den utvecklingen av kurser och metoder för hur distansutbildningar kan genomföras. I volym har distansutbildningen varit relativt stabil och motsvarat 12–15 procent av den totala utbildningsvolymen de senaste tio åren. Att lärosätena informerar presumtiva studenter om hur kursen genomförs och att studenterna har tillräckligt med information för att kunna jämföra utbildningar mellan lärosätena är angeläget.

Ur uppföljningssynpunkt är det avgörande att lärosätena rapporterar uppgifter om utbildningar på ett likvärdigt sätt. De uppgifter som rapporteras och används, bland annat i den officiella statistiken om högskolesektorn, visar till exempel omfattning och utvecklingstrender och kan ligga till grund för slutsatser om och satsningar på distansutbildning som ges vid högskolor. Det är därför angeläget att lärosätena via något av sina samarbetsforum enas kring definitioner av vad som anses som distans och eventuella behov av nya begrepp som berör distansutbildning, nätbaserad utbildning och liknande. UKÄ deltar gärna i en sådan diskussion. Det finns även, bland annat i ljuset av regeringens senaste satsning ett behov av att kunna följa förekomsten av lärcentra samt deras roll för olika typer av utbildningar som ges på distans.

53. <http://www.uka.se> Grundläggande begrepp vid redovisning av officiell statistik inom högskolesektorn. Avsikten med dokumentet är att ge en samlad förklaring över de begrepp som används i UKÄ:s publiceringar av analyser, rapporter och databaser innehållande officiell statistik.

Referenser

Akademi Norr. <http://www.akademinorr.se/> 2017-11-16

Europeiska parlamentet. Faktablad om Europiska unionen. http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sv/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.13.4.html 2017-11-16.

European Distance and E-learning network. <http://www.eden-online.org/>

Glesbygdsverket, Lärcentra 2003. Sammanställning av enkätsvar.

Högskoleverket. *Kartläggning av distansverksamheten vid universitet och högskolor*. Rapport 2011: 2 R

Include. <http://www.include.nu/> 2017-11-21

Mittuniversitetets årsredovisning 2016, Dnr: MIUN 2017/161

Nitus. <https://nitus.se/om-nitus/> 2017-11-06

Regeringens proposition 2017/18: 1. *Budgetpropositionen för 2018*.

Regeringen. Kommittédirektiv Dir. 2017:46. *Styrning för starka och ansvarsfulla lärosäten*.

Regeringen. <http://www.regeringen.se/artiklar/2017/09/larcentra-for-livslangt-larande-i-hela-landet/>

SFS 2002:760. *Förordning om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor*

Skolverket. *Redovisning av uppdrag om lärcentra*. Dnr 2017: 00296

SOU 2001:13 *Nya villkor för lärandet i den högre utbildningen*.

SOU 2007:72. *Kommunal finansiering av statlig verksamhet*.

SOU 2008:17 *Frivux- valfrihet i vuxenutbildningen*.

Statistiska centralbyrån Artikel *Var fjärde i Sverige är högutbildad*. Befolkningens utbildning 2016.

Sveriges kommuner och landsting. *Företags kompetensbehov: Utmaningar för kommuner*. SKL:s enkät till näringslivsansvariga i kommunerna. 2015.

Svenska Riksorganisationen för Distansutbildning.
<http://www.sverd.se/sverd/> 2017-03-28

The European Association of Distance Teaching Universities (EADTU)
<https://eadtu.eu/about-eadtu/about-eadtu> 2017-11-20

Tillväxtverket. <https://tillvaxtverket.se/aktuella-amnen/regional-utveckling/utvecklingsansvariga-aktorer.html>

Universitetskanslersämbetet. *Öppna nätbaserade kurser (MOOCs) i svensk högskola. Redovisning av ett regeringsuppdrag. Rapport 2016: 1.*

Universitetskanslersämbetet. <http://www.uka.se> *Grundläggande begrepp vid redovisning av officiell statistik inom högskolesektorn.*

Högskolan i Dalarna. *Årsredovisning 2016*. HDa dnr DUC 1.4-2017/1.

Bilaga 1

Analys av distansutbildning samt samarbete mellan lärosäten och kommuner, landsting och regioner

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har i sitt regleringsbrev för 2017 fått ett regeringsuppdrag med inriktning på distansutbildning:

"Universitetskanslersämbetet ska kartlägga och analysera distansutbildningsverksamheten vid universitet och högskolor. Redovisningen ska inkludera en analys av lärosätenas strategier och utbud av distansutbildning samt det stöd som erbjuds distansstuderande. Lärosätenas samarbete med kommuner, landsting och regioner för att göra högskoleutbildning tillgänglig utanför campusorterna via kommunala lärcentra eller motsvarande ska redovisas särskilt. Även goda exempel ska redovisas. Samråd ska ske med Statens skolverk med anledning av dess uppdrag om lärcentra."

Underlaget om lärosätenas utbud av distansutbildning kommer att hämtas från UHR: s antagningsregister. Övriga statistiska uppgifter hämtas från SCB. För att kunna analysera lärosätenas strategier när det gäller distansutbildning samt vilket stöd distansstudenter ges inhämtas uppgifter genom denna enkät detsamma gäller uppgifter om lärosätenas samarbete med kommuner, landsting och regioner via kommunala lärcentra eller motsvarande liksom goda exempel på detsamma.

Att fylla i webbenkäten

Det går att spara enkäten och komma tillbaka till den vid ett senare tillfälle. Ni kan också bläddra fram och tillbaka i enkäten och en förloppsindikator på varje sida visar hur långt ni har kommit. Frågorna är numrerade och ibland kan det se ut som att ni har hoppat över en fråga. Det beror på webbenkätens konstruktion där följdfrågor endast visas när det är relevant att ställa ytterligare frågor. Annars hoppar man direkt vidare.

Svara gärna kortfattat. Notera också att svarsutrymmet är begränsat till mellan 1500-10 000 tecken. Om antalet tecken överskrids kan man inte gå vidare till nästa fråga förrän svaret har kortats ned.

Eftersom inte hela enkäten är direkt synlig bifogas enkäten i PDF-format. Det ger er möjlighet att förbereda era svar på förhand.

Sista svarsdatum

Tiden för kartläggningen är kort, UKÄ ska redovisa uppdraget till Regeringskansliet den 20 december 2017. Det innebär att vi behöver era svar **senast fredag den 1 september**

Dokumentation av era svar

När ert enkätsvar kommit in till UKÄ genererar systemet automatiskt ett kvitto som bekräftelse på att enkäten är inlämnad. Kvittot skickas med e-post till den adress som enkäten skickats till från UKÄ. Med e-postkvittot följer även en pdf-fil med de svar ni har uppgett.

Frågor

Eventuella frågor kan ställas till Anette Gröjer, anette.grojer@uka.se telefon: 08-563 087 40.

Tack för er medverkan!

Annika Pontén

Tf. myndighetschef

Del 1 Distansutbildning

1. Bedriver ert lärosäte distansutbildning?

- Ja
- Nej

Del 2 Definition

2. Hur definierar ert lärosäte distansutbildning?

3. Använder ni olika definitioner av distansutbildning i olika sammanhang? Det kan exempelvis handla om uppgifter i årsredovisning, Ladok eller dylikt.

- Ja
- Nej

4. Vänligen ange vilka definitioner ni använder och i vilka sammanhang?

5. Vad krävs för att ni ska klassificera en kurs eller ett program som distansutbildning?

6. Har ni några ytterligare kommentarer på frågorna i denna del av enkäten?

Del 3 Om strategier för distansutbildning

7. Bedriver ert lärosäte ett strategiskt arbete för distansutbildning?

- Ja
- Nej

8. Vänligen beskriv kortfattat varför ni bedriver ett strategiskt arbete för distansutbildning.

9. Vilka är de viktigaste delarna i ert lärosätes strategiska arbete med distansutbildning?

10. Hur organiseras ert strategiska arbete med distansutbildning?

11. Hur relaterar ert strategiska arbete med distansutbildning till livslångt lärande och breddad rekrytering?

12. Om möjligt bifoga er strategi för distansutbildning elektroniskt.

Bläddra...

Ingen fil är vald.

13. Vänligen beskriv kortfattat varför ni inte bedriver ett strategiskt arbete för distansutbildning.

14. Arbetar ert lärosäte med distansutbildning som verktyg för fortbildning för yrkesverksamma?

- Ja
- Nej

15. Hur bedrivs ert arbete med distansutbildning som verktyg för fortbildning för yrkesverksamma?

16. Vilka möjligheter och utmaningar ser ni för ert lärosätes arbete med distansutbildning de närmaste fem till tio åren?

17. Har ni några ytterligare kommentarer på frågorna i denna del av enkäten?

Del 4 Om distansstudier

18. Vilket pedagogiskt stöd erbjuder ert lärosäte studenter som läser distansutbildning?

19. Vilket pedagogiskt stöd eller utbildning erbjuder ert lärosäte lärare som undervisar på distansutbildning?

20. Vilket tekniskt stöd erbjuder ert lärosäte studenter som läser distansutbildning?

21. Vilket tekniskt stöd eller utbildning erbjuder ert lärosäte lärare som undervisar på distansutbildning?

22. Ger ert lärosäte något annat stöd till distansstuderande än det som ryms inom ovanstående?

- Ja
- Nej

23. Beskriv vilket annat stöd som ges till distansstuderande än det som ryms inom ovanstående?

24. Ger ert lärosäte något annat stöd till lärare på distansutbildning än det som ryms inom ovanstående?

- Ja
- Nej

25. Beskriv vilket annat stöd som ges till lärare än det som ryms inom ovanstående?

26. Hade ni under det senaste läsåret någon antagning till distansutbildning utanför UHR:s samordnade antagningssystem vid ert lärosäte?

- Ja
- Nej

27. Vänligen ange de kurser eller program det gäller.

28. Uppskatta hur många studenter (individer) som sammantaget under det senaste läsåret (HT16/VT17) studerat på dessa kurser och program.

29. Har ni haft uppdragsutbildning på distans under det senaste läsåret (HT16/VT17)?

- Ja
- Nej

30. Vänligen ange vilka uppdragsutbildningar ni givit på distans.

31. Uppskatta hur många studenter (individer) som gått på uppdragsutbildning under det senaste läsåret (HT16/VT17).

32. Har ni några ytterligare kommentarer på frågorna i denna del av enkäten?

Del 5 Om samarbete med lärcentra

33. Samarbetar ert lärosäte med kommuner, landsting eller regioner om distansutbildning utanför campusorterna via kommunala lärcentra eller motsvarande?

- Ja
- Nej

34. Vänligen beskriv varför ert lärosäte samarbetar med kommuner, landsting eller regioner om distansutbildning utanför campusorterna via kommunala lärcentra eller motsvarande.

35. Vilka kommuner, landsting och regioner samarbetade ert lärosäte med under det senaste läsåret (HT16/VT17) för att göra högskoleutbildning tillgänglig utanför campusorterna via kommunala lärcentra eller motsvarande?

36. Vänligen beskriv varför inte ert lärosäte samarbetar med kommuner, landsting eller regioner om distansutbildning utanför campusorterna via kommunala lärcentra eller motsvarande.

37. Genomförde ert lärosäte distansutbildningar under det senaste läsåret (HT16/VT17) som ett resultat av samarbete med kommuner, landsting och regioner utanför campusorterna via kommunala lärcentra eller motsvarande?

- Ja
- Nej

38. Vänligen beskriv vilka distansutbildningar lärosäte genomförde under det senaste läsåret (HT16/VT17) som ett resultat av samarbete med kommuner, landsting och regioner utanför campusorterna via kommunala lärcentra eller motsvarande?

39. Ge goda exempel på ert samarbete med kommuner, landsting och regioner utanför campusorterna via kommunala lärcentra eller motsvarande. Motivera också varför det är goda exempel.

40. Har ni några ytterligare kommentarer på frågorna i denna del av enkäten?

Del 6 Avslutning

41. Är det något kring distansutbildning som ni vill framföra?

42. Vänligen ange namn, funktion, mejladress och telefonnummer till kontaktperson vid lärosätet som kan besvara frågor om enkäten och ert arbete med distansutbildning.

Bilaga 2

Förteckning över universitet/högskolor till vilka enkäten skickades:

Beckmans Designhögskola	Kungl. Tekniska högskolan
Blekinge tekniska högskola	Linköpings universitet
Chalmers tekniska högskola	Linnéuniversitetet
Ersta Sköndal Bräcke högskola	Luleå tekniska universitet
Försvvarshögskolan	Lunds universitet
Gammelkroppa skogsskola	Malmö högskola
Gymnastik - och idrottshögskolan	Mittuniversitetet
Göteborgs universitet	Mälardalens högskola
Handelshögskolan i Stockholm	Newmaninstitutet
Högskolan Dalarna	Röda Korsets Högskola
Högskolan i Borås	Sophiahemmet Högskola
Högskolan i Gävle	Stiftelsen Högskolan i Jönköping
Högskolan i Halmstad	Stockholms konstnärliga högskola
Högskolan i Skövde	Stockholms Musikpedagogiska Institut
Högskolan Kristianstad	Stockholms universitet
Högskolan Väst	Sveriges lantbruksuniversitet
Johannelunds teologiska högskola	Södertörns högskola
Karlstads universitet	Teologiska Högskolan Stockholm
Karolinska institutet	Umeå universitet
Konstfack	Uppsala universitet
Kungl. Konsthögskolan	Örebro Teologiska Högskola
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	Örebro universitet

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

www.uka.se

